ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, ह॒रि॒: ओं

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणम्

अच्छिद्रं, अश्वमेधं & काठकं

तृतीयाष्टकं – प्रपाठकः 7 - 12

Version 2.0 Nov 30, 2024

Version Notes:

This is now the current Version 2.0 dated Nov 30, 2024.

1. This replaces the earlier version 1.2 dated Aug 31, 2022.

1. This version has been updated with the errors found and reported till Nov 30, 2024.

2. Required convention, style and presentation improvements or standardisations has been done whereever applicable.

Earlier Versions

1st	Version Number	1.0 dated 31st Mar 2019
2nd	Version Number	1.0 dated 31st Jan 2020
3rd	Version Number	1.1 dated 31st Aug 2020
4th	Version Number	1.2 dated 31st Aug 2022

Table of Contents

3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं 9

3.7 तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतियाष्टके सप्तमः प्रपाठकः अच्छिद्रं काण्डं प्रायश्चित्तेन मन्त्रैश्च यज्ञच्छिद्रपूरणादच्छिद्रमुच्यते 9

3.7.1 अनुवाकं 1 – दर्शपूर्णमासेष्टिविषयाणि कानि चित्प्रायश्चित्तानि 9

3.7.2 अनुवाकं 2 –अग्निहोत्रसाम्नाय्यसाधारणानि प्रायश्चित्तानि 13

3.7.3 अनुवाकं 3 –मुख्याग्न्यसंभवेऽनुकल्पाः होमाधाराः 17

3.7.4 अनुवाकं 4 –ऐष्टिकयाजमानमन्त्राः 20

3.7.5 अनुवाकं 5 –ऐष्टिकयाजमानमन्त्राः 27

3.7.6 अनुवाकं 6 –ऐष्टिकयाजमानमन्त्राः 32

3.7.7 अनुवाकं 7 –सोमाङ्ग.भूतेषु मन्त्रेषु–दीक्षामारभ्याग्नीषोमयि पशुपर्यन्ते प्रयोगे शेषभूता मन्त्राः 41

3.7.8 अनुवाकं 8 –पशुविषया अच्छिद्रमन्त्राः 47

3.7.9 अनुवाकं 9 –उपांश्वभिषवा मन्त्राः 48

3.7.10 अनुवाकं 10 –सौमिकप्रायाश्चित्तमन्त्राः 52

3.7.11 अनुवाकं 11 –दर्शपूर्णमासप्रायश्चित्तमन्त्राः 54

3.7.12 अनुवाकं 12 –अग्निष्टोमादौ यजमानजप्या मन्त्रविशेषाः 57

3.7.13 अनुवाकं 13 –अवभृथे कर्मणि ऋजीषप्रोक्षणमन्त्राः 60

3.7.14 अनुवाकं 14 –अवभृथे कर्मणि सेचनादिमन्त्राः 62

Appendix (of expansions) 66

3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं 72

3.8 तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके अष्टमः प्रपाठकः (अश्वमेधब्राह्मणं वैश्वदेवं काण्डं) 72

3.8.1 अनुवाकं 1 –सांग्रहण्येष्ट्यादयः याजमानसंस्काराः 72

3.8.2 अनुवाकं 2 –ब्रह्मौदनाभिधानम् 73

3.8.3 अनुवाकं 3 –रशनयाऽश्वबन्धनम् 75

3.8.4 अनुवाकं 4 –अश्वस्य जलेऽवगाहनम् 77

3.8.5 अनुवाकं 5 –अश्वस्य प्रोक्षणं महर्त्विजाम् 79

3.8.6 अनुवाकं 6 –भूमौ पततां बिन्दूनामभिमन्त्रणम् 81

3.8.7 अनुवाकं 7 –अथाध्वर्युप्रोक्षणम् 83

3.8.8 अनुवाकं 8 –अश्वचरितानामश्वरूपाणां च होमाः 86

3.8.9 अनुवाकं 9 –अश्वस्य नाम्नामभिवाचनं, उथ्सर्गश्च 87

3.8.10 अनुवाकं 10 –दीक्षाभिधानम् तत्र वैश्वदेवहोमः 90

3.8.11 अनुवाकं 11 –वैश्वदेवहोममन्त्रव्याख्यानम् 92

3.8.12 अनुवाकं 12 –अश्वसंचरणवथ्सरे प्रतिदिनं देवयजनदेशे कर्तव्यमिष्टित्रयमभिधीयते... 93

3.8.13 अनुवाकं 13 –संवथ्सरार्द्ध्वमुख्यस्याग्रेरूपस्थानम् 95

3.8.14 अनुवाकं 14 –अन्नहोमाः. त्रिरात्ररूपस्याश्वमेधस्य प्रथमदिनरात्रौ 96

3.8.15 अनुवाकं 15 –तत्प्रकारविशेष 99

3.8.16 अनुवाकं 16 –विवरणमेतयोः 100

3.8.17 अनुवाकं 17 –सप्तमकाण्डगतान्नहोमानुवाका व्याख्यायन्ते 102

3.8.18 अनुवाकं 18 –सप्तमकाण्डगतान्नहोमानुवाका व्याख्यायन्ते 105

3.8.19 अनुवाकं 19 –औपसथ्यदिने यूपप्रयोगाः 109
3.8.20 अनुवाकं 20 –यूपानां स्थानादयः 110
3.8.21 अनुवाकं 21 –चेतव्याग्नयादेर्विशेषः 112
3.8.22 अनुवाकं 22 –उक्थ्याख्ये द्वितीयेऽहनि बहिष्पवमाने अश्वस्योद्गातृत्वम् 114
3.8.23 अनुवाकं 23 –अश्वे पर्यग्न्यप्रयन्तानां पशूनां नियोजनं 116
3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं 120
3.9 तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके नवमः प्रपाठकः (अश्वमेधस्य द्वितीय–तृतीया हर्विधानम्)...... 120
3.9.1 अनुवाकं 1 –अष्टादशिनां ग्राभ्याणां आरण्यानां च पशूनां प्रयोगः........... 120
3.9.2 अनुवाकं 2 –चातुर्मास्यपशूनां प्रयोगः 122
3.9.3 अनुवाकं 3 –रोहितादीनां पशूनां वपाहोमसाहित्यम् 124
3.9.4 अनुवाकं 4 –अश्वस्य रथयोजनालंकारादयः 125
3.9.5 अनुवाकं 5 –ब्रह्मोद्यनामकः होतृब्राह्मणोस्संवादः 129
3.9.6 अनुवाकं 6 –अश्वस्य मृतोपचारः संज्ञपनप्रकारः 131
3.9.7 अनुवाकं 7 –तत्र मन्त्राः 133
3.9.8 अनुवाकं 8 –अश्वमेधस्य तत्पशूनां च प्रशंसा 136
3.9.9 अनुवाकं 9 –उत्तमेऽहनि प्रशवः 137
3.9.10 अनुवाकं 10 –महिमाभिधानौ प्रहौ 139
3.9.11 अनुवाकं 11 –शरीरहोमाः स्विष्टकृदादयश्च 140
3.9.12 अनुवाकं 12 –तदुभयहोममध्यवर्त्यश्वस्तोमीयहोमः 142
3.9.13 अनुवाकं 13 –संवथ्सरानुष्ठानमिष्टीनाम् 143

3.9.14 अनुवाकं 14 –तास्विष्टिषु ब्राह्मणराजन्ययोर्गानम्......................................144
3.9.15 अनुवाकं 15 –अवभृथहोमविशेषाः..146
3.9.16 अनुवाकं 16 –उपाकरणमन्त्रव्याख्यानादिः 148
3.9.17 अनुवाकं 17 –अश्वस्य रोगादिनिमित्तं प्रायश्चित्तम्....................................150
3.9.18 अनुवाकं 18 –ब्रह्मौदना उच्यन्ते...152
3.9.19 अनुवाकं 19 –विभुत्वादिभिः द्वादशभिर्गुणौरश्वमेधप्रशंसा 153
3.9.20 अनुवाकं 20 –अश्वसंज्ञपनप्रकारः 155
3.9.21 अनुवाकं 21 –उत्तरवेद्युपवापः..156
3.9.22 अनुवाकं 22 –ऋषभालम्भः..157
3.9.23 अनुवाकं 23 –अश्वावयवेषूपासनम्...159
3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं...165
3.10 तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके प्रथमः प्रश्नः(सावित्रचयनम्)...............................165
3.10.1 अनुवाकं 1 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते...165
3.10.2 अनुवाकं 2 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते... 168
3.10.3 अनुवाकं 3 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते... 169
3.10.4 अनुवाकं 4 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते... 170

3.10.5 अनुवाकं 5 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते....171

3.10.6 अनुवाकं 6 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते....172

3.10.7 अनुवाकं 7 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते....172

3.10.8 अनुवाकं 8 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते....173

3.10.9 अनुवाकं 9 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते....176

3.10.10 अनुवाकं 10 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते....182

3.10.11 अनुवाकं 11 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते....185

3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं....191

3.11 तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके द्वितीयः प्रश्नः नाचिकेतचयनम्....191

3.11.1 अनुवाकं 1 –इष्टकोपधानमन्त्राः....191

3.11.2 अनुवाकं 2 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति....200

3.11.3 अनुवाकं 3 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति....202

3.11.4 अनुवाकं 4 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति....203

3.11.5 अनुवाकं 5 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति....203

3.11.6 अनुवाकं 6 –उपस्थानम्....205

3.11.7 अनुवाकं 7 –नाचिकेतब्राह्मणं तत्र आग्निदेवतोपासनम्........................... 207
3.11.8 अनुवाकं 8 –नाचिकेतोपाख्यानम् 209
3.11.9 अनुवाकं 9 –चयनप्रयोगः...213
3.11.10 अनुवाकं 10 –तत्प्रशंसा 217
3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं...222
3.12 तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके तृतीयः प्रश्नः चातुर्होत्रचयनं वैश्वसृजचयनं च .. 222
3.12.1 अनुवाकं 1 –वैश्वसृजचयनाङ्गभूताः दिवश्श्येनय इष्टयः.......................... 222
3.12.2 अनुवाकं 2 –तासां ब्राह्मणम्... 223
3.12.3 अनुवाकं 3 –उपाघा नामेष्टयः 229
3.12.4 अनुवाकं 4 –तासां ब्राह्मणम्...231
3.12.5 अनुवाकं 5 –चातुर्होत्रचयनम्.. 236
3.12.6 अनुवाकं 6 –वैश्वसृजचयनम् 241
3.12.7 अनुवाकं 7 –वैश्वसृजचयनम्... 243
3.12.8 अनुवाकं 8 –वैश्वसृजचयनम् 245
3.12.9 अनुवाकं 9 –ब्रह्मा सदस्यासीनो वौश्वसृजान् व्याचष्टे............................ 247
Appendix (of expansions)...252

====================================

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

3.कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं

3.7तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतियाष्टके सप्तमः प्रपाठकः

अच्छिद्रं काण्डं प्रायश्चित्तेन मन्त्रैश्च यज्ञच्छिद्रपूरणादच्छिद्रमुच्यते

3.7.1 अनुवाकं 1 – दर्शपूर्णमासेष्टिविषयाणि कानि चित्प्रायश्चित्तानि

T.B.3.7.1.1

सर्वान्. वा एषोऽग्नौ कामान् प्रवेशयति ।

यो–ऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति ।

स यदनिष्ट्वा प्रयायात् । अकामप्रीता एनं कामा नानु प्रयायुः ।

अतेजा अवीर्यः स्यात् । स जुहुयात् । तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम ।

विश्वाः सुक्षितयः पृथक् । अग्ने कामाय येमिर इति ।

कामानेवास्मिन् दधाति । **1 (10)**

T.B.3.7.1.2

कामप्रीता एनं कामा अनुप्रयान्ति । तेजस्वी वीर्यावान् भवति ॥

सन्ततिर्वा एषा यज्ञस्य । यो–ऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति ।

स यदुद्वायति । विच्छित्ति–रेवास्य सा ॥ तं प्राञ्चमुद्धृत्य ।

मनसोपतिष्ठेत । मनो वै प्रजापतिः ।

प्राजापत्यो यज्ञः । **2 (10)**

T.B.3.7.1.3

मनसैव यज्ञ॰ सन्तनोति । भूरित्याह । भूतो वै प्रजापतिः ।

भूतिमेवोपैति ॥ वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्द्ध्यते ।

यस्या–हिताग्ने–रग्निरपक्षायति । यावच्छम्यया प्रविद्ध्येत् ।

यदि तावदपक्षायेत् । त॰ संभरेत् । इदं त एकं पर उत एकं । **3 (10)**

T.B.3.7.1.4

तृतीयेन ज्योतिषा सम्ँविशस्व । सम्ँवेशन–स्तनुवै चारुरेधि ।

प्रिये देवानां परमे जनित्र इति । ब्रह्मणैवैन॰ संभरति ।

सैव ततः प्रायश्चित्तिः । यदि परस्तरा–मपक्षायेत् ।

अनुप्रयायावस्येत् । सो एव ततः प्रायश्चित्तिः ॥

ओषधीर्वा एतस्य पशून् पयः प्रविशति ।

यस्य हविषे वथ्सा अपाकृता धयन्ति । **4 (10)**

T.B.3.7.1.5

तान्. यद्दुह्यात् । यातयाम्ना हविषा यजेत । यन्न दुह्यात् ।

यज्ञपरु–रन्तरियात् । वायव्यां ँयवागूं निर्वपेत् ।

वा॒यु॒र्वै पय॑सः प्रदापयि॒ता । स ए॒वास्मै॒ पय॒ः प्रदा॑पयति ।

पयो॒ वा ओष॑धयः । पय॒ः पय॑ः ।

पय॑सै॒वास्मै॒ पयो॑ऽवरुन्धे । **5 (10)**

T.B.3.7.1.6

अथो॑त्तरस्मै ह॒विषे॑ व॒थ्सा–न॒पाकु॑र्यात् । सैव त॒तः प्राय॑श्चित्तिः ॥

अ॒न्य॒त॒रान्. वा ए॒ष दे॒वान् भा॑ग॒धे॑ये॒न व्य॑र्द्धयति ।

ये यज॑मानस्य सा॒यं गृ॒हमा॒–गच्छ॑न्ति ।

यस्य॑ सायं दु॒ग्धꣳ ह॒विरार्ति॑–मा॒र्च्छ॑ति ।

इन्द्रा॑य व्री॒हीन्–नि॒रुप्यो॑पवसेत् । पयो॒ वा ओष॑धयः ।

पय॑ ए॒वार॑भ्य गृही॒त्वो–प॑वसति ।

यत्प्रा॒तः स्यात् । तच्छृ॒तं कु॑र्यात् । **6 (10)**

T.B.3.7.1.7

अथे॑तर ऐ॒न्द्रः पु॑रो॒डा॑शः स्यात् । इ॒न्द्रि॒ये ए॒वास्मै॑ स॒मीची॑ दधाति ।

पयो॒ वा ओष॑धयः । पय॒ः पय॑ः । पय॑सै॒वास्मै॒ पयो॑ऽवरुन्धे ।

अथो॑त्तरस्मै ह॒विषे॑ व॒थ्सा–न॒पाकु॑र्यात् । सैव त॒तः प्राय॑श्चित्तिः ॥

उ॒भ॒या॒न्. वा ए॒ष दे॒वान् भा॑ग॒धे॑ये॒न व्य॑र्द्धयति ।

ये यजमानस्य सायञ्च प्रातश्च गृहमा–गच्छन्ति ।

यस्योभयꣳ हविरार्ति–मार्च्छति । **7 (10)**

T.B.3.7.1.8

ऐन्द्रं पञ्चशराव–मोदनं निर्वपेत् । अग्निं देवतानां प्रथमं यजेत् ।

अग्निमुखा एव देवताः प्रीणाति । अग्निं वा अन्वन्या देवताः ।

इन्द्रमन्वन्याः । ता एवोभयीः प्रीणाति । पयो वा ओषधयः ।

पयः पयः । पयसैवास्मै पयोऽवरुन्धे ।

अथोत्तरस्मै हविषे वथ्सा–नपाकुर्यात् । **8 (10)**

T.B.3.7.1.9

सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥ अर्द्धो वा एतस्य यज्ञस्य मीयते ।

यस्य व्रत्येऽहन् पत्न्यना–लम्भुका भवति । तामपरुद्ध्य यजेत ।

सर्वेणैव यज्ञेन यजते । तामिष्ट्वो–पह्वयेत । अमूहमस्मि ।

सा त्वं । द्यौरहं । पृथिवी त्वं ( ) । सामाहं । ऋक्त्वं ।

तावेहि संभवाव । सह रेतो दधावहै । पुꣳसे पुत्राय वेत्तवै ।

रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्यायेति ।

अर्द्ध एवैना–मुपह्वयते । सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥ **9 (18)**

(दधाति – यज्ञ – उत एकं – धयन्ति – रुन्धे – कुर्या – दार्छ – त्यपाकुर्यात् – पृथिवी त्वमष्टौ च) (A1)

Special Korvai

(सर्वान्. वि वै यदि परस्तरामोषधीरन् यतरानुभयानर्धो वै)

3.7.2 अनुवाकं 2 –अग्निहोत्रसाम्नाय्यसाधारणानि प्रायश्चित्तानि

3.7.2.1

यद्विष्षण्णेन जुहुयात् । अप्रजा अपशुर्यजमानः स्यात् ।

यदनायतने निनयेत् । अनायतन स्स्यात् ।

प्राजापत्ययर्चा वल्मीक–वपाया–मवनयेत् । प्राजापत्यो वै वल्मीकः।

यज्ञः प्रजापतिः । प्रजापतावेव यज्ञं प्रतिष्ठापयति ।

भूरित्याह । भूतो वै प्रजापतिः । **10 (10)**

T.B.3.7.2.2

भूतिमेवोपैति । तत् कृत्वा । अन्यां दुग्ध्वा पुनर्. होतव्यं ।

सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥ यत्कीटा–वपन्नेन जुहुयात् ।

अप्रजा अपशुर् यजमानः स्यात् । यदनायतने निनयेत् ।

अनायतनः स्यात् ।

मद्ध्यमेन पर्णेन द्यावा–पृथिव्य–यर्चाऽन्तःपरिधि निनयेत् ।
द्यावापृथिव्यो–रेवैनत्–प्रतिष्ठापयति । **11 (10)**

T.B.3.7.2.3

तत्कृत्वा । अन्यां दुग्ध्वा पुनर्. होतव्यं । सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥
यदववृष्टेन जुहुयात् । अपरूप–मस्यात्म–ञ्जायेत ।
किलासो वा स्यादर्.शसो वा । यत् प्रत्येयात् । यज्ञं ँविच्छिन्द्यात् ।
स जुहुयात् । मित्रो जनान् कल्पयति प्रजानन्न् । **12 (10)**

T.B.3.7.2.4

मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्यां । मित्रः कृष्टी–रनिमिषा ऽभिचष्टे ।
सत्याय हव्यं घृतव–ज्जुहोतेति । मित्रेणैवैनत् कल्पयति ।
तत्कृत्वा । अन्यां दुग्ध्वा पुनर्.होतव्यं । सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥
यत् पूर्वस्या–माहुत्या॑ हुताया–मुत्तरा–ऽऽहुतिः स्कन्देत् ।
द्विपाद्भिः पशुभिर् यजमानो व्यृद्ध्येत ।
यदुत्तरया ऽभिजुहुयात् । **13 (10)**

T.B.3.7.2.5

चतुष्पाद्भिः पशुभिर् यजमानो व्यृद्ध्येत ।
यत्र वेत्थ वनस्पते देवानां गुह्या नामानि ।
तत्र हव्यानि गामयेति वानस्पत्य–यर्चा समिध–माधाय ।
तूष्णीमेव पुनर्जुहुयात् ।
वनस्पतिनैव यज्ञस्यार्तां चानार्तां चाहुती विदाधार । तत्कृत्वा ।
अन्यां दुग्ध्वा पुनर्. होतव्यं । सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥
यत्पुरा प्रयाजेभ्यः प्राङङ्गारः स्कन्देत् ।
अद्ध्वर्यवे च यजमानाय चाकꣳ स्यात् । **14 (10)**

T.B.3.7.2.6

यद् दक्षिणा । ब्रह्मणे च यजमानाय चाकꣳ स्यात् ।
यत् प्रत्यक् । होत्रे च पत्नियै च यजमानाय चाकꣳ स्यात् ।
यदुदङ्ङ् । अग्नीधे च पशुभ्यश्च यजमानाय चाकꣳ स्यात् ।
यदभिजुहुयात् । रुद्रोऽस्य पशून् घातुकः स्यात् ।
यन्नाभि जुहुयात् । अशान्तः प्रह्रियेत ॥ **15 (10)**

T.B.3.7.2.7

स्रुवस्य बुद्ध्नेनाभि निदद्ध्यात् ।

मा तमो मा यज्ञस्तमन्मा यजमान–स्तमत् ।

नमस्ते अस्त्वायते । नमो रुद्र परायते । नमो यत्र निषीदसि ।

अमुं मा हिꣳसीरमुं मा हिꣳसीरिति येन स्कन्देत् ॥ तं प्रहरेत् ।

सहस्रशृङ्गो वृषभो जातवेदाः । स्तोमपृष्ठो घृतवान्–थ्सुप्रतीकः ।

मा नो हासीन्मेत्थितो (हासीर्मेत्थितो) नेत्त्वा जहाम ( ) ।

गोपोषं नो वीरपोषं च यच्छेति ।

ब्रह्मणैवैनं प्रहरति । सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥ **16 (13)**

(वै प्रजापतिः – स्थापयति – प्रजानन् – नभिजुहुयाथ् – स्याद् – ध्रियेत – जहाम त्रीणि च) *(A2)*

Special Korvai

(यद्विष्षण्णेन प्राजापत्यया यत् कीटा मद्ध्यमेन यदववृष्टेन यत्
पूर्वस्यां ँयत् पुरा प्रयाजेभ्यः प्रङ्गारो यद् दक्षिणा यत् प्रत्यग्यदुदङ्ङ्)

3.7.3 अनुवाकं 3 –मुख्याग्न्यसंभवेऽनुकल्पाः होमाधाराः

T.B.3.7.3.1

वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्द्ध्यते ।
यस्याहिताग्ने–रग्निर्मथ्यमानो न जायते । यत्रान्यं पश्येत् ।
तत आहृत्य होतव्यं ।
अग्ना–वेवास्या–ग्निहोत्रꣳ हुतं भवति ॥
यद्यन्यं न विन्देत् । अजायाꣳ होतव्यं । आग्नेयी वा एषा ।
यदजा । अग्ना–वेवास्या–ग्निहोत्रꣳ हुतं भवति । **17 (10)**

T.B.3.7.3.2

अजस्य तु नाश्ञीयात् । यदजस्या–श्ञीयात् ।
यामेवाग्ना–वाहुतिं जुहुयात् । तामद्यात् । तस्मादजस्य नाश्यं ॥
यद्यजां न विन्देत् । ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यं ।
एष वा अग्निर् वैश्वानरः । यद्ब्राह्मणः ।
अग्ना–वेवास्या–ग्निहोत्रꣳ हुतं भवति । **18 (10)**

T.B.3.7.3.3

ब्राह्मणं तु वसत्यै नापरुन्ध्यात् । यद्ब्राह्मणं ँवसत्या अपरुन्ध्यात् ।
यस्मिन्ने–वाग्नावाहुतिं जुहुयात् । तं भागधेयेन व्यर्द्धयेत् ।
तस्माद् ब्राह्मणो वसत्यै नापरुद्ध्यः ॥ यदि ब्राह्मणं न विन्देत् ।

दर्भस्तंबे होतव्यं । अग्निवान्. वै दर्भस्तंबः ।

अग्नावे–वास्या–ग्निहोत्रꣳ हुतं भवति ।

दर्भाꣳस्तु नाद्ध्यासीत । **19 (10)**

T.B.3.7.3.4

यद्दर्भानद्ध्यासीत । यामेवाग्ना–वाहुतिं जुहुयात् । तामद्ध्यासीत ।

तस्माद्दर्भा नाद्ध्यासितव्याः ॥ यदि दर्भान्न विन्देत् ।

अफ्सु होतव्यं । आपो वै सर्वा देवताः ।

देवतास्वे–वास्या–ग्निहोत्रꣳ हुतं भवति ।

आपस्तु न परिचक्षीत । यदापः परिचक्षीत । **20 (10)**

T.B.3.7.3.5

या–मेवाफ्स्वाहुतिं जुहुयात् । तां परिचक्षीत ।

तस्मादापो न परिचक्ष्याः ॥

मेद्ध्या च वा एतस्यामेद्ध्या च तनुवौ सꣳसृज्येते ।

यस्या–हिताग्ने–रन्यैरग्निभि–रग्नयः सꣳसृज्यन्ते ।

अग्नये विविचये पुरोडाश–मष्टाकपालं निर्वपेत् ।

मेद्ध्यां चैवास्या–मेद्ध्यां च तनुवौ व्यावर्तयति ॥

अग्नये व्रतपतये पुरोडाश–मष्टाकपालं निर्वपेत् ।

अग्निमेव व्रतपति॑ स्वेन भागधेये–नोपधावति ।

स एवैनं ँव्रतमा–लंभयति ॥ **21 (10)**

T.B.3.7.3.6

गर्भ॑ स्रवन्त–मगदमकः । अग्नि–रिन्द्र–स्त्वष्टा बृहस्पतिः ।

पृथिव्या–मवचुश्चो–तैतत् । नाभि–प्राप्नोति निर्.ऋतिं पराचैः ॥

रेतो वा एतद्वाजिन–माहिताग्नेः । यदग्निहोत्रं । तद्यथ्स्रवेत् ।

रेतोऽस्य वाजिन॑ स्रवेत् । गर्भ॑ स्रवन्त–मगद–मकरित्याह ।

रेत एवास्मिन् वाजिनं दधाति ॥ **22 (10)**

T.B.3.7.3.7

अग्निरित्याह । अग्निर्वै रेतोधाः । रेत एव तद्दधाति । इन्द्र इत्याह ।

इन्द्रिय–मेवास्मिन् दधाति । त्वष्टेत्याह ।

त्वष्टा वै पशूनां मिथुनाना॑ रूपकृत् ।

रूपमेव पशुषु दधाति । बृहस्पतिरित्याह ।

ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः ( ) । ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्रजनयति ॥

पृथिव्या–मवचुश्चोतैत–दित्याह । अस्या–मेवैनत् प्रतिष्ठापयति ॥

नाभिप्राप्नोति निर्.ऋतिं पराचैरित्याह । रक्षसामपहत्यै ॥ **23 (15)**

(अजाऽग्नावेवास्याग्निहोत्रꣳ हुतं भवति – भव – त्यासीत – परिचक्षीत – लम्भयति – दधाति – देवानां बृहस्पतिः पञ्च च) (A3)

Special Korvai
(वि वै यद् यन्यमजायां ब्राह्मणस्य दर्भस्तम्बेऽप्सु होतव्यम्)

3.7.4 अनुवाकं 4 –ऐष्टिकयाजमानमन्त्राः

T.B.3.7.4.1

याः पुरस्तात् प्रस्रवन्ति । उपरिष्टाथ् सर्वतश्च याः ।
ताभी रश्मिपवित्राभिः । श्रद्धां यँज्ञमारभे ॥ देवा गातुविदः ।
गातुं यँज्ञाय विन्दत । मनसस्पतिना देवेन ।
वाताद्–यज्ञः प्रयुज्यतां ॥ तृतीयस्यै दिवः ।
गायत्रिया सोम आभृतः । **24 (10)**

T.B.3.7.4.2

सोमपीथाय सन्नयितुं । वकल–मन्तरमाददे ॥
आपो देवीः शुद्धाः स्थ । इमा पात्राणि शुन्धत ।
उपातङ्क्याय देवानां । पर्णवल्कमुत शुन्धत ॥
पयो गृहेषु पयो अघ्नियासु ।

पयो वथ्सेषु पय इन्द्राय हविषे ध्रियस्व ।
गायत्री पर्णवल्केन । पयः सोमं करोत्विमं ॥ **25 (10)**

T.B.3.7.4.3

अग्निं गृह्णामि सुरथं यँयो मयो भूः । य उद्यन्तमा रोहति सूर्यमह्ने ।
आदित्यं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं । श्वो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः ॥
वसून् रुद्रानादित्यान् । इन्द्रेण सह देवताः । ताः पूर्वः परिगृह्णामि ।
स्व आयतने मनीषया ॥ इमामूर्जं पञ्चदशीं यँये प्रविष्टाः ।
तान्देवान् परिगृह्णामि पूर्वः । **26 (10)**

T.B.3.7.4.4

अग्निर्. हव्यवाडिह तानावहतु । पौर्णमासꣳ हविरिदमेषां मयि ।
आमावास्यꣳ हविरिदमेषां मयि ॥ अन्तराऽग्नी पशवः ।
देवसꣳसदमागमन्न् । तान् पूर्वः परिगृह्णामि ।
स्व आयतने मनीषया ॥ इह प्रजा विश्वरूपा रमन्तां ।
अग्निं गृहपतिमभि सम्ँवसानाः ।
ताः पूर्वः परिगृह्णामि । **27 (10)**

T.B.3.7.4.5

स्व आयतने मनीषया ॥ इह पशवो विश्वरूपा रमन्तां ।

अग्निं गृहपतिमभि सम्ँवसानाः । तान् पूर्वः परिगृह्णामि ।

स्व आयतने मनीषया ॥ अयं पितृणामग्निः ।

अवाड्ढव्या पितृभ्य आ । तं पूर्वः परिगृह्णामि ।

अविषं नः पितुं करत् ॥ अजस्रं त्वाꣳ सभापालाः । **28 (10)**

T.B.3.7.4.6

विजयभागꣳ समिन्धतां । अग्ने दीदाय मे सभ्य ।

विजित्यै शरदःशतं ॥ अन्न–मावसथीयं । अभिहराणि शरदःशतं ।

आवसथे श्रियं मन्त्रं । अहिर्बुद्ध्नियो नियच्छतु ॥

इदमह–मग्निज्येष्ठेभ्यः । वसुभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि ।

इदमह–मिन्द्रज्येष्ठेभ्यः । **29 (10)**

T.B.3.7.4.7

रुद्रेभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि । इदमहं ँवरुण–ज्येष्ठेभ्यः ।

आदित्येभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि ॥ पयस्वती–रोषधयः ।

पयस्वद्–वीरुधां पयः । अपां पयसो यत्पयः ।

तेन मामिन्द्र स९्सृज ॥ अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि ।
तच्छकेयं तन्मे राद्ध्यतां । वायो व्रतपत आदित्य व्रतपते । **30 (10)**

T.B.3.7.4.8

व्रतानां ँव्रतपते व्रतं चरिष्यामि । तच्छकेयं तन्मे राद्ध्यतां ॥
इमां प्राचीमुदीचीं । इषमूर्जमभि स७स्कृतां । बहुपर्णा–मशुष्काग्रां ।
हरामि पशुपामहं ॥ यत्कृष्णो रूपं कृत्वा । प्राविशस्त्वं ँवनस्पतीन् ।
तत–स्त्वा–मेकवि९्शतिधा । संभरामि सुसंभृता ॥ **31 (10)**

T.B.3.7.4.9

त्रीन् परिधी७स्तिस्रः समिधः । यज्ञायुरनु सञ्चरान् ।
उपवेषं मेक्षणं धृष्टिं । संभरामि सुसंभृता ॥
या जाता ओषधयः । देवेभ्य स्त्रियुगं पुरा । तासां पर्व राद्ध्यासं ।
परिस्तर–माहरन्न् ॥ अपां मेद्ध्यं ँयज्ञियं ।
सदेव९् शिवमस्तु मे । **32 (10)**

T.B.3.7.4.10

आच्छेत्ता वो मा रिषं । जीवानि शरदः शतं ॥
अपरिमितानां परिमिताः । सन्नह्ये सुकृतायकं ।
एनो मा निगां कतमच्च नाहं ।

पुनरुत्थाय बहुला भवन्तु ॥ सकृदाच्छिन्नं बर्.हिरूर्णामृदु ।
स्योनं पितृभ्यस्त्वा भराम्यहं । अस्मिन् थ्सीदन्तु मे पितरः सोम्याः ।
पितामहाः प्रपितामहाश्चानुगैः सह ॥ **33 (10)**

T.B.3.7.4.11

त्रिवृत् पलाशे दर्भः । इयान् प्रादेशसंमितः ।
यज्ञे पवित्रं पोतृतमं । पयो हव्यं करोतु मे ॥ इमौ प्राणापानौ ।
यज्ञस्याङ्गानि सर्वशः । आप्याययन्तौ सञ्चरतां । पवित्रे हव्यशोधने ॥
पवित्रे स्थो वैष्णवी । वायुर्वां मनसा पुनातु ॥ **34 (10)**

T.B.3.7.4.12

अयं प्राणश्चापानश्च । यजमान–मपिगच्छतां । यज्ञे ह्यभूतां पोतारौ ।
पवित्रे हव्यशोधने ॥ त्वया वेदिं ँविविदुः पृथिवीं ।
त्वया यज्ञो जायते विश्वदानिः । अच्छिद्रं ँयज्ञमन्वेषि विद्वान् ।
त्वया होता सन्तनो–त्यर्द्धमासान् ॥ त्रयस्त्रि९्शोऽसि तन्तूनां ।
पवित्रेण सहागहि । **35 (10)**

T.B.3.7.4.13

शिवेय९् रज्जुरभिधानी । अघ्निया–मुपसेवतां ॥ अप्रस्र९्साय यज्ञस्य ।
उखे उपदधाम्यहं । पशुभिः सन्नीतं बिभृतां । इन्द्राय शृतं दधि ॥

उपवेषोऽसि यज्ञाय । त्वां परिवेष–मधारयन्न् । इन्द्राय हविः कृण्वन्तः ।
शिवः शग्मो भवासि नः ॥ **36 (10)**

T.B.3.7.4.14

अमृन्मयं देवपात्रं । यज्ञस्यायुषि प्रयुज्यतां । तिरःपवित्र–मतिनीताः ।
आपो धारय माऽतिगुः ॥ देवेन सवित्रोत्पूताः ।
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः । गां दोहपवित्रे रज्जुं ।
सर्वा पात्राणि शुन्धत ॥ एता आचरन्ति मधुमद्दुहानाः ।
प्रजावतीर् यशसो विश्वरूपाः। **37 (10)**

T.B.3.7.4.15

बह्वीर् भवन्ती–रुपजायमानाः । इह व इन्द्रो रमयतु गावः ॥
पूषा स्थ ॥ अयक्ष्मा वः प्रजया सꣳसृजामि ।
रायस्पोषेण बहुला भवन्तीः । ऊर्जं पयः पिन्वमाना घृतं च ।
जीवो जीवन्तीरुप वः सदेयं ॥ द्यौश्चेमं ँयज्ञं पृथिवी च सन्दुहातां ।
धाता सोमेन सह वातेन वायुः । यजमानाय द्रविणं दधातु ॥ **38 (10)**

T.B.3.7.4.16

उथ्सं दुहन्ति कलशं चतुर्बिलं । इडां देवीं मधुमतीꣳ सुवर्विदं ।
तदिन्द्राग्नी जिन्वतꣳ सूनृतावत् । तद्–यजमान–ममृतत्वे दधातु ॥

कामधुक्षः प्र णो ब्रूहि । इन्द्राय हविरिन्द्रियं ॥ अमूं यँस्यां देवानां ।
मनुष्याणां पयो हितं ॥ बहु दुग्धीन्द्राय देवेभ्यः ।
हव्य–माप्यायतां पुनः । **39 (10)**

T.B.3.7.4.17

वथ्सेभ्यो मनुष्येभ्यः । पुनर्दोहाय कल्पतां ॥ यज्ञस्य सन्ततिरसि ।
यज्ञस्य त्वा सन्ततिमनुसन्तनोमि ॥ अदस्त–मसि विष्णवे त्वा ।
यज्ञायापि दधाम्यहं । अद्भिररिक्तेन पात्रेण । याः पूताः परिशेरते ॥
अयं पयः सोमं कृत्वा । स्वां यँोनि–मपिगच्छतु । **40 (10)**

T.B.3.7.4.18

पर्णवल्कः पवित्रं । सौम्यः सोमाद्धि निर्मितः ॥ इमौ पर्णं च दर्भं च ।
देवानाꣳ हव्यशोधनौ । प्रातर्वेषाय गोपाय । विष्णो हव्यꣳ हि रक्षसि ॥
उभावग्नी उपस्तृणते । देवता उपवसन्तु मे ।
अहं ग्राम्या–नुपवसामि । मह्यं गोपतये पशून् ( ) ॥ **41 (10)**

[आभृत – इमं – गृह्णामि पूर्व – स्ताः पुर्वः परिगृह्णामि – सभापाला – इन्द्रज्येष्ठेभ्य–आदित्य व्रतपते–सुसंभृता – मे – सह – पुनातु–गहि–नो–विश्वरूपा–दधातु–पुनर्–गच्छतु –पशुन् ( )]
(A4)

Special Korvai

याः पुरस्तादिमामूर्जमिह प्रजा इह पशवोऽयं पितृणामग्निः

3.7.5 अनुवाकं 5 –ऐष्टिकयाजमानमन्त्राः

T.B.3.7.5.1

देवा देवेषु पराक्रमद्ध्वं । प्रथमा द्वितीयेषु । द्वितीया–स्तृतीयेषु ।
त्रिरेकादशा इह माऽवत । इद९ं शकेयं ँयदिदं करोमि ।
आत्मा करोत्वात्मने । इदं करिष्ये भेषजं । इदं मे विश्वभेषजा ।
अश्विना प्रावतं ँयुवं ॥ इदमह९ं सेनाया अभीत्वर्यै । **42 (10)**

T.B.3.7.5.2

मुखमपोहामि ॥ सूर्यज्योतिर् विभाहि । महत इन्द्रियाय ॥
आप्यायतां घृतयोनिः । अग्निर्. हव्या–ऽनुमन्यतां ।
खमङ्क्ष्व त्वचमङ्क्ष्व । सुरूपं त्वा वसुविदं । पशूनां तेजसा ।
अग्नये जुष्ट–मभिघारयामि ॥ स्योनं ते सदनं करोमि । **43 (10)**

T.B.3.7.5.3

घृतस्य धारया सुशेवं कल्पयामि ॥ तस्मिन्–थ्सीदामृते प्रतितिष्ठ ।
व्रीहीणां मेध सुमनस्यमानः ॥ आर्द्रः प्रथस्नुर् भुवनस्य गोपाः ।
शृत उथ्स्नाति जनिता मतीनां ॥ यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः ।
देवानां ँविष्ठामनु यो वितस्थे ।

आत्मन्वान् थ्सोम घृतवान्. हि भूत्वा ।
देवान् गच्छ सुवर्विन्द यजमानाय मह्यं ॥
इरा भूतिः पृथिव्यै रसो मोत्क्रमीत् ॥ **44 (10)**

T.B.3.7.5.4

देवाः पितरः पितरो देवाः । योऽहमस्मि स सन्. यजे ।
यस्यास्मि न तमन्तरेमि । स्वं म इष्टꣳ स्वं दत्तं ।
स्वं पूर्तꣳ स्वꣳ श्रान्तं ।
स्वꣳ हुतं । तस्य मेऽग्नि–रुपद्रष्टा । वायुरुपश्रोता ।
आदित्यो–ऽनुख्याता । द्यौः पिता । **45 (10)**

T.B.3.7.5.5

पृथिवी माता । प्रजापतिर् बन्धुः । य एवास्मि स सन्. यजे ॥
मा भेर्मा सम्ँविक्था मा त्वा हिꣳसिषं । मा ते तेजो–ऽपक्रमीत् ।
भरतमुद्धरे–मनुषिञ्च । अवदानानि ते प्रत्यवदास्यामि ।
नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीः ॥ यदवदानानि तेऽवद्यन्न् ।
विलोमाकार्.ष–मात्मनः । **46 (10)**

T.B.3.7.5.6

आज्येन प्रत्यनज्म्येनत् । तत्त आप्यायतां पुनः ॥ अज्यायो यवमात्रात् ।

आव्याधात् कृत्यतामिदं । मा रूरुपाम यज्ञस्य ।

शुद्ध७ स्विष्टमिद७ हविः ॥ मनुना दृष्टां घृतपदीं । मित्रावरुणसमीरितां ।

दक्षिणार्द्धा–दसंभिन्दन्न् । अवद्या–म्येकतोमुखां ॥ **47 (10)**

T.B.3.7.5.7

इडे भागं जुषस्व नः । जिन्व गा जिन्वार्वतः । तस्यास्ते भक्षिवाणः

स्याम । सर्वात्मानः सर्वगणाः ॥ ब्रद्ध्न पिन्वस्व ।

ददतो मे मा क्षायि । कुर्वतो मे मोपदसत् । दिशां क्लृप्तिरसि ।

दिशो मे कल्पन्तां । कल्पन्तां मे दिशः । **48 (10)**

T.B.3.7.5.8

दैवीश्च मानुषीश्च । अहोरात्रे मे कल्पेतां । अर्द्धमासा मे कल्पन्तां ।

मासा मे कल्पन्तां । ऋतवो मे कल्पन्तां । सम्ँवथ्सरो मे कल्पतां ।

क्लृप्तिरसि कल्पतां मे ॥ आशानां त्वाऽऽशापालेभ्यः ।

चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः । इदं भूतस्या–द्ध्यक्षेभ्यः । **49 (10)**

T.B.3.7.5.9

विधेम हविषा वयं । भजतां भागी भागं । माऽभागो–ऽभक्त ।

निरभागं भजामः । अपस्पिन्व । ओषधीर्जिन्व । द्विपात्पाहि ।

चतुष्पादव । दिवो वृष्टिमेरय ।

ब्राह्मणाना–मिदं हविः । **50 (10)**

T.B.3.7.5.10

सोम्यानां सोमपीथिनां । निर्भक्तो ब्राह्मणः । नेहा–ब्राह्मणस्यास्ति ॥

समङ्क्तां बर्.हिर्. हविषा घृतेन । समादित्यैर् वसुभिः सं मरुद्भिः ।

समिन्द्रेण विश्वेभिर् देवेभिरङ्क्तां । दिव्यं नभो गच्छतु यथ् स्वाहा ॥

इन्द्राणीवाविधवा भूयासं । अदितिरिव सुपुत्रा ।

अस्थूरि त्वा गार्.हपत्य । **51 (10)**

T.B.3.7.5.11

उपनिषदे सुप्रजास्त्वाय ॥ सं पत्नी पत्या सुकृतेन गच्छतां ।

यज्ञस्य युक्तौ धुर्याविभूतां । सञ्जानानौ विजहता–मरातीः ।

दिवि ज्योति–रजर–मारभेतां ॥ दश ते तनुवो यज्ञ यज्ञियाः ।

ताः प्रीणातु यजमानो घृतेन । नारिष्ठयोः प्रशिष–मीडमानः ।

देवानां दैव्येऽपि यजमानो–ऽमृतो–ऽभूत् ॥

यं वां देवा अकल्पयन्न् । **52 (10)**

T.B.3.7.5.12

ऊर्जो भाग॑ शतक्रतू । एतद्वां तेन प्रीणानि ।

तेन तृप्यत–म॑हहौ ॥ अहं देवाना॑ सुकृतामस्मि लोके ।

ममेदमिष्टं न मिथुर् भवाति । अहं नारिष्ठा–वनुयजामि विद्वान् ।

यदाभ्या–मिन्द्रो अदधाद्–भागधेयं ॥ अदारसृद्–भवत देव सोम ।

अस्मिन्. यज्ञे मरुतो मृडता नः ।

मा नो विददभि भामो अशस्तिः । **53 (10)**

T.B.3.7.5.13

मा नो विदद्–वृजना द्वेष्या या ॥ ऋषभं ँवाजिनं ँवयं ।

पूर्णमासं ँयजामहे । स नो दोहता॑ सुवीर्यं ।

रायस्पोष॑ सहस्रिणं । प्राणाय सुराधसे । पूर्णमासाय स्वाहा ॥

अमावास्या सुभगा सुशेवा । धेनुरिव भूय आप्यायमाना ।

सा नो दोहता॑ सुवीर्यं ( ) । रायस्पोष॑ सहस्रिणं ।

अपानाय सुराधसे । अमावास्यायै स्वाहा ॥

अभिस्तृणीहि परिधेहि वेदिं । जामिं मा हि॑सीरमुया शयाना ।

होतृषदना हरिताः सुवर्णाः । निष्का इमे यजमानस्य ब्रद्ध्ने ॥ **54 (17)**

(अभीत्वर्यै – करोमि – क्रमीत् – पिता – ऽऽत्मन – एकतोमुखां – मे दिशो – ऽध्यक्षेभ्यो – हविर् – गार्.हपत्या – कल्पय – न्नशस्तिः – सा नो दोहताꣳ सुवीर्यꣳ सप्त च) (A5)

3.7.6 अनुवाकं 6 –ऐष्टिकयाजमानमन्त्राः

T.B.3.7.6.1

परिस्तृणीत परिधत्ताग्निं । परिहितो–ऽग्निर् यजमानं भुनक्तु ।

अपाꣳ रस ओषधीनाꣳ सुवर्णः ।

निष्का इमे यजमानस्य सन्तु कामदुघाः । अमुत्रामुष्मिन् ँलोके ॥

भूपते भुवनपते । महतो भूतस्य पते । ब्रह्माणं त्वा वृणीमहे ॥

अहं भूपतिरहं भुवनपतिः ।

अहं महतो भूतस्य पतिः । **55 (10)**

T.B.3.7.6.2

देवेन सवित्रा प्रसूत आर्त्विज्यं करिष्यामि । देव सवितरेतं त्वा वृणते ।

बृहस्पतिं दैव्यं ब्रह्माणं । तदहं मनसे प्रब्रवीमि । मनो गायत्रियै ।

गायत्री त्रिष्टुभे । त्रिष्टुब् जगत्यै । जगत्यनुष्टुभे ।

अनुष्टुक् पङ्क्त्यै । पङ्क्तिः प्रजापतये । **56 (10)**

T.B.3.7.6.3

प्रजापतिर् विश्वेभ्यो देवेभ्यः । विश्वे देवा बृहस्पतये ।
बृहस्पतिर् ब्रह्मणे । ब्रह्म भूर्भुवः सुवः । बृहस्पतिर् देवानां ब्रह्मा ।
अहं मनुष्याणां । बृहस्पते यज्ञं गोपाय ॥ इदं तस्मै हर्म्यं करोमि ।
यो वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्यं । मेधावी दिक्षु मनसा तपस्वी । **57 (10)**

T.B.3.7.6.4

अन्तर्दूतश्चरति मानुषीषु ॥ चतुश्शिखण्डा युवतिः सुपेशाः ।
घृतप्रतीका भुवनस्य मद्ध्ये । मर्मृज्यमाना महते सौभगाय ।
मह्यं धुक्ष्व यजमानाय कामान् ॥ भूमिर्भूत्वा महिमानं पुपोष ।
ततो देवी वर्द्धयते पयाꣳसि । यज्ञिया यज्ञं ँविचयन्ति शंच ।
ओषधीराप इह शक्वरीश्च ॥
यो मा हृदा मनसा यश्च वाचा । **58 (10)**

T.B.3.7.6.5

यो ब्रह्मणा कर्मणा द्वेष्टि देवाः । यः श्रुतेन हृदयेनेष्णता च ।
तस्येन्द्र वज्रेण शिरश्छिनद्मि ॥ ऊर्णामृदु प्रथमानꣳ स्योनं ।
देवेभ्यो जुष्टꣳ सदनाय बर्.हिः । सुवर्गे लोके यजमानꣳ हि धेहि ।
मां नाकस्य पृष्ठे परमे व्योमन्न् ॥

चतुश्शिखण्डा युवतिः सुपेशाः । घृतप्रतीका वयुनानि वस्ते ।

सा स्तीर्यमाणा महते सौभगाय । **59 (10)**

T.B.3.7.6.6

सा मे धुक्ष्व यजमानाय कामान् । शिवा च मे शग्मा चैधि ।

स्योना च मे सुषदा चैधि । ऊर्जस्वती च मे पयस्वती चैधि ।

इषमूर्जं मे पिन्वस्व । ब्रह्म तेजो मे पिन्वस्व । क्षत्रमोजो मे पिन्वस्व ।

विशं पुष्टिं मे पिन्वस्व । आयुरन्नाद्यं मे पिन्वस्व ।

प्रजां पशून् मे पिन्वस्व ॥ **60 (10)**

T.B.3.7.6.7

अस्मिन्. यज्ञ उप भूय इन्नु मे । अविक्षोभाय परिधीन्दधामि ।

धर्ता धरुणो धरीयान् । अग्निर् द्वेषाꣳसि निरितो नुदातै ॥

विच्छिनद्मि विधृतीभ्याꣳ सपत्नान् ।

जातान् भ्रातृव्यान्. ये च जनिष्यमाणाः ।

विशो यन्त्राभ्यां ँविधमाम्येनान् । अहꣳस्वाना–मुत्तमोऽसानि देवाः ।

विशो यन्त्रे नुदमाने अरातिं । विश्वं पाप्मानममतिं दुर्मरायुं ॥ **61 (10)**

T.B.3.7.6.8

सीदन्ती देवी सुकृतस्य लोके । धृती स्थो विधृती स्वधृती ।
प्राणान्मयि धारयतं । प्रजां मयि धारयतं । पशून्मयि धारयतं ॥
अयं प्रस्तर उभयस्य धर्ता । धर्ता प्रयाजाना–मुतानूयाजानां ।
स दाधार समिधो विश्वरूपाः । तस्मिन्थ् स्रुचो अद्ध्यासादयामि ॥
आरोह पथो जुहु देवयानान् । **62 (10)**

T.B.3.7.6.9

यत्रर्.षयः प्रथमजा ये पुराणाः । हिरण्यपक्षाऽजिरा संभृताङ्गा ।
वहासि मा सुकृतां यँत्र लोकाः ॥ अवाहं बाध उपभृता सपत्नान् ।
जातान् भ्रातृव्यान्. ये च जनिष्यमाणाः । दोहै यज्ञ॑ सुदुघामिव धेनुं ।
अहमुत्तरो भूयासं । अधरे मथ्सपत्नाः ॥
यो मा वाचा मनसा दुर्मरायुः ।
हृदा–ऽरातीया–दभिदास–दग्ने । **63 (10)**

T.B.3.7.6.10

इदमस्य चित्तमधरं ध्रुवायाः । अहमुत्तरो भूयासं । अधरे मथ्सपत्नाः ॥
ऋषभोऽसि शाक्वरः । घृताचीना॑ सूनुः ।
प्रियेण नाम्ना प्रिये सदसि सीद ॥ स्योनो मे सीद सुषदः पृथिव्यां ।

प्रथयि प्रजया पशुभिः सुवर्गे लोके । दिवि सीद पृथिव्या–मन्तरिक्षे ।
अहमुत्तरो भूयासं । **64 (10)**

T.B.3.7.6.11

अधरे मथ्सपत्नाः ॥ इय७ स्थाली घृतस्य पूर्णा ।
अच्छिन्नपयाः शतधार उथ्सः । मारुतेन शर्मणा दैव्येन ॥
यज्ञोऽसि सर्वतः श्रितः ।
सर्वतो मां भूतं भविष्य–च्छ्रयतां । शतं मे सन्त्वाशिषः ।
सहस्रं मे सन्तु सूनृताः । इरावतीः पशुमतीः ।
प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः । **65 (10)**

T.B.3.7.6.12

सर्वतो मां भूतं भविष्य–च्छ्रयतां । शतं मे सन्त्वाशिषः ।
सहस्रं मे सन्तु सूनृताः । इरावतीः पशुमतीः ॥
इदमिन्द्रिय–ममृतं ँवीर्यं । अनेनेन्द्राय पशवो–ऽचिकिथ्सन् ।
तेन देवा अवतोप मां । इहेषमूर्जं ँयशः सह ओजः सनेयं ।
शृतं मयि श्रयतां ॥ यत् पृथिवी–मचरत्तत्–प्रविष्टं । **66 (10)**

T.B.3.7.6.13

येनासिञ्चद् बलमिन्द्रे प्रजापतिः । इदं तच्छुक्रं मधु वाजिनीवत् ।
येनोपरिष्टादधिनोन्–महेन्द्रं । दधि मां धिनोतु ॥
अयं ँवेदः पृथिवी–मन्वविन्दत् । गुहा सतीं गहने गह्वरेषु ।
स विन्दतु यजमानाय लोकं । अच्छिद्रं ँयज्ञं भूरिकर्मा करोतु ॥
अयं ँयज्ञः समसदद्धविष्मान् । ऋचा साम्ना यजुषा देवताभिः । **67 (10)**

T.B.3.7.6.14

तेन लोकान्थ् सूर्यवतो जयेम । इन्द्रस्य सख्य–ममृतत्व–मश्यां ॥
यो नः कनीय इह कामयातै । अस्मिन्. यज्ञे यजमानाय मह्यं ।
अप तमिन्द्राग्नी भुवनान् नुदेतां । अहं प्रजां ँवीरवतीं ँविदेय ॥
अग्ने वाजजित् । वाजं त्वा सरिष्यन्तं ।
वाजं जेष्यन्तं । वाजिनं ँवाजजितं । **68 (10)**

T.B.3.7.6.15

वाजजित्यायै संमार्ज्मि । अग्निमन्ना–दमन्नाद्याय ॥ उपहूतो द्यौः पिता ।
उप मां द्यौः पिता ह्वयतां । अग्नि–राग्नीद्ध्रात् । आयुषे वर्चसे ।
जीवात्वै पुण्याय । उपहूता पृथिवी माता ।
उप मां माता पृथिवी ह्वयतां । अग्नि–राग्नीद्ध्रात् । **69 (10)**

T.B.3.7.6.16

आयुषे वर्चसे । जीवात्वै पुण्याय ॥ मनो ज्योतिर् जुषतामाज्यं ।
विच्छिन्नं यँज्ञ समिमं दधातु । बृहस्पति–स्तनुतामिमं नः ।
विश्वे देवा इह मादयन्तां ॥ यं ते अग्न आवृश्चामि ।
अहं वाँ क्षिपितश्चरन्न् । प्रजां च तस्य मूलं च ।
नीचैर्देवा निवृश्चत । **70 (10)**

T.B.3.7.6.17

अग्ने यो नोऽभिदासति । समानो यश्च निष्ट्यः । इद्ध्मस्येव प्रक्षायतः ।
मा तस्योच्छेषि किञ्चन । यो मां द्वेष्टि जातवेदः ।
यं चाहं द्वेष्मि यश्च मां । सर्वाꣳस्तानग्ने सन्दह ।
याꣳश्चाहं द्वेष्मि ये च मां ॥ अग्ने वाजजित् ।
वाजं त्वा ससृवाꣳसं । **71 (10)**

T.B.3.7.6.18

वाजं जिगिवाꣳसं । वाजिनं वाँजजितं । वाजजित्यायै संमार्ज्मि ।
अग्नि–मन्नाद–मन्नाद्याय ॥ वेदिर् बर्.हिः शृतꣳ हविः ।
इद्ध्मः परिधयः स्रुचः । आज्यं यँज्ञ ऋचो यजुः ।

याज्याश्च वषट्काराः । सं मे सन्ततयो नमन्तां ।
इद्ध्मसन्नहने हुते ॥ **72 (10)**

T.B.3.7.6.19

दिवः खीलोऽवततः । पृथिव्या अद्ध्युत्थितः । तेना सहस्रकाण्डेन ।
द्विषन्तꣳ शोचयामसि । द्विषन्मे बहु शोचतु ।
ओषधे मो अहꣳ शुचं ॥ यज्ञ नमस्ते यज्ञ । नमो नमश्च ते यज्ञ ।
शिवेन मे संतिष्ठस्व । स्योनेन मे संतिष्ठस्व । **73 (10)**

T.B.3.7.6.20

सुभूतेन मे सन्तिष्ठस्व । ब्रह्मवर्चसेन मे सन्तिष्ठस्व ।
यज्ञस्यर्द्धिमनु संतिष्ठस्व । उप ते यज्ञ नमः । उप ते नमः ।
उप ते नमः ॥ त्रिष्फलीक्रियमाणानां । यो न्यङ्गो अवशिष्यते ।
रक्षसां भागधेयं । आपस्तत् प्रवहतादितः ॥ **74 (10)**

T.B.3.7.6.21

उलूखले मुसले यच्च शूर्पे । आशिश्लेष दृषदि यत्कपाले ।
अवप्रुषो विप्रुषः सम्यँजामि । विश्वे देवा हविरिदं जुषन्तां ।
यज्ञे या विप्रुषः सन्ति बह्वीः ।
अग्नौ ताः सर्वाः स्विष्टाः सुहुता जुहोमि ॥ उद्यन्नद्य मित्रमहः ।

सपत्नान्मे अनीनशः । दिवैनान्. विद्युता जहि ।

निम्रोचन्नधरान् कृधि ॥ 75 (10)

T.B.3.7.6.22

उद्यन्नद्य वि नो भज । पिता पुत्रेभ्यो यथा । दीर्घायुत्वस्य हेशिषे ।

तस्य नो देहि सूर्य ॥ उद्यन्नद्य मित्रमहः । आरोहन्नुत्तरां दिवं ।

हृद्रोगं मम सूर्य । हरिमाणं च नाशय ॥ शुकेषु मे हरिमाणं ।

रोपणाकासु दद्ध्मसि । 76 (10)

T.B.3.7.6.23

अथो हारिद्रवेषु मे । हरिमाणं निदद्ध्मसि ॥ उदगा-दय-मादित्यः ।

विश्वेन सहसा सह । द्विषन्तं मम रन्धयन्न् । मो अहं द्विषतो रधं ॥

यो नः शपा-दशपतः । यश्च नः शपतः शपात् ।

उषाश्च तस्मै निम्रुक्च । सर्वं पापꣳ समूहतां ( ) ॥ 77 (10)

T.B.3.7.6.24

यो नः सपत्नो यो रणः । मर्तोऽभिदासति देवाः। इद्ध्मस्येव प्रक्षायतः ।

मा तस्योच्छेषि किञ्चन ॥ अवसृष्टः परापत । शरो ब्रह्मसꣳशितः ।

गच्छाऽमित्रान् प्रविश । मैषां कञ्चनोच्छिषः ॥ 78 (8)

(पतिः – प्रजापतये – तपस्वी – वाचा – सौभगाय – पशून्मे पिन्वस्व – दुर्मरायुं – देवयाना – नग्ने – ऽन्तरिक्षेऽहमुत्तरो भूयासं –प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः – प्रविष्टं – देवताभिर् – वाजजितं – पृथिवी ह्वयतामग्निराग्नीद्ध्राद् – वृश्चत – ससृवाꣳसꣳ – हुते – स्योनेन मे सम्तिष्ठस्वे – तः – कृधि– दध्म – स्यूहता – +मष्टौ च) (A6)

3.7.7 <u>अनुवाकं 7 –सोमाङ्ग.भूतेषु मन्त्रेषु–दीक्षामारभ्याग्नीषोमयि पशुपर्यन्ते प्रयोगे शेषभूता मन्त्राः</u>

<u>T.B.3.7.7.1</u>

सक्षेदं पश्य । विधर्तरिदं पश्य । नाकेदं पश्य । रमतिः पनिष्ठा ।
ऋतं ँवर्.षिष्ठं । अमृता यान्याहुः । सूर्यो वरिष्ठो अक्षभिर्विभाति ।
अनु द्यावापृथिवी देवपुत्रे ॥ दीक्षाऽसि तपसो योनिः ।
तपोऽसि ब्रह्मणो योनिः । **79 (10)**

<u>T.B.3.7.7.2</u>

ब्रह्मासि क्षत्रस्य योनिः । क्षत्रमस्यृतस्य योनिः ।
ऋतमसि भूरारभे । श्रद्धां मनसा । दीक्षां तपसा ।
विश्वस्य भुवनस्याधिपत्नीं । सर्वे कामा यजमानस्य सन्तु ॥

वातं प्राणं मनसाऽन्वारभामहे । प्रजापतिं ँयो भुवनस्य गोपाः ।

स नो मृत्योस्त्रायतां पात्व॒ꣳहसः । **80 (10)**

T.B.3.7.7.3

ज्योग्जीवा जरामशीमहि ॥ इन्द्र शाक्वर गायत्रीं प्रपद्ये ।

तां ते युनज्मि । इन्द्र शाक्वर त्रिष्टुभं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि ।

इन्द्र शाक्वर जगतीं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि ।

इन्द्र शाक्वरानुष्टुभं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि ।

इन्द्र शाक्वर पङ्क्तिं प्रपद्ये । **81 (10)**

T.B.3.7.7.4

तां ते युनज्मि ॥ आऽहं दीक्षा–मरुह–मृतस्य पत्नीं ।

गायत्रेण छन्दसा ब्रह्मणा च । ऋत॒ꣳ सत्येऽधायि । सत्यमृतेऽधायि ।

ऋतं च मे सत्यं चाभूतां । ज्योतिरभूव॒ꣳ सुवरगमं ।

सुवर्गं ँलोकं नाकस्य पृष्ठं । ब्रद्ध्नस्य विष्टप–मगमं ॥

पृथिवी दीक्षा । **82 (10)**

T.B.3.7.7.5

तयाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः ।ययाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः ।

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि । अन्तरिक्षं दीक्षा ।

तया वायुर् दीक्षया दीक्षितः । यया वायुर् दीक्षया दीक्षितः ।

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि । द्यौर्दीक्षा ।

तयाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः ।

ययाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः । **83 (10)**

T.B.3.7.7.6

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि । दिशो दीक्षा ।

तया चन्द्रमा दीक्षया दीक्षितः ।

यया चन्द्रमा दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि ।

आपो दीक्षा । तया वरुणो राजा दीक्षया दीक्षितः ।

यया वरुणो राजा दीक्षया दीक्षितः ।

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि । ओषधयो दीक्षा । **84 (10)**

T.B.3.7.7.7

तया सोमो राजा दीक्षया दीक्षितः। यया सोमो राजा दीक्षया दीक्षितः ।

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि । वाग् दीक्षा ।

तया प्राणो दीक्षया दीक्षितः । यया प्राणो दीक्षया दीक्षितः ।

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि । पृथिवी त्वा दीक्षमाण–मनुदीक्षतां ।

अ॒न्तरिक्षं त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षतां ।

द्यौस्त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षतां । **85 (10)**

T.B.3.7.7.8

दिशस्त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षन्तां । आपस्त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षन्तां ।

ओषधयस्त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षन्तां । वाक्त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षतां ।

ऋचस्त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षन्तां । सामानि त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षन्तां ।

यजूꣳषि त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षन्तां । अहश्च॒ रात्रिश्च ।

कृ॒षिश्च॒ वृष्टिश्च । त्विषि॒श्चा-पचितिश्च । **86 (10)**

T.B.3.7.7.9

आप॒श्चौषधयश्च । ऊर्क्च सू॒नृता च । तास्त्वा॒ दीक्षमाण॒-मनुदीक्षन्तां ॥

स्वे दक्षे॒ दक्षपिते॒ह सीद । दे॒वानाꣳ सु॒म्नो मह॒ते रणाय ।

स्वा॒स॒स्थ-स्त॒नुवा॒ सम्विंशस्व । पि॒तेवैधि सू॒नव॒ आ सु॒शेवः ।

शि॒वो मा शि॒वमाविश ।

स॒त्यं म आ॒त्मा । श्र॒द्धा मे ऽक्षितिः । **87 (10)**

T.B.3.7.7.10

तपो मे प्रति॒ष्ठा । स॒वि॒तृ-प्रसूता मा॒ दिशो दीक्षयन्तु । स॒त्यमस्मि ॥

अ॒हं त्वदस्मि॒ मदसि॒ त्वमे॒तत् । ममासि॒ योनि॒स्तव॒ योनिरस्मि ।

ममैव सन्वह हव्यान्यग्ने । पुत्रः पित्रे लोककृ-ज्जातवेदः ॥
आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तात् । अग्ने स्वां ँयोनिमासीद साद्ध्या ।
अस्मिन्थ् सधस्थे अद्ध्युत्तरस्मिन्न् । **88 (10)**

T.B.3.7.7.11

विश्वे देवा यजमानश्च सीदत ॥ एकमिषे विष्णुस्त्वा-ऽन्वेतु ।
द्वे ऊर्जे विष्णुस्त्वाऽन्वेतु । त्रीणि व्रताय विष्णुस्त्वा-ऽन्वेतु ।
चत्वारि मायो भवाय विष्णुस्त्वा-ऽन्वेतु ।
पञ्च पशुभ्यो विष्णुस्त्वा-ऽन्वेतु । षड्रायस्पोषाय विष्णुस्त्वा-ऽन्वेतु ।
सप्त सप्तभ्यो होत्राभ्यो विष्णुस्त्वा-ऽन्वेतु ॥
सखायः सप्तपदा अभूम । सख्यं ते गमेयं । **89 (10)**

T.B.3.7.7.12

सख्यात्ते मा योषं । सख्यान्मे मा योष्ठाः ॥ साऽसि सुब्रह्मण्ये ।
तस्यास्ते पृथिवी पादः । साऽसि सुब्रह्मण्ये । तस्यास्तेऽन्तरिक्षं पादः ।
साऽसि सुब्रह्मण्ये । तस्यास्ते द्यौः पादः । साऽसि सुब्रह्मण्ये ।
तस्यास्ते दिशः पादः । **90 (10)**

T.B.3.7.7.13

परो रजास्ते पञ्चमः पादः । सा न इषमूर्जं धुक्ष्व ।
तेज इन्द्रियं । ब्रह्मवर्चस–मन्नाद्यं ॥ विमिमे त्वा पयस्वतीं ।
देवानां धेनुꣳ सुदुघा–मनप–स्फुरन्तीं । इन्द्रः सोमं पिबतु ।
क्षेमो अस्तु नः ॥ इमां नराः कृणुत वेदिमेत्य ।
वसुमतीꣳ रुद्रवती–मादित्यवतीं । **91 (10)**

T.B.3.7.7.14

वर्ष्मन्दिवः । नाभा पृथिव्याः । यथाऽयं ँयजमानो न रिष्येत् ।
देवस्य सवितुः सवे ॥ चतुश्शिखण्डा युवतिः सुपेशाः ।
घृतप्रतीका भुवनस्य मद्ध्ये । तस्याꣳ सुपर्णावधि यौ निविष्टौ ।
तयोर् देवानामधि भागधेयं ॥ अप जन्यं भयं नुद ।
अप चक्राणि वर्तय ( ) । गृहꣳ सोमस्य गच्छतं ॥
न वा उवेतन्म्रियसे रिष्यसि ।
देवाꣳ इदेषि पथिभिः सुगेभिः । यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतः ।
तत्र त्वा देवः सविता दधातु ॥ **92 (15)**

(ब्रह्मणो योनि – र॒ह्सः – पङ्क्तिं प्रपद्ये – दीक्षा – ययोऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षित – स्तया त्वा दीक्षया दीक्षयाम्योषधयो दीक्षा – द्यौस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षता – मपचितिश्चा – क्षिति – रुत्तरस्मिन् – गमेयं – दिशः पाद – आदित्यवतीं – वँर्तय पञ्च च) (A7)

3.7.8 अनुवाकं 8 –पशुविषया अच्छिद्रमन्त्राः

T.B.3.7.8.1

यदस्य पारे रजसः । शुक्रं ज्योति–रजायत । तन्नः पर्.षदति द्विषः ।
अग्ने वैश्वानर स्वाहा ॥ यस्माद्भीषा–ऽवाशिष्ठाः ।
ततो नो अभयं कृधि ।
प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड । नमो रुद्राय मीढुषे ॥
यस्माद्भीषा न्यषदः । ततो नो अभयं कृधि । **93 (10)**

T.B.3.7.8.2

प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड । नमो रुद्राय मीढुषे ॥
उदुस्र तिष्ठ प्रतितिष्ठ मा रिषः । मेमं यँज्ञं यँजमानं च रीरिषः ।
सुवर्गे लोके यजमान॑ हि धेहि । शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे ॥
यस्माद्भीषाऽवेपिष्ठाः पलायिष्ठाः समज्ञास्थाः । ततो नो अभयं कृधि ।
प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड । नमो रुद्राय मीढुषे ॥ **94 (10)**

T.B.3.7.8.3

य इ॒दमकः । तस्मै॒ नमः । तस्मै॒ स्वाहा ॥

" न वा उ वे॒तन्म्रियसे{1}" । "आशानां त्वा॒{2}" "विश्वा॒ आशाः{3}" ॥

य॒ज्ञस्य॒ हि स्थ ऋ॒त्वियौ ।

इन्द्राग्नी॒ चेतनस्य च । हु॒ता॒हु॒तस्य तृप्यतं । अहुतस्य हु॒तस्य च ।

हु॒तस्य॒ चाहुतस्य च ( ) । अहुतस्य हु॒तस्य च ।

इन्द्राग्नी अ॒स्य सोमस्य । वी॒तं पिबतं जु॒षेथां ॥

मा यजमा॒नं तमो विदत् । मर्त्विजो॒ मो इ॒माः प्र॒जाः ।

मा यः सोममि॒मं पिबात् । सꣳसृष्टमु॒भयं कृ॒तं ॥ **95 (17)**

(कृ॒धि॒ – मी॒ढुषे – ऽहुतस्य च स॒प्त च) (A8)

3.7.9 अनुवाकं 9 –उपांश्वभिषवा मन्त्राः

T.B.3.7.9.1

अ॒ना॒गसस्त्वा व॒यं । इन्द्रे॒ण प्रेषि॒ता उप । वा॒युष्टे अस्त्वꣳश॒भूः ।

मि॒त्रस्ते अस्त्वꣳश॒भूः । वरुणस्ते अस्त्वꣳश॒भूः ॥

अपां क्षया॒ ऋतस्य गर्भाः । भुवनस्य गोपा॒ः श्येना अतिथयः ।

पर्वतानां ककुभः प्र॒युतो नपातारः । व॒ग्नुनेन्द्रꣳ ह्वयत ।

घोषे॒णामीवा–ꣳश्चातयत । **96 (10)**

T.B.3.7.9.2

युक्ताः स्थ वहत ॥ देवा ग्रावाण इन्दुरिन्द्र इत्यवादिषुः ।
एन्द्रमचुच्यवुः परमस्याः परावतः । आऽस्माथ् सधस्थात् ।
ओरो–रन्तरिक्षात् । आ सुभूत–मसुषवुः । ब्रह्मवर्चसं म आऽसुषवुः ।
समरे रक्षाᳲस्यवधिषुः । अपहतं ब्रह्मज्यस्य ॥
वाक्च त्वा मनश्च श्रीणीतां । **97 (10)**

T.B.3.7.9.3

प्राणश्च त्वाऽपानश्च श्रीणीतां । चक्षुश्च त्वा श्रोत्रं च श्रीणीतां ।
दक्षश्च त्वा बलं च श्रीणीतां । ओजश्च त्वा सहश्च श्रीणीतां ।
आयुश्च त्वा जरा च श्रीणीतां । आत्मा च त्वा तनूश्च श्रीणीतां ।
शृतोऽसि शृतं कृतः । शृताय त्वा शृतेभ्यस्त्वा ॥
यमिन्द्रमाहुर् वरुणं ँयमाहुः । यं मित्रमाहुर् यमु सत्यमाहुः । **98 (10)**

T.B.3.7.9.4

यो देवानां देवतम–स्तपोजाः । तस्मै त्वा तेभ्यस्त्वा ॥
मयि त्यदिन्द्रियं महत् । मयि दक्षो मयि क्रतुः ।
मयि धायि सुवीर्यं । त्रिशुग्घर्मो विभातु मे । आकूत्या मनसा सह ।
विराजा ज्योतिषा सह । यज्ञेन पयसा सह । तस्य दोहमशीमहि । **99 (10)**

T.B.3.7.9.5

तस्य सुम्नमशीमहि । तस्य भक्षमशीमहि ।

वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु ॥ **"मित्रो जनान्{4}" "प्र स मित्र{5}"** ॥

यस्मान्न जातः परो अन्यो अस्ति । य आविवेश भुवनानि विश्वा ।

प्रजापतिः प्रजया सम्ँविदानः ।

त्रीणि ज्योतीꣳषि सचते स षोडशी ॥ एष ब्रह्मा य ऋत्वियः ।

इन्द्रो नाम श्रुतो गणे ॥ **100 (10)**

T.B.3.7.9.6

प्र ते महे विदथे ऽशꣳसिषꣳ हरी । य ऋत्वियः प्र ते वन्वे ।

वनुषो हर्यतं मदं ॥ इन्द्रो नाम घृतं न यः । हरिभिश्चारु सेचते ।

श्रुतो गण आ त्वा विशन्तु । हरिवर्पसं गिरः ॥

इन्द्राधिपते–ऽधिपतिस्त्वं देवानामसि । अधिपतिं मां ।

आयुष्मन्तं ँवर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु ॥ **101 (10)**

T.B.3.7.9.7

इन्द्रश्च सम्राड् वरुणश्च राजा । तौ ते भक्षं चक्रतुरग्र एतं ।

तयोरनु भक्षं भक्षयामि । वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु ॥

प्रजापतिर् विश्वकर्मा । तस्य मनो देवं ँयज्ञेन राद्ध्यासं ।

अर्थेगा अस्य जहितः । अवसानपते–ऽवसानं मे विन्द ॥

नमो रुद्राय वास्तोष्पतये । आयने विद्रवणे । **102 (10)**

T.B.3.7.9.8

उद्याने यत्परायणे । आवर्तने विवर्तने । यो गोपायति तꣳ हुवे ॥

यान्यपामित्या–न्यप्रतीत्ता–न्यस्मि । यमस्य बलिना चरामि ।

इहैव सन्तः प्रति तद्–यतयामः । जीवा जीवेभ्यो निहराम एनत् ॥

अनृणा अस्मिन्न–नृणाः परस्मिन्न् । तृतीये लोके अनृणाः स्याम ।

ये देवयाना उत पितृयाणाः । **103 (10)**

T.B.3.7.9.9

सर्वान् पथो अनृणा आक्षीयेम ॥ इदमू नु श्रेयो–ऽवसान–मागन्म ।

शिवे नो द्यावापृथिवी उभे इमे । गोमद्–धनव–दश्वव–दूर्जस्वत् ।

सुवीरा वीरैरनु सञ्चरेम ॥ अर्कः पवित्रꣳ रजसो विमानः ।

पुनाति देवानां भुवनानि विश्वा । द्यावापृथिवी पयसा सम्ँविदाने ।

घृतं दुहाते अमृतं प्रपीने ॥ पवित्रमर्को रजसो विमानः ( ) ।

पुनाति देवानां भुवनानि विश्वा । सुवर्ज्योतिर् यशो महत् ।

अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठां ॥ **104 (13)**

(चातयत - श्रीणीताऽ - सत्यमाहु - रशीमहि - गणे - कुरु - विद्रवणे - पितृयाणा - अर्को रजसो विमानस्त्रीणि च) (A9)

3.7.10 अनुवाकं 10 -सौमिकप्रायाश्चित्तमन्त्राः

T.B.3.7.10.1

उदस्तांप्सीथ् सविता मित्रो अर्यमा । सर्वा-नमित्रा-नवधीद्-युगेन ।
बृहन्तं मामकरद्-वीरवन्तं । रथन्तरे श्रयस्व स्वाहा पृथिव्यां ।
वामदेव्ये श्रयस्व स्वाहा-ऽन्तरिक्षे । बृहति श्रयस्व स्वाहा दिवि ।
बृहता त्वोपस्तभ्नोमि ॥ आ त्वा ददे यशसे वीर्याय च ।
अस्मास्व-घ्निया यूयं दधाथेन्द्रियं पयः ॥
यस्ते द्रप्सो यस्त उदर्.षः । **105 (10)**

T.B.3.7.10.2

दैव्यः केतुर् विश्वं भुवन-माविवेश । स नः पाह्यरिष्ट्यै स्वाहा ॥
अनु मा सर्वो यज्ञो-ऽयमेतु । विश्वे देवा मरुतः सामार्कः ।
आप्रिय श्छन्दाऽसि निविदो यजूऽषि । अस्यै पृथिव्यै यद्-यज्ञियं ॥
प्रजापतेर् वर्तनिमनु वर्तस्व । अनु वीरैरनु राद्ध्याम गोभिः ।
अन्वश्वैरनु सर्वैरु पुष्टैः । अनु प्रजया-ऽन्विन्द्रियेण । **106 (10)**

T.B.3.7.10.3

देवा नो यज्ञ–मृजुधा नयन्तु ॥ प्रति क्षत्रे प्रतितिष्ठामि राष्ट्रे ।
प्रत्यश्वेषु प्रतितिष्ठामि गोषु । प्रति प्रजायां प्रतितिष्ठामि भव्ये ।
विश्वमन्याऽभि वावृधे । तदन्यस्या–मधिश्रितं । दिवे च विश्वकर्मणे ।
पृथिव्यै चाकरं नमः ॥ अस्कान्द्यौः पृथिवीं ।
अस्कानृषभो युवा गाः । **107 (10)**

T.B.3.7.10.4

स्कन्नेमा विश्वा भुवना । स्कन्नो यज्ञः प्रजनयतु ।
अस्कानजनि प्राजनि । आ स्कन्नाज्जायते वृषा ।
स्कन्नात् प्रजनिषीमहि ॥ ये देवा येषामिदं भागधेयं बभूव ।
येषां प्रयाजा उतानूयाजाः । इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यः ।
अग्निहोतृभ्यो देवेभ्यः स्वाहा ॥ उत त्या नो दिवा मतिः । **108 (10)**

T.B.3.7.10.5

अदितिरूत्या–ऽऽगमत् । सा शन्ताची मयस्करत् । अप स्रिधः ॥
उत त्या दैव्या भिषजा । शं नस्करतो अश्विना । यूयाता–मस्मद् रपः ।
अप स्रिधः ॥ शमग्नि–रग्निभि–स्करत् । शं नस्तपतु सूर्यः ।
शं ँवातो वात्वरपाः । **109 (10)**

T.B.3.7.10.6

अप स्रिधः ॥ तदित्पदं न विचिकेत विद्वान् ।

यन्मृतः पुनरप्येति जीवान् । त्रिवृद्यद् भुवनस्य रथवृत् ।

जीवो गर्भो न मृतः स जीवात् ॥

प्रत्यस्मै पिपीषते । विश्वानि विदुषे भर । अरङ्गमाय जग्मवे ।

अपश्चाद्दघ्वने नरे ॥ इन्दुरिन्दु–मवागात् ( ) ।

इन्दोरिन्द्रो–ऽपात् । तस्य त इन्दविन्द्र–पीतस्य मधुमतः ।

उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि ॥ **110 (13)**

(उदर.ष–इन्द्रियेण – गा – मति – ररपा – अगात् त्रीणि च) *(A10)*

3.7.11 अनुवाकं 11 –दर्शपूर्णमासप्रायश्चित्तमन्त्राः

T.B.3.7.11.1

ब्रह्म प्रतिष्ठा मनसो ब्रह्म वाचः । ब्रह्म यज्ञाना॑ हविषा–माज्यस्य ।

अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनं । यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्न् ।

स्वाहाकृता–ऽऽहुतिरेतु देवान् ॥ आश्रावित–मत्याश्रावितं ।

वषट्कृत–मत्यनूक्तं च यज्ञे । अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनं ।

यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्न् ।

स्वाहाकृता–ऽऽहुतिरेतु देवान् ॥ **111 (10)**

T.B.3.7.11.2

यद्वो देवा अतिपादयानि । वाचा चित्प्रयतं देवहेडनं ।
अरायो अस्माꣳ अभि–दुच्छुनायते । अन्यत्रास्मन्–मरुतस्त–न्निधेतन ॥
ततं म आपस्तदु तायते पुनः ।
स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय शस्यते ।
अयꣳ समुद्र उत विश्वभेषजः ।
स्वाहा–कृतस्य समुतृप्णुतर्भुवः ॥
“उद्वयं तमसस्परि{6}” । **“उदु त्यं{7}” “चित्रं{8}”** । **112 (10)**

T.B.3.7.11.3

“इमं मे वरुण{9}” “तत्त्वा यामि{10}” । **“त्वं नो अग्ने{11}”**
“स त्वं नो अग्ने{12}” । **“त्वमग्ने अयाऽसि{13}” “प्रजापते{14}”** ॥
इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि । मैषां नु गादपरो अर्द्धमेतं ।
शतं जीवन्तु शरदः पुरूचीः । तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥
इष्टेभ्यः स्वाहा वषडनिष्टेभ्यः स्वाहा ।
भेषजं दुरिष्ट्यै स्वाहा निष्कृत्यै स्वाहा ।
दौरार्द्ध्यै स्वाहा दैवीभ्य–स्तनूभ्यः स्वाहा । **113 (10)**

T.B.3.7.11.4

ऋद्ध्यै स्वाहा समृद्ध्यै स्वाहा ॥ यत इन्द्र भयामहे ।
ततो नो अभयं कृधि । मघवञ्छग्धि तव तन्न ऊतये ।
वि द्विषो वि मृधो जहि ॥ स्वस्तिदा विशस्पतिः ।
वृत्रहा विमृधो वशी । वृषेन्द्रः पुर एतु नः ।
स्वस्तिदा अभयं करः ॥ आभिर् गीर्भिर् यदतो न ऊनं । **114 (10)**

T.B.3.7.11.5

आप्यायय हरिवो वर्द्धमानः । यदा स्तोतृभ्यो महि गोत्रा रुजासि ।
भूयिष्ठभाजो अध ते स्याम ॥ अनाज्ञातं यँदाज्ञातं ।
यज्ञस्य क्रियते मिथु । अग्ने तदस्य कल्पय ।
त्वꣳ हि वेत्थ यथातथं ॥ पुरुष संमितो यज्ञः ।
यज्ञः पुरुष संमितः । अग्ने तदस्य कल्पय ( ) ।
त्वꣳ हि वेत्थ यथातथं ॥ यत् पाकत्रा मनसा दीनदक्षा न ।
यज्ञस्य मन्वते मर्तासः । अग्निष्टद्धोता क्रतुविद्–विजानन् ।
यजिष्ठो देवाꣳ ऋतुशो यजाति ॥ **115 (15)**

(देवा॒ – श्चि॒त्रं – त॒नूभ्य॒ः स्वाहो॒ – नं – पुरुषसंमि॒तोऽग्ने॒ तदस्य कल्प॒य पञ्च च) (A11)

3.7.12 अनुवाकं 12 –अग्निष्टोमादौ यजमानजप्या मन्त्रविशेषाः

T.B.3.7.12.1

यद्देवा दे॒वहेडनं । देवासश्चकृ॒मा व॒यं । आदित्या॒–स्तस्मान्मा मुञ्चत । ऋ॒तस्य॒र्तेन॒ मामु॒त ॥ देवा जीवनका॒म्या यत् । वा॒चाऽनृतमू॒दि॒म । अ॒ग्निर्मा॒ तस्मादे॒नसः । गार्.हपत्य॒ः प्रमुञ्चतु । दु॒रि॒ता यानि चकृ॒म । क॒रोतु॒ मामने॒ नसं ॥ **116 (10)**

T.B.3.7.12.2

ऋ॒तेन द्यावापृथिवी । ऋ॒ते॒न॒ त्व॒ँ सरस्वति । ऋ॒तान्मा मुञ्च॒ता॒ँहसः । य॒दन्य कृत–मा॒रिम ॥ स॒जा॒त॒श॒ँ॒सादु॒त वा जामि॒श॒ँ॒सात् । ज्यायस॒ः श॒ँसादु॒त वा॒ कनीयसः । अनाज्ञातं दे॒वकृ॒तं ँयदेनः । तस्मा॒त्त्वम॒स्मा–ञ्जातवेदो मुमुग्धि ॥ यद्वा॒चा यन्मनसा । बा॒हुभ्या–मू॒रुभ्या–मष्ठीव॒द्भ्यां । **117 (10)**

T.B.3.7.12.3

शि॒श्ञैर् यदनृतं चकृ॒मा व॒यं । अ॒ग्निर्मा॒ तस्मादे॒नसः ॥ यद्धस्ताभ्यां च॒क॒र किल्बिषाणि । अ॒क्षाणां ँव॒ग्नु–मु॒पजिघ्नमानः ।

दूरेपश्या च राष्ट्रभृच्च । तान्यफ्सरसा–वनुदत्ता–मृणानि ॥
अदीव्यन्नृणं यँदहं चकार । यद्वाऽदास्यन्थ् सञ्जगारा जनेभ्यः ।
अग्निर्मा तस्मादेनसः ॥ यन्मयि माता गर्भे सति । **118 (10)**

T.B.3.7.12.4

एनश्चकार यत्पिता । अग्निर्मा तस्मादेनसः ॥ यदापिपेष मातरं पितरं ।
पुत्रः प्रमुदितो धयन्न् । अहिꣳसितौ पितरौ मया तत् ।
तदग्ने अनृणो भवामि ॥ यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां ।
यन्मातरं पितरं वा जिहिꣳसिम ।
अग्निर्मा तस्मादेनसः ॥
यदाशसा निशसा यत्पराशसा । **119 (10)**

T.B.3.7.12.5

यदेनश्चकृमा नूतनं यँत्पुराणं । अग्निर्मा तस्मादेनसः ॥
अतिक्रामामि दुरितं यँदेनः । जहामि रिप्रं परमे सधस्थे ।
यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतः । तमारोहामि सुकृतां नु लोकं ॥
त्रिते देवा अमृजतै–तदेनः । त्रित एतन्मनुष्येषु मामृजे ।
ततो मा यदि किञ्चिदानशे । अग्निर्मा तस्मादेनसः । **120 (10)**

T.B.3.7.12.6

गार्.हपत्यः प्रमुञ्चतु । दुरिता यानि चकृम । करोतु मामनेनसं ॥

दिवि जाता अप्सु जाताः । या जाता ओषधीभ्यः ।

अथो या अग्निजा आपः । ता नः शुन्धन्तु शुन्धनीः ॥

यदापो नक्तं दुरितं चराम । यद्वा दिवा नूतनं ँयत्पुराणं ।

हिरण्य–वर्णास्तत उत्पुनीत नः ( ) ॥ **“इमं मे वरुण{15}”**

“तत्त्वा यामि{16}” । **“त्वं नो अग्ने{17}” “स त्वं नो अग्ने{18}”** ।

“त्वमग्ने अयाऽसि{19}” ॥ **121 (13)** *(अनेनस – मष्ठीवद्भ्याꣳ–सति – पराशसाऽऽनशे–ऽग्निर्मा तस्मादेनसः–पुनीत न स्त्रीणि च) (A12)*

Special Korvai

(यद् देवा गार्.हपत्यो यद्धस्ताभ्यां ँयन्मयि माता यदापिपेष ँयदन्तरिक्षं ँयदाशसाऽतिक्रामामि त्रिते देवा दिवि जाता अप्सु जाता यदाप इमं मे वरुण तत्त्वा यामि त्वं नो अग्ने स त्वं नो अग्ने त्वमग्ने अयाऽसि)

3.7.13 अनुवाकं 13 –अवभृथे कर्मणि ऋजीषप्रोक्षणमन्त्राः

T.B.3.7.13.1

यत्ते ग्राव्.ण्णा चिच्छिदुः सोम राजन्न् ।
प्रियाण्यङ्गानि स्वधिता परूꣳषि । तथ्सन्धथ् स्वाज्येनोत वर्द्धयस्व ।
अनागसो अधमिथ्सङ्क्षयेम ॥ यत्ते ग्रावा बाहुच्युतो अचुच्यवुः ।
नरो यत्ते दुदुहुर् दक्षिणेन । तत्त आप्यायतां तत्ते ।
निष्ट्यायतां देव सोम ॥ यत्ते त्वचं बिभिदुर्यच्च योनिं ।
यदास्थानात् प्रच्युतो वेनसि त्मना । **122 (10)**

T.B.3.7.13.2

त्वया तथ्सोम गुप्तमस्तु नः । सा नः सन्धा–ऽसत्परमे व्योमन्न् ॥
अहाच्छरीरं पयसा समेत्य । अन्योऽन्यो भवति वर्णो अस्य ।
तस्मिन् वय–मुपहूता–स्तव स्मः । आ नो भज सदसि विश्वरूपे ॥
नृचक्षाः सोम उत शुश्रुगस्तु । मा नो विहासीद्गिर आवृणानः ।
अनागा–स्तनुवो वावृधानः । आ नो रूपं वँहतु जायमानः ॥ **123 (10)**

T.B.3.7.13.3

उपक्षरन्ति जुह्वो घृतेन । प्रियाण्यङ्गानि तव वर्द्धयन्तीः ।
तस्मै ते सोम नम इद्वषट् च । उप मा राजन्थ् सुकृते ह्वयस्व ॥

सं प्राणापानाभ्या॑ समु चक्षुषा त्वं ।
स॑ श्रोत्रेण गच्छस्व सोम राजन्न् ।
यत्त आस्थित॑ शमु तत्ते अस्तु । जानीतान्नः सङ्गमने पथीनां ॥
एतं जानीतात्परमे व्योमन्न् । वृकाः सधस्था विद रूपमस्य । **124 (10)**

T.B.3.7.13.4

यदागच्छात् पथिभिर् देवयानैः । इष्टापूर्ते कृणुता–दाविरस्मै ॥
अरिष्टो राजन्नगदः परेहि । नमस्ते अस्तु चक्षसे रघूयते ।
नाकमारोह सह यजमानेन । सूर्यं गच्छतात्परमे व्योमन्न् ॥
अभूद्देवः सविता वन्द्यो नु नः । इदानीमह्न उपवाच्यो नृभिः ।
वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः । श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं ँयथा दधत् ( ) ॥
उप नो मित्रावरुणा–विहावतं । अन्वादीद्ध्या–थामिह नः सखाया ।
आदित्यानां प्रसितिर्. हेतिः । उग्रा शतापाष्ठा घविषा परि णो वृणक्तु ॥
"आप्यायस्व{20}" "सं ते{21}" ॥ **125 (15)**

(त्मना – जायमानो – ऽस्य – दधत् पञ्च च) (A13)

3.7.14 अनुवाकं 14 –अवभृथे कर्मणि सेचनादिमन्त्राः

T.B.3.7.14.1

यद्दिदीक्षे मनसा यच्च वाचा । यद्वा प्राणैश्चक्षुषा यच्च श्रोत्रेण ।
यद्–रेतसा मिथुनेना–प्यात्मना ।
अद्भ्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियं ।
शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः ।
आपो विमोक्त्रीर् मयि तेज इन्द्रियं ॥
यदृचा साम्ना यजुषा । पशूनां चर्मन्. हविषा दिदीक्षे ।
यच्छन्दोभि–रोषधीभि–र्वनस्पतौ ।
अद्भ्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियं । **126 (10)**

T.B.3.7.14.2

शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः ।
आपो विमोक्त्रीर् मयि तेज इन्द्रियं ॥
येन ब्रह्म येन क्षत्रं । येनेन्द्राग्नी प्रजापतिः सोमो वरुणो येन राजा ।
विश्वे देवा ऋषयो येन प्राणाः ।
अद्भ्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियं ।
शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः ।

आपो विमोक्त्रीर् मयि तेज इन्द्रियं ॥

अपां पुष्पमस्यो–षधीनाꣳ रसः । सोमस्य प्रियं धाम । **127 (10)**

T.B.3.7.14.3

अग्नेः प्रियतमꣳ हविः स्वाहा ॥ अपां पुष्प–मस्योषधीनाꣳ रसः ।

सोमस्य प्रियं धाम । इन्द्रस्य प्रियतमꣳ हविः स्वाहा ।

अपां पुष्पमस्यो–षधीनाꣳ रसः । सोमस्य प्रियं धाम ।

विश्वेषां देवानां प्रियतमꣳ हविः स्वाहा ॥ वयꣳ सोम व्रते तव ।

मनस्तनूषु पिप्रतः । प्रजावन्तो अशीमहि ॥ **128 (10)**

T.B.3.7.14.4

देवेभ्यः पितृभ्यः स्वाहा । सोम्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा ।

कव्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा ॥ देवास इह मादयद्ध्वं ।

सोम्यास इह मादयद्ध्वं । कव्यास इह मादयद्ध्वं ॥

अनन्तरिताः पितरः सोम्याः सोमपीथात् ॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्न् । वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु ।

पर्णं ँवनस्पतेरिव । **129 (10)**

T.B.3.7.14.5

अ॒भि न॑ः शीयता॒ꣳ॒ र॒यिः । सच॑तां न॒ः शची॒पति॑ः ॥

परं॑ मृत्यो॒ अनु॒परे॑हि॒ पन्थां᳚ । यस्ते॒ स्व इत॑रो दे॒वयाना᳚त् ।

चक्षु॑ष्मते शृण्व॒ते ते᳚ ब्रवीमि । मा न॑ः प्र॒जाꣳ री॑रिषो॒ मोत वी॒रान् ॥

इ॒दमू॒ नु श्रेयो॑ऽव॒सान॒–माग॑न्म । यद्गो॒जिद्–ध॑न॒जि–द॑श्व॒जिद्यत् ।

प॒र्णं॒ ँवन॒स्पते॑रिव । अ॒भि न॑ः शीयता॒ꣳ॒ र॒यिः ( ) ।

सच॑तां न॒ः शची॒पति॑ः ॥ **130 (11)**

(व॒नस्पता॑व॒द्भ्यो लो॒का द॑धि॒रे तेज॑ इन्द्रि॒यं धाम॑ – शीमही –

वा॒ – भि न॑ः शीयता॒ꣳ॒ र॒यिरे॑कं च) (A14)

==================

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 14 Anuvaakams :-

(सर्वान्. – यद् विष्षण्णेन – वि वै – याः पुरस्ताद् – देवा देवेषु – परिस्तृणित – सक्षेदं – यँदस्य पारे – ऽनागस – उदस्तां फ्सीद् – ब्रह्म प्रतिष्ठा – यद् देव – यत्ते ग्राव्.ण्णा – यद् दिदीक्षे चतुर्दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasinis :-

(सर्वान् – भूतिमेव – यामेवाफ्स्वाहुतिम् – व्रँतानां – पर्णवल्कः – सोम्याना – मस्मिन्. यज्ञे – ऽग्ने यो नो – ज्योग्जीवाः – परोरजास्ते – प्र ते महे – ब्रह्म प्रतिष्ठा – गार्.हपत्या स्त्रिꣳशदुत्तरशतं)

First and Last Padam 3rd Ashtakam 6th Prapaatakam :-

(सर्वान्. वै – शचीपतिः)

॥ हरिः ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः प्रपाठकः समाप्तः ॥

Appendix (of expansions)

T.B.3.7.8.3 "न वा उ वेतन्म्रियसे{1}"

न वा उ वेतन्म्रियसे न रिष्यसि देवाꣳ इदेषि पथिभिः सुगेभिः ।
हरी ते युञ्जा पृषती अभूतामुपास्थाद्–वाजी धुरि रासभस्य ॥ {1}

(Appearing in T.S.4.6.9.4)

T.B.3.7.8.3 "आशानां त्वा{2}", "विश्वा आशाः{3}"

आशानां त्वा ऽऽशापालेभ्यः । चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः ।
इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यः । विधेम हविषा वयम् ॥ {2}

विश्वा आशा मधुना सꣳसृजामि । अनमीवा आप ओषधयो भवन्तु ।
अयं ँयजमानो मृधो व्यस्यताम् । अगृभीताः पशवः सन्तु सर्वे ॥ {3}

(Both {2} and {3} appearing in T.B.2.5.3.3)

T.B.3.7.9.5 – "मित्रो जनान्{4}" "प्र स मित्र{5}"

मित्रो जनान् यातयति प्रजानन् मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्यां ।
मित्रः कृष्टीरनिमिषाऽभि चष्टे सत्याय हव्यं घृतवद्–विधेम ॥ {4}

प्र स मित्र मर्तो अस्तु प्रयस्वान्. यस्त आदित्य शिक्षति व्रतेन ।

न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमꣳहो अश्ञोत्यन्तितो न दूरात् ॥ {5}

(Both {4} and {5} appearing in T.S.3.4.11.5

T.B.3.7.11.2 – "उद्वयं तमसस्परि{6}"

उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरं ।

देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमं ॥ {6}

(Appearing in T.S.4.1.7.4)

T.B.3.7.11.2 – "उदु त्यं{7}" "चित्रं{8}"

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यं ॥ {7}

चित्रं देवाना–मुदगादनीकं चक्षुर् मित्रस्य वरुणस्याऽग्नेः ।

आऽ प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥ {8}

(Both {7} and {8] appearing in T.S.1.4.43.1)

T.B.3.7.11.3 – "इमं मे वरुण{9}" "तत्त्वा यामि{10}"

इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय । त्वामवस्युरा चके ॥ {9}

तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमान–स्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः ।
अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुश॒ꣳस मा न आयुः प्र मोषीः ॥ {10}

(Both {9} and {10] appearing in T.S.2.1.11.6)

--

T.B.3.7.11.3 – "त्वं नो अग्ने{11}" "स त्वं नो अग्ने{12}"

त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽव यासि सीष्ठाः ।
यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाꣳसि प्र मुमुग्ध्यस्मत् ॥ {11}

स त्वंनो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ ।
अव यक्ष्व नो वरुणꣳ रराणो वीहि मृडीकꣳ सुहवो न एधि ॥ {12}

(Both {11} and {12] appearing in T.S.2.5.12.3)

--

T.B.3.7.11.3 – "त्वमग्ने अयाऽसि{13}" "प्रजापते{14}"

त्वमग्ने अयाऽसि । अया सन्मनसा हितः । अया सन्.हव्यमूहिषे ।
अया नो धेहि भेषजम् । इष्टो अग्निराहुतः । स्वाहाकृतः पिपर्तु नः ।
स्वगा देवेभ्य इदं नमः ॥ {13} **({13} appearing in T.B.2.4.1.9)**

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव ।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् ॥ {14}
({14} appearing in T.S.1.8.14.2)

T.B. 3.7.12.6 – "इमं मे वरुण{15}" "तत्त्वा यामि{16}"

Item mo.{15} is same as {9} above
Item mo.{16} is same as {10} above

T.B.3.7.12.6 – "त्वं नो अग्ने{17}" "स त्वं नो अग्ने{18}"

Item mo.{17} is same as {11} above
Item mo.{18} is same as {12} above

T.B.3.7.12.6– "त्वमग्ने अयाऽसि{19}"

Item mo.{19} is same as {13} above

T.B.3.7.13.4 – "आप्यायस्व{20}" "सं ते{21}"

आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियं ।
भवा वाजस्य सङ्गथे ॥ {20}

सं ते पयाꣳसि समु यन्तु वाजाः सं ँवृष्णिया–न्यभिमातिषाहः ।
आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवाꣳस्युत्तमानि धिष्व ॥ {21}

(Both {20} and {21} appearing in TS 4.2.7.4)

Details of Dasini & Vaakyams for

Ashtakam 3 Prapaatakam 7 (TB 3.7)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam1	9	98
Anuvakam 2	7	73
Anuvakam 3	7	75
Anuvakam 4	18	180
Anuvakam 5	13	137
Anuvakam 6	23	228
Anuvakam7	15	155
Anuvakam8	3	37
Anuvakam9	9	93
Anuvakam10	6	63
Anuvakam11	5	55
Anuvakam12	6	63
Anuvakam13	4	45
Anuvakam14	5	51
Total →	130	1353

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

3.कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं

3.8तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके अष्टमः प्रपाठकः

(अश्वमेधब्राह्मणं वैश्वदेवं काण्डं)

3.8.1 अनुवाकं 1 –सांग्रहण्येष्ट्यादयः याजमानसंस्काराः

T.B.3.8.1.1

साङ्ग्रहण्येष्ट्या यजते । इमां जनताꣳ सङ्गृह्णानीति ॥
द्वादशारत्नी रशना भवति । द्वादश मासाः सम्ँवथ्सरः ।
सम्ँवथ्सर–मेवावरुन्धे । मौञ्जी भवति । ऊर्ग्वै मुञ्जाः ।
ऊर्ज–मेवावरुन्धे ॥ चित्रा नक्षत्रं भवति । चित्रं ँवा एतत्कर्म । **1(10)**

T.B.3.8.1.2

यदश्वमेधः समृद्ध्यै ॥ पुण्यनाम देवयजन–मद्ध्यवस्यति ।
पुण्यामेव तेन कीर्ति–मभिजयति ॥
अपदाती–नृत्विजः समावहन्त्या सुब्रह्मण्यायाः ।
सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ केशश्मश्रु वपते ।
नखानि निकृन्तते । दतो धावते । स्नाति । अहतं ँवासः परिधत्ते ( ) ।

पाप्मनोऽपहत्यै । वाचं ँयत्वोपवसति । सुवर्गस्य लोकस्य गुप्त्यै ।

रात्रिं जागरयन्त आसते । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ **2 (15)**

(कर्म – धत्ते पञ्च च) (A1)

3.8.2 <u>अनुवाकं 2 –ब्रह्मौदनाभिधानम्</u>

<u>T.B.3.8.2.1</u>

चतुष्टय्य आपो भवन्ति ।

चतुश्शफो वा अश्वः प्राजापत्यः समृद्ध्यै ॥

ता दिग्भ्यः समाभृता भवन्ति । दिक्षु वा आपः ।

अन्नं ँवा आपः । अद्भ्यो वा अन्नं जायते । यदेवाद्भ्योऽन्नं जायते ।

तदवरुन्धे ॥ तासु ब्रह्मौदनं पचति । रेत एव तद्दधाति ॥ **3 (10)**

<u>T.B.3.8.2.2</u>

चतुश्शरावो भवति । दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति ॥ उभयतो रुक्मौ भवतः ।

उभयत एवास्मिन्–रुचं दधाति । उद्धरति शृतत्वाय ।

सर्पिष्वान् भवति मेद्ध्यत्वाय । चत्वार आर्.षेयाः प्राश्ञन्ति ।

दिशामेव ज्योतिषि जुहोति । चत्वारि हिरण्यानि ददाति ।

दिशामेव ज्योतीꣳष्यवरुन्धे ॥ **4 (10)**

T.B.3.8.2.3

यदाज्य–मुच्छिष्यते । तस्मिन्–रशनां न्युनत्ति । प्रजापतिर्वा ओदनः ।
रेत आज्यम् । यदाज्ये रशनां न्युनत्ति ।
प्रजापतिमेव रेतसा समर्द्धयति ॥
दर्भमयी रशना भवति ।
बहु वा एष कुचरो–ऽमेद्ध्यमुपगच्छति ।
यदश्वः । पवित्रं ँवै दर्भाः । **5 (10)**

T.B.3.8.2.4

यद्दर्भमयी रशना भवति । पुनात्येवैनम् । पूतमेनं मेद्ध्य–मालभते ॥
अश्वस्य वा आलब्धस्य महिमोद–क्रामत् । स महर्त्विजः प्राविशत् ।
तन्महर्त्विजां महर्त्विक्त्वम् । यन्महर्त्विजः प्राश्ञन्ति ।
महिमान–मेवास्मिन्–तद्दधति ॥
अश्वस्य वा आलब्धस्य रेत उदक्रामत् ।
तथ्सुवर्ण७ँ हिरण्य–मभवत् ( ) । यथ्सुवर्ण७ँ हिरण्यं ददाति ।
रेत एव तद्दधाति ॥ ओदने ददाति । रेतो वा ओदनः ।
रेतो हिरण्यम् । रेतसैवास्मिन् रेतो दधाति ॥ **6 (16)**

(दधाति – रुन्धे – दर्भा – अभवथ् षट्च) (A2)

3.8.3 अनुवाकं 3 –रशनयाऽश्वबन्धनम्

T.B.3.8.3.1

यो वै ब्रह्मणे देवेभ्यः प्रजापतये–ऽप्रति–प्रोच्याश्वं मेद्ध्यं बद्ध्नाति ।

आ देवताभ्यो वृश्च्यते । पापीयान्भवति । यः प्रतिप्रोच्य ।

न देवताभ्य आवृश्च्यते । वसीयान्भवति ॥ यदाह ।

ब्रह्मन्नश्वं मेद्ध्यं भन्थ्स्यामि देवेभ्यः प्रजापतये तेन राद्ध्यासमिति ।

ब्रह्म वै ब्रह्मा ।

ब्रह्मण एव देवेभ्यः प्रजापतये प्रतिप्रोच्याश्वं मेद्ध्यं बद्ध्नाति । **7 (10)**

T.B.3.8.3.2

न देवताभ्य आवृश्च्यते । वसीयान् भवति ॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति रशना–मादत्ते प्रसूत्यै ।

अश्विनोर्बाहुभ्या–मित्याह । अश्विनौ हि देवाना–मद्ध्वर्यू आस्ताम् ।

पूष्णो हस्ताभ्या–मित्याह यत्यै ॥

व्यृद्धं ँवा एतद्यज्ञस्य । यदयजुष्केण क्रियते ।

इमामगृभ्णन्–रशना–मृतस्ये–त्यधि वदति यजुष्कृत्यै ।

यज्ञस्य समृद्ध्यै ॥ **8 (10)**

T.B.3.8.3.3

तदाहुः । द्वादशारत्नी रशना कर्तव्या(3) त्रयोदशारत्नी(3)रिति ।

ऋषभो वा एष ऋतूनाम् । यथ्सम्ँवथ्सरः ।

तस्य त्रयोदशो मासो विष्टपम् । ऋषभ एष यज्ञानाम् ।

यदश्वमेधः । यथा वा ऋषभस्य विष्टपम् । एवमेतस्य विष्टपम् ।

त्रयोदशमरत्निꣳ रशनाया–मुपादधाति । **9 (10)**

T.B.3.8.3.4

यथर्.षभस्य विष्टपꣳ सꣳस्करोति । तादृगेव तत् ॥

पूर्व आयुषि विदथेषु कव्येत्याह । आयुरेवास्मिन् दधाति ॥

तया देवाः सुतमाबभूवु–रित्याह । भूति–मेवोपावर्तते ॥

ऋतस्य सामन्थ् सरमारपन्तीत्याह । सत्यं ँवा ऋतम् ।

सत्येनैवैन मृतेनारभते ॥ अभिधा असीत्याह । **10 (10)**

T.B.3.8.3.5

तस्मा–दश्वमेधयाजी सर्वाणि भूतान्यभि भवति । भुवन–मसीत्याह ।

भूमान–मेवोपैति । यन्ता–ऽसीत्याह । यन्तार–मेवैनं करोति ।

धर्ताऽसीत्याह । धर्तार–मेवैनं करोति । सोऽग्निं ँवैश्वानर–मित्याह ।

अग्ना–वेवैनं ँवैश्वानरे जुहोति । सप्रथस–मित्याह । **11 (10)**

T.B.3.8.3.6

प्रजयैवैनं पशुभिः प्रथयति । स्वाहाकृत इत्याह । होम एवास्यैषः ।
पृथिव्या–मित्याह । अस्यामेवैनं प्रतिष्ठापयति ।
यन्ता राड्यन्ताऽसि यमनो धर्ताऽसि धरुण इत्याह ।
रूपमेवास्यै–तन्महिमानं ँव्याचष्टे ।
कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वेत्याह ।
आशिष–मेवैता–माशास्ते ॥
स्वगा त्वा देवेभ्य इत्याह ( ) । देवेभ्य एवैनँ स्वगा करोति ।
स्वाहा त्वा प्रजापतय इत्याह । प्राजापत्यो वा अश्वः ।
यस्या एव देवताया आलभ्यते । तयैवैनँ समर्द्धयति ॥ **12 (15)**

(बध्नाति – समृद्ध्या – उपदधा – त्यसीत्याह – सप्रथसमीत्याह – देवेभ्य इत्याह पञ्च च) (A3)

3.8.4 अनुवाकं 4 –अश्वस्य जलेऽवगाहनम्

T.B.3.8.4.1

यः पितुरनुजायाः पुत्रः । स पुरस्तान्नयति ।
यो मातुरनुजायाः पुत्रः । स पश्चान्नयति ।

विष्वञ्चमेवास्मात्-पाप्मानं ँविवृहतः ॥

यो अर्वन्तं जिघाꣳसति तमभ्यमीति वरुण इति श्वानं

चतुरक्षं प्रसौति ।

परो मर्तः परःश्वेति शुनश्चतुरक्षस्य प्रहन्ति ।

श्वेव वै पाप्मा भ्रातृव्यः । पाप्मान-मेवास्य भ्रातृव्यꣳ हन्ति ॥

सैद्ध्रकं मुसलं भवति । **13 (10)**

T.B.3.8.4.2

कर्मकर्मैवास्मै साधयति ॥ पौꣳश्चलेयो हन्ति ।

पुꣳश्चल्वां ँवै देवाः शुचं न्यदधुः । शुचैवास्य शुचꣳ हन्ति ॥

पाप्मा वा एत-मीप्स-तीत्याहुः । योऽश्वमेधेन यजत इति ।

अश्वस्याधस्पद-मुपास्यति । वज्री वा अश्वः प्राजापत्यः ।

वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्य-मवक्रामति ॥ दक्षिणा-ऽपप्लावयति । **14(10)**

T.B.3.8.4.3

पाप्मान-मेवास्मा-च्छमल-मपप्लावयति ॥ ऐषीक उदूहो भवति ।

आयुर्वा इषीकाः । आयुरे-वास्मिन् दधति । अमृतं ँवा इषीकाः ।

अमृतमे-वास्मिन् दधति ॥ वेतसशाखोपसंबद्धा भवति ।

अफ्सु-योनिर्वा अश्वः । अफ्सुजो वेतसः ।

स्वादेवैनं ँयोनेर्निर्मिमीते ( ) ॥ पुरस्तात्-प्रत्यञ्च-मभ्युदूहति ।

पुरस्ता-देवास्मिन् प्रतीच्य मृतं दधाति ॥

अहं च त्वं च वृत्रहन्निति ब्रह्मा यजमानस्य हस्तं गृह्णाति ।

ब्रह्मक्षत्रे एव सन्दधाति ।

अभि क्रत्वेन्द्र भूरध ज्मन्नित्य-ध्वर्यु-र्यजमानं

ँवाचय-त्यभिजित्यै ॥ **15 (15)**

(भवति – प्लावयति – मिमीते पञ्च च) (A4)

3.8.5 <u>अनुवाकं 5 –अश्वस्य प्रोक्षणं महर्त्विजाम्</u>

<u>T.B.3.8.5.1</u>

चत्वार ऋत्विजः समुक्षन्ति ।

आभ्य एवैनं चतसृभ्यो दिग्भ्यो-ऽभिसमीरयन्ति ॥

शतेन राजपुत्रैः सहाद्ध्वर्युः ।

पुरस्तात्-प्रत्यङ्तिष्ठन् प्रोक्षति । अनेनाश्वेन मेद्ध्येनेष्ट्वा ।

अय९् राजा वृत्रं ँवद्ध्यादिति । राज्यं ँवा अद्ध्वर्युः ।

क्षत्रं राजपुत्रः । राज्येनै–वास्मिन् क्षत्रं दधाति ॥

शतेनाराजभि–रुग्रैः सह ब्रह्मा । **16 (10)**

T.B.3.8.5.2

दक्षिणत उदङ्तिष्ठन् प्रोक्षति । अनेनाश्वेन मेद्ध्येनेष्ट्वा ।

अयं राजा–ऽप्रतिधृष्यो–ऽस्त्विति । बलं वै ब्रह्मा ।

बल–मराजोग्रः । बलेनै–वास्मिन् बलं दधाति ॥

शतेन सूतग्रामणिभिः सह होता । पश्चात्–प्राङ्तिष्ठन् प्रोक्षति ।

अनेनाश्वेन मेद्ध्येनेष्ट्वा । अयं राजाऽस्यै विशः । **17 (10)**

T.B.3.8.5.3

बहुग्वै बह्वश्वायै बह्वजाविकायै । बहुव्रीहियवायै बहुमाषतिलायै ।

बहुहिरण्यायै बहुहस्तिकायै । बहुदासपूरुषायै रयिमत्यै पुष्टिमत्यै ।

बहुरायस्पोषायै राजाऽस्त्विति । भूमा वै होता । भूमा सूतग्रामण्यः ।

भूम्नैवास्मिन् भूमानं दधाति ॥

शतेन क्षत्तसङ्ग्रहीतृभिः सहोद्गाता ।

उत्तरतो दक्षिणा तिष्ठन् प्रोक्षति । **18 (10)**

T.B.3.8.5.4

अनेनाश्वेन मेद्ध्ये नेष्ट्वा । अय७् राजा सर्वमायुरेत्विति ।
आयुर्वा उद्गाता । आयुः क्षत्तसङ्ग्रहीतारः ।
आयुषै–वास्मिन्नायु–र्दधाति ॥ शत७्शतं भवन्ति ।
शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ।
आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति ॥ चतुश्शता भवन्ति ।
चतस्रो दिशः ( ) । दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति ॥ **19 (11)**

(ब्रह्मा – विश – उक्षति – दिश एकं च) (A5)

3.8.6 अनुवाकं 6 –भूमौ पततां बिन्दूनामभिमन्त्रणम्

T.B.3.8.6.1

यथा वै हविषो गृहीतस्य स्कन्दति । एवं ँवा एतदश्वस्य स्कन्दति ।
यन्निक्त–मनालब्ध–मुथ्सृजन्ति । यथ्स्तोक्या अन्वाह ।
सर्वहुत–मेवैनं करोत्यस्कन्दाय । अस्कन्न७् हि तत् ।
यद्धुतस्य स्कन्दति ॥ सहस्र–मन्वाह ।
सहस्र संमितः सुवर्गो लोकः ।
सुवर्गस्य लोकस्या–भिजित्यै ॥ **20 (10)**

T.B.3.8.6.2

यत्परिमिता अनुब्रूयात् । परिमितमवरुन्धीत । अपरिमिता अन्वाह ।

अपरिमितः सुवर्गो लोकः । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥

स्तोक्या जुहोति । या एव वर्ष्या आपः । ता अवरुन्धे ॥

अस्यां जुहोति । इयं ँवा अग्निर्वैश्वानरः । **21 (10)**

T.B.3.8.6.3

अस्यामेवैनाः प्रतिष्ठापयति ॥ उवाच ह प्रजापतिः ।

स्तोक्यासु वा अहमश्वमेधꣳ सꣳस्थापयामि ।

तेन ततः सꣳस्थितेन चरामीति ॥ अग्नये स्वाहेत्याह ।

अग्नय एवैनं जुहोति ॥ सोमाय स्वाहेत्याह । सोमायैवैनं जुहोति ।

सवित्रे स्वाहेत्याह । सवित्र एवैनं जुहोति । **22 (10)**

T.B.3.8.6.4

सरस्वत्यै स्वाहेत्याह । सरस्वत्या एवैनं जुहोति । पूष्णे स्वाहेत्याह ।

पूष्ण एवैनं जुहोति । बृहस्पतये स्वाहेत्याह ।

बृहस्पतय एवैनं जुहोति । अपां मोदाय स्वाहेत्याह ।

अद्भ्य एवैनं जुहोति । वायवे स्वाहेत्याह ।

वायव एवैनं जुहोति । **23 (10)**

T.B.3.8.6.5

मित्राय स्वाहेत्याह । मित्रायैवैनं जुहोति । वरुणाय स्वाहेत्याह ।

वरुणायैवैनं जुहोति ॥ एताभ्य एवैनं देवताभ्यो जुहोति ॥

दशदश संपादं जुहोति । दशाक्षरा विराट् । अन्नं ँविराट् ।

विराजैवान्नाद्य–मवरुन्धे ॥ प्र वा एषो–ऽस्माल्लोका–च्च्यवते ( ) ।

यः पराचीराहुतीर्जुहोति । पुनःपुन–रभ्यावर्तं जुहोति ।

अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति ॥

एता॑ँ ह वाव सोऽश्वमेधस्य स॑ँस्थिति मुवाचास्कन्दाय ।

अस्कन्न॑ँ हि तत् ।

यद्यज्ञस्य स॑ँस्थितस्य स्कन्दति ॥ **24 (16)**

(अभिजित्यै – वैश्वानरः – सवित्र एवैनम् जुहोति – वायव एवैनम् जुहोति – च्यवते षट्च) (A6)

3.8.7 अनुवाकं 7 –अथाध्वर्युप्रोक्षणम्

T.B.3.8.7.1

प्रजापतये त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति पुरस्तात्–प्रत्यङ्तिष्ठन् प्रोक्षति ।

प्रजापतिर्वै देवाना–मन्नादो वीर्यावान् ।

अन्नाद्य–मेवास्मिन् वीर्यं दधाति ।

तस्मादश्वः पशूना–मन्नादो वीर्यावत्तमः ॥

इन्द्राग्निभ्यां त्वेति दक्षिणतः ।

इन्द्राग्नी वै देवानामोजिष्ठौ बलिष्ठौ । ओज एवास्मिन् बलं दधाति ।

तस्मादश्वः पशूनामोजिष्ठो बलिष्ठः ॥ वायवे त्वेति पश्चात् ।

वायुर्वै देवानामाशुः सारसारितमः । **25 (10)**

<u>T.B.3.8.7.2</u>

जवमेवास्मिन्दधाति । तस्मादश्वः पशूनामाशुः सारसारितमः ॥

विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य इत्युत्तरतः । विश्वे वै देवा देवानां ँयशस्वितमाः ।

यश एवास्मिन्दधाति । तस्मादश्वः पशूनां ँयशस्वितमः ॥

देवेभ्य–स्त्वेत्यधस्तात् । देवा वै देवाना–मपचिततमाः ।

अपचिति–मेवास्मि–न्दधाति ।

तस्मादश्वः पशूना–मपचिततमः ॥ **26 (10)**

<u>T.B.3.8.7.3</u>

सर्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य इत्युपरिष्टात् । सर्वे वै देवास्त्विषिमन्तो हरस्विनः ।

त्विषिमे–वास्मिन्. हरो दधाति ।

तस्मादश्वः पशूनां त्विषिमान्. हरस्वितमः ॥

दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वेत्याह ।

एभ्य एवैनं ँल्लोकेभ्यः प्रोक्षति ॥

सते त्वाऽसते त्वा–ऽद्भ्यस्त्वौषधीभ्यस्त्वा विश्वेभ्यस्त्वा

भूतेभ्य इत्याह ।

तस्मादश्वमेधयाजिनꣳ सर्वाणि भूतान्युप जीवन्ति ॥

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । यत्प्राजापत्योऽश्वः ( ) ।

अथ कस्मा–देन–मन्याभ्यो देवताभ्योऽपि प्रोक्षतीति ।

अश्वे वै सर्वा देवता अन्वायत्ताः ।

तं ँयद्विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्य इति प्रोक्षति ।

देवता एवास्मिन्–नन्वायातयति ।

तस्मादश्वे सर्वा देवता अन्वायत्ताः ॥ **27 (15)**

(सारसारितमो – ऽपचिततमः – प्राजापत्योऽश्व पञ्च च) (A7)

3.8.8 अनुवाकं 8 –अश्वचरितानामश्वरूपाणां च होमाः

T.B.3.8.8.1

यथा वै हविषो गृहीतस्य स्कन्दति । एवं ँवा एतदश्वस्य स्कन्दति ।
यत्प्रोक्षित–मनालब्ध–मुथ्सृजन्ति । यदश्व–चरितानि जुहोति ।
सर्वहुत–मेवैनं करोत्य–स्कन्दाय । अस्कन्नꣳ हि तत् ।
यद्धुतस्य स्कन्दति ॥ ईङ्काराय स्वाहेङ्कृताय स्वाहेत्याह ।
एतानि वा अश्वचरितानि । चरितैरेवैनꣳ समर्द्धयति ॥ **28 (10)**

T.B.3.8.8.2

तदाहुः । अनाहुतयो वा अश्वचरितानि । नैता होतव्या इति ।
अथो खल्वाहुः । होतव्या एव । अत्र वावैवं ँविद्वानश्वमेधꣳ
सꣳस्थापयति । यदश्व–चरितानि जुहोति । तस्मा–द्धोतव्या इति ॥
बहिर्द्धा वा एन–मेत–दायतनाद्–दधाति ।
भ्रातृव्यमस्मै जनयति । **29 (10)**

T.B.3.8.8.3

यस्यानायतने–ऽन्यत्राग्ने–राहुतीर् जुहोति ।
सावित्रिया इष्ट्याः पुरस्ता थ्स्विष्टकृतः ।
आहवनीये–ऽश्वचरितानि जुहोति ।

आयतन एवास्याहुतीर् जुहोति । नास्मै भ्रातृव्यं जनयति ॥ तदाहुः ।
यज्ञमुखे यज्ञमुखे होतव्याः । यज्ञस्य क्लृप्त्यै ।
सुवर्गस्य लोकस्या–नुख्यात्या इति ॥ अथो खल्वाहुः । **30 (10)**

T.B.3.8.8.4

यद्यज्ञमुखे यज्ञमुखे जुहुयात् । पशुभि–र्यजमानं ँव्यर्द्धयेत् ।
अव सुवर्गाल्लोका–त्पद्येत । पापीयान् थ्स्यादिति ।
सकृदेव होतव्याः । न यजमानं पशुभि–र्व्यर्द्धयति ।
अभि सुवर्गं ँलोकं जयति । न पापीयान् भवति ॥
अष्टाचत्वारिꣳशत–मश्वरूपाणि जुहोति ।
अष्टाचत्वारिꣳशदक्षरा जगती ( ) । जागतोऽश्वः प्राजापत्यः समृद्ध्यै ॥
एकमतिरिक्तं जुहोति । तस्मादेकः प्रजास्वर्द्धुकः ॥ **31 (13)**

(अर्द्धयति – जनयति – खल्वाहुर् – जगती त्रीणि च) (A8)

3.8.9 अनुवाकं 9 –अश्वस्य नाम्नामभिवाचनं, उथ्सर्गश्च

T.B.3.8.9.1

विभूर्मात्रा प्रभूः पित्रेत्याह । इयं ँवै माता । असौ पिता ।
आभ्यामेवैनं परिददाति ॥ अश्वोऽसि हयोऽसीत्याह ।
शास्त्येवैनमेतत् । तस्माच्छिष्टाः प्रजा जायन्ते ॥ अत्योऽसीत्याह ।

तस्मादश्वः सर्वान् पशूनत्येति ।

तस्मादश्वः सर्वेषां पशूना॰ श्रैष्ठ्यं गच्छति ॥ **32 (10)**

T.B.3.8.9.2

प्र यशः श्रैष्ठ्यमाप्नोति । य एवं वेद ॥

नरोऽस्यर्वाऽसि सप्तिरसि वाज्यसीत्याह ।

रूपमेवास्यैतन् महिमानं व्याचष्टे ॥

ययुर्नामा–ऽसीत्याह । एतद्वा अश्वस्य प्रियं नामधेयम् ।

प्रियेणैवैनं नामधेयेनाभिवदति । तस्मा–दप्यामित्रौ सङ्गत्य ।

नाम्ना चेद्ध्वयेते । मित्रमेव भवतः ॥ **33 (10)**

T.B.3.8.9.3

आदित्यानां पत्वान्विहीत्याह । आदित्यानेवैनं गमयति ॥

अग्नये स्वाहा स्वाहेन्द्राग्निभ्यामिति पूर्वहोमाञ्जुहोति ।

पूर्व एव द्विषन्तं भ्रातृव्य–मतिक्रामति ॥

भूरसि भुवे त्वा भव्याय त्वा भविष्यते त्वेत्युथ्सृजति सर्वत्वाय ॥

देवा आशापाला एतं देवेभ्योऽश्वं मेधाय प्रोक्षितं गोपायतेत्याह ।

शतं वै तल्प्या राजपुत्रा देवा आशापालाः । तेभ्य एवैनं परिददाति ॥

ईश्वरो वा अश्वः प्रमुक्तः परां परावतं गन्तोः ।
इह धृतिः स्वाहेह विधृतिः स्वाहेह रन्तिः स्वाहेह रमतिः
स्वाहेति चतृषु पथ्सु जुहोति । **34 (10)**

T.B.3.8.9.4

एता वा अश्वस्य बन्धनम् । ताभिरेवैनं बद्ध्नाति ।
तस्मादश्वः प्रमुक्तो बन्धन–मागच्छति ।
तस्मादश्वः प्रमुक्तो बन्धनं न जहाति ॥
राष्ट्रं ँवा अश्वमेधः । राष्ट्रे खलु वा एते व्यायच्छन्ते ।
येऽश्वं मेद्ध्यꣳ रक्षन्ति । तेषां ँय उदृचं गच्छन्ति ।
राष्ट्रादेव ते राष्ट्रं गच्छन्ति ।
अथ य उदृचं न गच्छन्ति ( ) । **35 (10)**

T.B.3.8.9.5

राष्ट्रादेव ते व्यवच्छिद्यन्ते । परा वा एष सिच्यते ।
यो–ऽबलो–ऽश्वमेधेन यजते । यदमित्रा अश्वं ँविन्देरन्न् ।
हन्येतास्य यज्ञः । चतुश्शता रक्षन्ति । यज्ञस्याघाताय ॥
अथान्य–मानीय प्रोक्षेयुः । सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥ **36 (9)**

(गच्छति – भवतः – पथ्सु जुहोति – न गच्छन्ति – +नव च) (A9)

3.8.10 अनुवाकं 10 –दीक्षाभिधानम् तत्र वैश्वदेवहोमः

T.B.3.8.10.1

प्रजापति–रकामयताश्वमेधेन यजेयेति । स तपोऽतप्यत ।

तस्य तेपानस्य । सप्तात्मनो देवता उदक्रामन्न् ।

सा दीक्षा–ऽभवत् । स एतानि वैश्वदेवान्यपश्यत् । तान्यजुहोत् ।

तैर्वै स दीक्षामवारुन्ध । यद्वैश्व देवानि जुहोति ।

दीक्षामेव–तैर्यजमानो–ऽवरुन्धे ॥ **37 (10)**

T.B.3.8.10.2

सप्त जुहोति । सप्त हि ता देवता उदक्रामन्न् ॥ अन्वहं जुहोति ।

अन्वहमेव दीक्षामवरुन्धे ॥ त्रीणि वैश्वदेवानि जुहोति ।

चत्वार्यौद्ग्रहणानि । सप्त संपद्यन्ते । सप्त वै शीर.षण्याः प्राणाः ।

प्राणा दीक्षा । प्राणैरेव प्राणान्दीक्षामवरुन्धे ॥ **38 (10)**

T.B.3.8.10.3

एकवि९ंशतिं वैश्वदेवानि जुहोति । एकवि९ंशतिर्वै देवलोकाः ।

द्वादश मासाः पञ्चर्तवः । त्रय इमे लोकाः ।

असावादित्य एकवि॒ꣳशः ॥ एष सुवर्गो लोकः । तद्दैव्यं क्षत्त्रम् ।
सा श्रीः । तद्ब्रद्ध्नस्य विष्टपम् । तथ्स्वाराज्य–मुच्यते ॥ **39 (10)**

T.B.3.8.10.4

त्रिꣳशत–मौद्ग्रहणानि जुहोति । त्रिꣳशदक्षरा विराट् ।
अन्नं ँविराट् । विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे ॥
त्रेधा विभज्य देवतां जुहोति । त्र्यावृतो वै देवाः ।
त्र्यावृत इमे लोकाः । एषां ँलोकानामाप्त्यै ।
एषां ँलोकानां क्लृप्त्यै ॥
अप वा एतस्मात्प्राणाः क्रामन्ति । **40 (10)**

T.B.3.8.10.5

यो दीक्षा–मतिरेचयति । सप्ताहं प्रचरन्ति ।
सप्त वै शीर्.षण्याः प्राणाः । प्राणा दीक्षा ।
प्राणैरेव प्राणान्दीक्षामवरुन्धे ॥ पूर्णाहुति–मुत्तमां जुहोति ।
सर्वं ँवै पूर्णाहुतिः । सर्वमेवाप्नोति । अथो इयं ँवै पूर्णाहुतिः ।
अस्यामेव प्रतितिष्ठति ( ) ॥ **41 (10)** *(रुन्धे – प्राणान् दीक्षामवरुन्ध – उच्यते – क्रामन्ति – तिष्ठति) (A10)*

3.8.11 अनुवाकं 11 –वैश्वदेवहोममन्त्रव्याख्यानम्

T.B.3.8.11.1

प्रजापति–रश्वमेध–मसृजत । तꣳ सृष्टं न किञ्चनोदयच्छत् ।

तं ँवैश्वदेवा–न्येवोदयच्छन्न् । यद्वैश्वदेवानि जुहोति ।

यज्ञस्योद्यत्यै ॥ स्वाहाऽऽधि–माधीताय स्वाहा ।

स्वाहाऽऽधीतं मनसे स्वाहा । स्वाहा मनः प्रजापतये स्वाहा ।

काय स्वाहा कस्मै स्वाहा कतमस्मै स्वाहेति प्राजापत्ये मुख्ये भवतः ।

प्रजापतिमुखाभि–रेवैनं देवताभि–रुद्यच्छते ॥ **42 (10)**

T.B.3.8.11.2

अदित्यै स्वाहाऽदित्यै मह्यै स्वाहाऽदित्यै सुमृडीकायै स्वाहेत्याह ।

इयं ँवा अदितिः । अस्या एवैनं प्रतिष्ठायोद्यच्छते ॥

सरस्वत्यै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहा सरस्वत्यै

पावकायै स्वाहेत्याह ।

वाग्वै सरस्वती । वाचैवैनमुद्यच्छते ॥

पूष्णे स्वाहा पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा पूष्णे नरन्धिषाय स्वाहेत्याह ।

पशवो वै पूषा । पशुभि–रेवैन–मुद्यच्छते ॥

त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहेत्याह ( ) ।

त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानाꣳ रूपकृत् । रूपमेव पशुषु दधाति ।
अथो रूपैरेवैन-मुद्यच्छते ॥
विष्णवे स्वाहा विष्णवे निखुर्यपाय स्वाहा विष्णवे
निभूयपाय स्वाहेत्याह ।
यज्ञो वै विष्णुः । यज्ञायैवैन-मुद्यच्छते ॥
पूर्णाहुति-मुत्तमां जुहोति । प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय ॥ **43 (18)**

(यच्छते – पुरुरूपाय स्वाहेत्याहाष्टौ च) (A11)

3.8.12 अनुवाकं 12 –अश्वसंचरणवथ्सरे प्रतिदिनं देवयजनदेशे कर्तव्यमिष्टित्रयमभिधीयते

T.B.3.8.12.1

सावित्र-मष्टाकपालं प्रातर्निर्वपति ।
अष्टाक्षरा गायत्री । गायत्रं प्रातस्सवनं ।
प्रातस्सवना-देवैनं गायत्रिया श्छन्दसोऽधि निर्मिमीते ।
अथो प्रातस्सवनमेव तेनाप्नोति । गायत्रीं छन्दः ॥
सवित्रे प्रसवित्र एकादशकपालं मद्ध्यन्दिने । एकादशाक्षरा त्रिष्टुप् ।

त्रैष्टुभं माद्ध्यन्दिनꣳ सवनम् ।
माद्ध्यन्दिना–देवैनꣳ सवनात् त्रिष्टुभ श्छन्दसोऽधि निर्मिमीते । **44 (10)**

T.B.3.8.12.2

अथो माद्ध्यन्दिनमेव सवनं तेनाप्नोति । त्रिष्टुभं छन्दः ॥
सवित्र आसवित्रे द्वादशकपाल–मपराह्णे । द्वादशाक्षरा जगती ।
जागतं तृतीय सवनम् ।
तृतीयसवना–देवैनं जगत्या श्छन्दसोऽधि निर्मिमीते ।
अथो तृतीय सवनमेव तेनाप्नोति ।
जगतीं छन्दः ॥ ईश्वरो वा अश्वः प्रमुक्तः परां परावतं गन्तोः ।
इह धृतिः स्वाहेह विधृतिः स्वाहेह रन्तिः स्वाहेह रमतिः
स्वाहेति चतस्र आहुती–र्जुहोति ( ) । **45 (10)**

T.B.3.8.12.3

चतस्रो दिशः । दिग्भिरेवैनं परिगृह्णाति ॥ आश्वत्थो व्रजो भवति ।
प्रजापति–र्देवेभ्यो निलायत । अश्वो रूपं कृत्वा ।
सोऽश्वत्थे सम्ँवथ्सर–मतिष्ठत् । तदश्वत्थस्या–श्वत्थत्वम् ।
यदाश्वत्थो व्रजो भवति । स्व एवैनं ँयोनौ प्रतिष्ठापयति ॥ **46 (9)**

(त्रिष्टुभ श्छन्दसोऽधि निर्मिमीते – जुहोति – +नव च) (A12)

3.8.13 अनुवाकं 13 –संवथ्सरार्द्ध्वमुख्यस्याग्रेरूपस्थानम्

T.B.3.8.13.1

आ ब्रह्मन् ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायता–मित्याह ।

ब्राह्मण एव ब्रह्मवर्चसं दधाति ।

तस्मात्पुरा ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चस्यजायत ॥

आऽस्मिन् राष्ट्रे राजन्य इषव्यः शूरो महारथो जायता–मित्याह ।

राजन्य एव शौर्यं महिमानं दधाति ।

तस्मात्पुरा राजन्य इषव्यः शूरो महारथो–ऽजायत ॥

दोग्ध्री धेनुरित्याह । धेन्वामेव पयो दधाति ।

तस्मात्पुरा दोग्ध्री धेनुरजायत । वोढाऽनड्वा–नित्याह । **47 (10)**

T.B.3.8.13.2

अनडुह्येव वीर्यं दधाति । तस्मात्पुरा वोढाऽनड्वानजायत ।

आशुः सप्तिरित्याह । अश्व एव जवं दधाति ।

तस्मात्पुरा–ऽऽशुरश्वो–ऽजायत । पुरन्धिर् योषेत्याह ।

योषित्येव रूपं दधाति । तस्माथ्स्त्री युवतिः प्रिया भावुका ॥

जिष्णू रथेष्ठा इत्याह । आ ह वै तत्र जिष्णू रथेष्ठा जायते । **48 (10)**

T.B.3.8.13.3

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ सभेयो युवेत्याह । यो वै पूर्ववयसी ।

स सभेयो युवा । तस्माद्युवा पुमान् प्रियो भावुकः ॥

आऽस्य यजमानस्य वीरो जायता–मित्याह ।

आ ह वै तत्र यजमानस्य वीरो जायते ।

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ निकामेनिकामे नः पर्जन्यो वर्.षत्वित्याह ।

निकामेनिकामे ह वै तत्र पर्जन्यो वर्.षति ( ) ।

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ फलिन्यो न ओषधयः पच्यन्ता–मित्याह ।

फलिन्यो ह वै तत्रौषधयः पच्यन्ते । यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ।

योगक्षेमो नः कल्पता–मित्याह ।

कल्पते ह वै तत्र प्रजाभ्यो योगक्षेमः ।

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ **49 (17)**

(अनड्वानित्याह – जायते – वर्.षति सप्त च) (A13)

3.8.14 अनुवाकं 14 –अन्नहोमाः. त्रिरात्ररूपस्याश्वमेधस्य प्रथमदिनरात्रौ

T.B.3.8.14.1

प्रजापति–र्देवेभ्यो यज्ञान् व्यादिशत् । स आत्म–न्नश्वमेधमधत्त ।

तं देवा अब्रुवन्न् । एष वाव यज्ञः । यदश्वमेधः ।

अप्ये॒व नो॑ऽन्ना॒स्त्विति॑ । तेभ्य॑ ए॒ताना॑न्नहो॒मान् प्राय॑च्छत् ।
ता॑नजुहोत् । तैर्वै स दे॒वान॑ प्रीणात् । यद॑न्नहो॒माञ्जु॒होति॑ । **50 (10)**

T.B.3.8.14.2

दे॒वाने॒व तैर्यज॑मानः प्रीणाति ॥ आज्ये॑न जुहोति ।
अ॒ग्नेर्वा ए॒तद्रू॒पम् । यदाज्य॒॑म् । यदाज्ये॑न जु॒होति॑ ।
अ॒ग्निमे॒व तत्प्री॑णाति ॥ मधु॑ना जुहोति ।
म॒ह॒त्यै वा ए॒तद्–दे॒वता॑यै रू॒पम् । यन्मधु॑ । यन्मधु॑ना जु॒होति॑ । **51 (10)**

T.B.3.8.14.3

म॒ह॒तीमे॒व तद्दे॒वता॒॑ं प्रीणाति । त॒ण्डु॒लैर्जु॑होति ।
व॒सू॑ना॒ँ॒ वा ए॒तद्रू॒पम् । यत्त॑ण्डु॒लाः । यत्त॑ण्डु॒लैर्जु॒होति॑ ।
व॒सू॑ने॒व तत्प्री॑णाति । पृथु॑कैर्जुहोति ।
रु॒द्रा॒णा॒ँ॒ वा ए॒तद्रू॒पम् । यत्पृथु॑काः । यत्पृथु॑कैर्जु॒होति॑ । **52 (10)**

T.B.3.8.14.4

रु॒द्राने॒व तत्प्री॑णाति । ला॒जैर्जु॑होति । आ॒दि॒त्याना॒ँ॒ वा ए॒तद्रू॒पम् ।
यल्ला॒जाः । यल्ला॒जैर्जु॒होति॑ । आ॒दि॒त्याने॒व तत्प्री॑णाति ।
क॒रम्बै॒॑र्जुहोति । विश्वे॑षा॒ँ॒ वा ए॒तद्दे॒वाना॒॑ꣳ रू॒पम् । यत्क॒रम्बा॒॑ः ।
यत्क॒रम्बै॒॑र्जु॒होति॑ । **53 (10)**

T.B.3.8.14.5

विश्वानेव तद्देवान् प्रीणाति । धानाभिर्जुहोति ।
नक्षत्राणां ँवा एतद्रूपम् । यद्धानाः । यद्धानाभिर्जुहोति ।
नक्षत्राण्येव तत्प्रीणाति । सक्तुभिर्जुहोति । प्रजापतेर्वा एतद्रूपम् ।
यथ्सक्तवः । यथ्सक्तुभिर्जुहोति । **54 (10)**

T.B.3.8.14.6

प्रजापतिमेव तत्प्रीणाति । मसूस्यैर्जुहोति ।
सर्वासां ँवा एतद्देवतानाꣳ रूपम् । यन्मसूस्यानि ।
यन्मसूस्यैर्जुहोति । सर्वा एव तद्देवताः प्रीणाति ।
प्रियङ्गुतण्डुलैर्जुहोति । प्रियाङ्गा ह वै नामैते ।
एतैर्वै देवा अश्वस्याङ्गानि समदधुः । यत्प्रियङ्गुतण्डुलैर्जुहोति ( ) ।
अश्वस्यैवाङ्गानि सन्दधाति ॥ दशान्नानि जुहोति । दशाक्षरा विराट् ।
विराट्–कृथ्स्नस्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ **55 (14)**

(जुहोति – मधुना जुहोति – पृथुकैर्जुहोति – करम्बैर्जुहोति – सक्तुभिर्जुहोति – प्रियङ्गुतण्डुलैर्जुहोति चत्वारि च) (A14)

Special Korvai

(अन्नहोमानाज्येनाग्नेर्मधुना तण्डुलैः पृथुकैर्लाजैः करम्बैर् धानाभिः सक्तुभिर्मसूस्यैः प्रियङ्गुतण्डुलैर् दशान्नानि द्वादश)

3.8.15 अनुवाकं 15 –तत्प्रकारविशेष

T.B.3.8.15.1

प्रजापति–रश्वमेधमसृजत । त॒ सृष्ट॒ रक्षा॑स्य जिघा॒सन्न् ।
स एतान् प्रजापतिर् नक्त॒होमा–नपश्यत् । तान जुहोत् ।
तैर्वै स यज्ञाद् रक्षा॑स्यपाहन्न् । यन्नक्त॒होमाञ्जुहोति ।
यज्ञादेव तैर्यजमानो रक्षा॑स्यपहन्ति ॥ आज्येन जुहोति ।
वज्रो वा आज्यम् । वज्रेणैव यज्ञाद् रक्षा॑स्यपहन्ति ॥ **56 (10)**

T.B.3.8.15.2

आज्यस्य प्रतिपदं करोति । प्राणो वा आज्यम् ।
मुखत एवास्य प्राणं दधाति ॥ अन्नहोमाञ्जुहोति ।
शरीरवदेवावरुन्धे ॥ व्यत्यासं जुहोति । उभयस्यावरुद्ध्यै ॥
नक्तं जुहोति । रक्षसामपहत्यै ॥ आज्येनान् ततो जुहोति । **57 (10)**

T.B.3.8.15.3

प्राणो वा आज्यम् । उभयत एवास्य प्राणं दधाति ।

पुरस्ता–च्चोपरिष्टाच्च ॥ एकस्मै स्वाहेत्याह ।

अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति । द्वाभ्या॰ स्वाहेत्याह ।

अमुष्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति । उभयोरेव लोकयोः प्रतितिष्ठति ।

अस्मि॰श्चा–मुष्मि॰श्च ॥ शताय स्वाहेत्याह ( ) ।

शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्यः । आयुरेव वीर्यमवरुन्धे ।

सहस्राय स्वाहेत्याह । आयुर्वै सहस्रम् । आयुरेवा–वरुन्धे ॥

सर्वस्मै स्वाहेत्याह । अपरिमितमेवावरुन्धे ॥ **58 (17)**

(एव यज्ञाद् रक्षा॰स्यपहन् – त्यन्ततो जुहोति – शताय स्वाहेत्याह सप्त च) (A15)

3.8.16 अनुवाकं 16 –विवरणमेतयोः

T.B.3.8.16.1

प्रजापतिं ँवा एष ईफ्सतीत्याहुः । योऽश्वमेधेन यजत इति ।

अथो आहुः । सर्वाणि भूतानीति ॥ एकस्मै स्वाहेत्याह ।

प्रजापतिर्वा एकः । तमेवाप्नोति ॥

एकस्मै स्वाहा द्वाभ्या᳚ स्वाहेत्यभि–पूर्वमाहुती–र्जुहोति ।
अभिपूर्वमेव सुवर्गं ँल्लोकमेति ॥ एकोत्तरं जुहोति । **59 (10)**

T.B.3.8.16.2

एकवदेव सुवर्गं ँल्लोकमेति ॥ सन्ततं जुहोति ।
सुवर्गस्य लोकस्य सन्तत्यै ॥ शताय स्वाहेत्याह ।
शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्यः । आयुरेव वीर्यमवरुन्धे ।
सहस्राय स्वाहेत्याह । आयुर्वै सहस्रम् । आयुरेवा वरुन्धे ॥
अयुताय स्वाहा नियुताय स्वाहा प्रयुताय स्वाहेत्याह । **60 (10)**

T.B.3.8.16.3

त्रय इमे लोकाः । इमानेव लोकानवरुन्धे ॥ अर्बुदाय स्वाहेत्याह ।
वाग्वा अर्बुदम् । वाचमेवा वरुन्धे ॥ न्यर्बुदाय स्वाहेत्याह ।
यो वै वाचो भूमा । तन्न्यर्बुदम् ।
वाच एव भूमानमवरुन्धे ॥
समुद्राय स्वाहेत्याह । **61 (10)**

T.B.3.8.16.4

समुद्रमेवाप्नोति । मद्ध्याय स्वाहेत्याह । मद्ध्यमेवाप्नोति ।
अन्ताय स्वाहेत्याह । अन्तमे–वाप्नोति । परार्द्धाय स्वाहेत्याह ।

पराद्र्धमेवाप्नोति ॥ उषसे स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहेत्याह । रात्रिर्वा उषाः ।
अहर्व्युष्टिः ( ) । अहोरात्रे एवावरुन्धे ।
अथो अहोरात्रयोरेव प्रतितिष्ठति ॥
ता यदुभयीर्दिवा वा नक्तं ँवा जुहुयात् । अहोरात्रे मोहयेत् ।
उषसे स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहोदेष्यते स्वाहोद्यते
स्वाहेत्यनुदिते जुहोति ।
उदिताय स्वाहा सुवर्गाय स्वाहा लोकाय स्वाहेत्युदिते जुहोति ।
अहोरात्रयो–रव्यतिमोहाय ॥ **62 (17)**

(एकोत्तरम् जुहोति – प्रयुताय स्वाहेत्याह – समुद्राय स्वाहेत्याहाहर् – व्युष्टिः सप्त च) (A16)

3.8.17 अनुवाकं 17 –सप्तमकाण्डगतान्नहोमानुवाका व्याख्यायन्ते

T.B.3.8.17.1

विभूर्मात्रा प्रभूः पित्रेत्यश्व–नामानि जुहोति ।
उभयोरेवैनं ँलोकयोर्नामधेयं गमयति ॥
आयनाय स्वाहा प्रायणाय स्वाहेत्युद्द्रावाञ्जुहोति ।
सर्वमेवैन–मस्कन्न९ सुवर्गं ँलोकं गमयति ॥

अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहेति पूर्वहोमाञ्जुहोति ।
पूर्व एव द्विषन्तं भ्रातृव्य-मतिक्रामति ॥
पृथिव्यै स्वाहाऽन्तरिक्षाय स्वाहेत्याह । यथायजुरेवैतत् ॥
अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहेति पूर्वदीक्षा जुहोति ।
पूर्व एव द्विषन्तं भ्रातृव्य-मतिक्रामति ॥ **63 (10)**

T.B.3.8.17.2

पृथिव्यै स्वाहाऽन्तरिक्षाय स्वाहे-त्येकवि॒ꣳशिनीं दीक्षां जुहोति ।
एकवि॒ꣳशतिर्वै देवलोकाः । द्वादश मासाः पञ्चर्तवः ।
त्रय इमे लोकाः । असावादित्य एकवि॒ꣳशः । एष सुवर्गो लोकः ।
सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥
भुवो देवानां कर्मणेत्यृतु-दीक्षा जुहोति ।
ऋतूने-वास्मै कल्पयति ॥
अग्नये स्वाहा वायवे स्वाहेति जुहोत्य-नन्तरित्यै ॥ **64 (10)**

T.B.3.8.17.3

अर्वाङ्यज्ञः सङ्क्रामत्वि-त्याप्तीर्जुहोति । सुवर्गस्य लोकस्याप्त्यै ॥
भूतं भव्यं भविष्यदिति पर्याप्तीर्जुहोति ।

सुवर्गस्यलोकस्य पर्याप्त्यै ॥

आ मे गृहा भवन्त्वित्याभूर्जुहोति । सुवर्गस्य लोकस्या भूत्यै ॥

अग्निना तपो–ऽन्वभवदित्यनुभूर्जुहोति । सुवर्गस्य लोकस्यानुभूत्यै ॥

स्वाहा–ऽऽधिमाधीताय स्वाहेति समस्तानि वैश्वदेवानि जुहोति ।

समस्तमेव द्विषन्तं भ्रातृव्य–मतिक्रामति ॥ **65 (10)**

T.B.3.8.17.4

दद्भ्यः स्वाहा हनूभ्या॑ स्वाहेत्यङ्गहोमा–ञ्जुहोति ।

अङ्गेअङ्गे वै पुरुषस्य पाप्मोपश्लिष्टः ।

अङ्गादङ्गा–देवैनं पाप्मनस्तेन मुञ्चति ॥

अञ्ज्येताय स्वाहा कृष्णाय स्वाहा श्वेताय स्वाहेत्य–

श्वरूपाणि जुहोति ।

रूपैरेवैन॑ समर्द्धयति ॥

ओषधीभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहेत्योषधिहोमाञ्जुहोति ।

द्वय्यो वा ओषधयः । पुष्पेभ्योऽन्याः फलं गृह्णन्ति ।

मूलेभ्योऽन्याः । ता एवोभयीरवरुन्धे ॥ **66 (10)**

T.B.3.8.17.5

वनस्पतिभ्यः स्वाहेति वनस्पतिहोमाञ्जुहोति ।

आरण्यस्या–न्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥

मेषस्त्वा पचतै–रवत्वित्यपाव्यानि जुहोति ।

प्राणा वै देवा अपाव्याः । प्राणानेवावरुन्धे ॥

कूप्याभ्यः स्वाहाऽद्भ्यः स्वाहेत्यपाꣳ होमाञ्जुहोति ।

अफ्सु वा आपः । अन्नं ँवा आपः ।

अद्भ्यो वा अन्नं जायते । यदेवाद्भ्योऽन्नं जायते ( ) ।

तदवरुन्धे ॥ **67 (11)**

(पूर्वदीक्षा जुहोति पूर्व एव द्विषन्तम् भ्रातृव्यमतिक्राम – त्यनन्तरित्यै – क्रामति – रुन्धे – जायत एकं च) (A17)

3.8.18 अनुवाकं 18 –सप्तमकाण्डगतान्नहोमानुवाका व्याख्यायन्ते

T.B.3.8.18.1

अम्भाꣳसि जुहोति । अयं ँवै लोको–ऽम्भाꣳसि ।

तस्य वसवो–ऽधिपतयः । अग्निर्ज्योतिः । यदम्भाꣳसि जुहोति ।

इममेव लोकमवरुन्धे । वसूनाꣳ सायुज्यं गच्छति ।

अग्निं ज्योतिरवरुन्धे ॥ नभा(ग्ं)सि जुहोति ।
अन्तरिक्षं वै नभा(ग्ं)सि । **68 (10)**

T.B.3.8.18.2

तस्य रुद्रा अधिपतयः । वायुर्ज्योतिः । यन्नभा(ग्ं)सि जुहोति ।
अन्तरिक्षमेवा-वरुन्धे । रुद्राणा(ग्ं) सायुज्यं गच्छति ।
वायुं ज्योतिरवरुन्धे । महा(ग्ं)सि जुहोति । असौ वै लोको महा(ग्ं)सि ।
तस्यादित्या अधिपतयः। सूर्यो ज्योतिः । **69 (10)**

T.B.3.8.18.3

यन्महा(ग्ं)सि जुहोति । अमुमेव लोकमवरुन्धे ।
आदित्याना(ग्ं) सायुज्यं गच्छति । सूर्यं ज्योतिरवरुन्धे ॥
नमो राज्ञे नमो वरुणायेति यव्यानि जुहोति ।
अन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ मयोभूर्वातो अभि वातूस्रा इति गव्यानि जुहोति ।
पशूनामवरुद्ध्यै ॥
प्राणाय स्वाहा व्यानाय स्वाहेति सन्ततिहोमाञ्जुहोति ।
सुवर्गस्य लोकस्य सन्तत्यै ॥ **70 (10)**

T.B.3.8.18.4

सिताय स्वाहा–ऽसिताय स्वाहेति प्रमुक्ती–र्जुहोति ।

सुवर्गस्य लोकस्य प्रमुक्त्यै ॥ पृथिव्यै स्वाहा–ऽन्तरिक्षाय स्वाहेत्याह ।

यथायजुरेवैतत् ॥

दत्वते स्वाहा–ऽदन्तकाय स्वाहेति शरीरहोमाञ्जुहोति ।

पितृलोकमेव तैर्यजमानो–ऽवरुन्धे ॥

कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्त्विति परिधीन्. युनक्ति ।

इमे वै लोकाः परिधयः । इमानेवास्मै लोकान्. युनक्ति ।

सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ **71 (10)**

T.B.3.8.18.5

यः प्राणतो य आत्मदा इति महिमानौ जुहोति ।

सुवर्गो वै लोको महः । सुवर्गमेव ताभ्याँ ँलोकं ँयजमानोऽवरुन्धे ॥

आ ब्रह्मन् ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतामिति समस्तानि

ब्रह्मवर्चसानि जुहोति ।

ब्रह्मवर्चसमेव तैर्यजमानो ऽवरुन्धे ॥

जज्ञि बीजमिति जुहोत्य–नन्तरित्यै ॥

अग्नये समनमत्पृथिव्यै समनमदिति सन्नतिहोमाञ्जुहोति ।
सुवर्गस्य लोकस्य सन्नत्यै ॥
भूताय स्वाहा भविष्यते स्वाहेति भूताभव्यौ होमौ जुहोति ।
अयं ँवै लोको भूतम् । **72 (10)**

T.B.3.8.18.6

असौ भविष्यत् । अनयोरेव लोकयोः प्रतितिष्ठति ।
सर्वस्याप्त्यै । सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥
यदक्रन्दः प्रथमं जायमान इत्यश्वस्तोमीयं जुहोति ।
सर्वस्याप्त्यै । सर्वस्य जित्यै ॥ सर्वमेव तेनाप्नोति ।
सर्वं जयति । योऽश्वमेधेन यजते ( ) । **73 (10)**

T.B.3.8.18.7

य उ चैनमेवं ँवेद ॥ यज्ञꣳ रक्षाꣳस्यजिघाꣳसन्न् ।
स एतान् प्रजापति-र्नक्तꣳ होमानपश्यत् । तानजुहोत् ।
तैर्वै स यज्ञाद्रक्षाꣳस्यपाहन्न् । यन्नक्तꣳ होमाञ्जुहोति ।
यज्ञादेव तैर्यजमानो रक्षाꣳस्यपहन्ति ॥
उषसे स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहेत्यन्ततो जुहोति ।

सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ **74 (9)**

(वै नभाꣳसि – सूर्यो ज्योतिः – सन्तत्यै – समष्ट्यै – भूतम् – यँजते – +नव च) (A18)

3.8.19 <u>अनुवाकं 19 –औपसथ्यदिने यूपप्रयोगाः</u>

<u>T.B.3.8.19.1</u>

एकयूपो वैकादशिनी वा । अन्येषां यँज्ञानां यँूपा भवन्ति ।

एकविꣳशिन्यश्वमेधस्य । सुवर्गस्य लोकस्या–भिजित्यै ॥

बैल्.वो वा खादिरो वा पालाशो वा ।

अन्येषां यँज्ञक्रतूनां यँूपा भवन्ति ।

राज्जुदाल एकविꣳशत्य–रत्निरश्वमेधस्य ।

सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ नान्येषां पशूनां तेजन्या अवद्यन्ति ।

अवद्यन्त्यश्वस्य । **75 (10)**

<u>T.B.3.8.19.2</u>

पाप्मा वै तेजनी । पाप्मनोऽपहत्यै ॥

प्लक्षशाखायामन्येषां पशूनामवद्यन्ति । वेतस–शाखाया–मश्वस्य ।

अफ्सुयोनिर्वा अश्वः । अफ्सुजो वेतसः ।

स्व एवास्य योनाव–वद्यति ॥

यूपेषु ग्राम्यान् पशून्नि-युञ्जन्ति । आरोकेष्वा–रण्यान्धारयन्ति ।

पशूनां ँव्यावृत्त्यै ( ) ॥ आ ग्राम्यान् पशून्–ँलभन्ते ।

प्रारण्यान्थ्सृजन्ति । पाप्मनो–ऽपहत्यै ॥ **76 (13)**

(अश्वस्य – व्यावृत्त्यै त्रीणि च) (A19)

3.8.20 अनुवाकं 20 –यूपानां स्थानादयः

T.B.3.8.20.1

राज्जुदाल–मग्निष्ठं मिनोति । भ्रूणहत्याया अपहत्यै ॥

पौतुद्रवावभितो भवतः । पुण्यस्य गन्धस्यावरुद्ध्यै ।

भ्रूणहत्या–मेवास्मा–दपहत्य । पुण्येन गन्धेनोभयतः परिगृह्णाति ॥

षड्बैल्.वा भवन्ति । ब्रह्मवर्चसस्या–वरुद्ध्यै ॥ षट्खादिराः ।

तेजसो–ऽवरुद्ध्यै ॥ **77 (10)**

T.B.3.8.20.2

षट्पालाशाः । सोमपीथस्या–वरुद्ध्यै ॥ एकवि॒ꣳशतिः संपद्यन्ते ।

एकवि॒ꣳशतिर्वै देवलोकाः । द्वादश मासाः पञ्चर्तवः ।

त्रय इमे लोकाः । असावादित्य एकवि॒ꣳशः ।

एष सुवर्गो लोकः ।

सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥

शतं पशवो भवन्ति । 78 (10)

T.B.3.8.20.3

शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति ॥

सर्वं ँवा अश्वमेद्ध्याप्नोति । अपरिमिता भवन्ति ।

अपरिमितस्या–वरुद्ध्यै ॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति । कस्माथ्सत्यात् ।

दक्षिणतो–ऽन्येषां पशूना–मवद्यन्ति । उत्तरतो–ऽश्वस्येति ।

वारुणो वा अश्वः । 79 (10)

T.B.3.8.20.4

एषा वै वरुणस्य दिक् । स्वायामेवास्य दिश्यवद्यति ।

यदितरेषां पशूनामवद्यति । शतदेवत्यं तेनावरुन्धे ॥

चिते–ऽग्ना–वधिवैतसे कटेऽश्वं चिनोति । अफ्सु–योनिर्वा अश्वः ।

अफ्सुजो वेतसः । स्व एवैनं ँयोनौ प्रतिष्ठापयति ॥

पुरस्तात्प्रत्यञ्चं तूपरं चिनोति । पश्चात्प्राचीनं गोमृगम् । 80 (10)

T.B.3.8.20.5

प्राणापाना–वेवास्मिन् थ्सम्यञ्चौ दधाति ॥

अश्वं तूपरं गोमृगमिति सर्वहुत एताञ्जुहोति ।

एषां ँल्लोकाना–मभिजित्यै ॥ आत्मना–ऽभिजुहोति ।

सात्मानमेवैनꣳ सतनुं करोति ॥ सात्माऽमुष्मिन् ँल्लोके भवति ।

य एवं ँवेद । अथो वसोरेव धारां तेनावरुन्धे ॥

इलुवर्दाय स्वाहा बलिवर्दाय स्वाहेत्याह ।

सम्ँवथ्सरो वा इलुवर्दः ( ) ।

परिवथ्सरो बलिवर्दः । सम्ँवथ्सरादेव परिवथ्सरा–दायु–रवरुन्धे ।

आयुरेवास्मिन्–दधाति ।

तस्मादश्वमेधयाजी जरसा विस्रसाऽमुं ँल्लोकमेति ॥ **81 (14)**

(तेजसोऽवरुद्ध्यै–भवन् – त्यश्वो – गोमृग – मिलुवर्द श्चत्वारि च) (A20)

3.8.21 <u>अनुवाकं 21 –चेतव्याग्नयादेर्विशेषः</u>

<u>T.B.3.8.21.1</u>

एकविꣳशोऽग्निर्भवति । एकविꣳशः स्तोमः । एकविꣳशतिर्यूपाः ॥

यथा वा अश्वा वर्.षभा वा वृषाणः सꣳस्फुरेरन्न् ।

एवमेतथ्स्तोमाः सꣳस्फुरन्ते । यदेकविꣳशाः । ते यथ्समृच्छेरन्न् ।

हन्येतास्य यज्ञः ॥ द्वादश एवाग्निः स्यादित्याहुः ।

द्वादशः स्तोमः । **82 (10)**

T.B.3.8.21.2

एकादश यूपाः ॥ यद्द्वादशो–ऽग्निर्भवति । द्वादश मासाः सम्ँवथ्सरः ।

सम्ँवथ्सरेणैवास्मा अन्नमवरुन्धे ॥ यद्दश यूपा भवन्ति ।

दशाक्षरा विराट् । अन्नं ँविराट् । विराजैवान्नाद्य–मवरुन्धे ।

य एकादशः । स्तन एवास्यै सः । **83 (10)**

T.B.3.8.21.3

दुह एवैनां तेन ॥ तदाहुः ।

यद्द्वादशोऽग्निः स्याद्द्वादशः स्तोम एकादश यूपाः ।

यथा स्थूरिणा यायात् । तादृक्तत् ॥

एकवि॒ꣳश एवाग्निः स्यादित्याहुः । एकवि॒ꣳशः स्तोमः ।

एकवि॒ꣳशतिर्यूपाः । यथा प्रष्टिभिर्याति ।

तादृगेव तत् ॥ **84 (10)**

T.B.3.8.21.4

यो वा अश्वमेधे तिस्रः ककुभो वेद । ककुद्ध राज्ञां भवति ।

एकवि॒ꣳशो–ऽग्निर्भवति । एकवि॒ꣳशः स्तोमः । एकवि॒ꣳशतिर्यूपाः ।

एता वा अश्वमेधे तिस्रः ककुभः । य एवं ँवेद ।

ककुद्ध राज्ञां भवति ॥

यो वा अश्वमेधे त्रीणि शीर्॒षाणि वेद । शिरो ह राज्ञां भवति ( ) ।
एकवि॒ꣳशो–ऽग्निर्भवति । एकवि॒ꣳशः स्तोमः । एकवि॒ꣳशतिर्यूपाः ।
एतानि वा अश्वमेधे त्रीणि शीर्॒षाणि । य एवं ँवेद ।
शिरो ह राज्ञां भवति ॥ **85 (16)**

(द्वादशः स्तोमः–स– एव तच् – छिरो ह राज्ञां भवति षट्च)

(A21)

3.8.22 <u>अनुवाकं 22 –उक्थ्याख्ये द्वितीयेऽहनि बहिष्पवमाने अश्वस्योद्गातृत्वम्</u>

<u>T.B.3.8.22.1</u>

देवा वा अश्वमेधे पवमाने । सुवर्गं ँलोकं न प्राजानन्न् ।
तमश्वः प्राजानात् ।
यदश्वमेधे–ऽश्वेन मेद्ध्येनोदञ्चो बहिष्पवमानꣳ सर्पन्ति ।
सुवर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै ।
न वै मनुष्यः सुवर्गं लोकमञ्जसा वेद ।
अश्वो वै सुवर्गं ँलोकमञ्जसा वेद ॥ यदुद्गातोद्गायेत् ।
यथाऽक्षेत्रज्ञोऽन्येन पथा प्रतिपादयेत् ।
तादृक्तत् । **86 (10)**

T.B.3.8.22.2

उद्गातार-मपरुद्ध्य । अश्व-मुद्गीथाय वृणीते ।
यथा क्षेत्रज्ञो-ऽञ्जसा नयति ।
एवमेवैनमश्वः सुवर्गं ँलोकमञ्जसा नयति ॥ पुच्छमन्वारभन्ते ।
सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ हिं करोति । सामैवाकः ।
हिं करोति । उद्गीथ एवास्य सः ॥ **87 (10)**

T.B.3.8.22.3

वडबा उप रुन्धन्ति । मिथुनत्वाय प्रजात्यै ।
अथो यथोपगातार उपगायन्ति । तादृगेव तत् ॥
उदगासीदश्वो मेद्ध्य इत्याह । प्राजापत्यो वा अश्वः ।
प्रजापति-रुद्गीथः । उद्गीथमेवावरुन्धे ।
अथो ऋख्सामयोरेव प्रतितिष्ठति ॥ हिरण्येनोपाकरोति ( ) ।
ज्योतिर्वै हिरण्यम् । ज्योतिरेव मुखतो दधाति ।
यजमाने च प्रजासु च ।
अथो हिरण्यज्योतिरेव यजमानः सुवर्गं ँलोकमेति ॥ **88 (14)**

(तथ् - स - उपाकरोति चत्वारि च) (A22)

3.8.23 अनुवाकं 23 –अश्वे पर्यग्न्यप्रयन्तानां पशूनां नियोजनं

T.B.3.8.23.1

पुरुषो वै यज्ञः । यज्ञः प्रजापतिः । यदश्वे पशून्नियुञ्जन्ति ।
यज्ञादेव तद्यज्ञं प्रयुङ्क्ते ॥ अश्वं तूपरं गोमृगम् । तानग्निष्ठ आलभते ।
सेनामुखमेव तथ्सꣳश्यति । तस्माद् राजमुखं भीष्मं भावुकम् ॥
आग्नेयं कृष्णग्रीवं पुरस्ता–ल्ललाटे । पूर्वाग्निमेव तं कुरुते । **89 (10)**

T.B.3.8.23.2

तस्मा–त्पूर्वाग्निं पुरस्ता–थ्स्थापयन्ति ॥ पौष्णमन्वञ्चम् ।
अन्नं ँवै पूषा । तस्मा–त्पूर्वाग्ना–वाहार्य–माहरन्ति ॥
ऐन्द्रापौष्ण मुपरिष्टात् । ऐन्द्रो वै राजन्योऽन्नं पूषा ।
अन्नाद्येनैवैन–मुभयतः परिगृह्णाति । तस्माद् राजन्योन्नादो भावुकः ॥
आग्नेयौ कृष्णग्रीवौ बाहुवोः । बाहुवोरेव वीर्यं धत्ते । **90 (10)**

T.B.3.8.23.3

तस्माद् राजन्यो बाहुबली भावुकः ॥ त्वाष्ट्रौ लोमशसक्थौ सक्थ्योः ।
सक्थ्योरेव वीर्यं धत्ते । तस्माद् राजन्य ऊरुबली भावुकः ॥
शितिपृष्ठौ बार्.हस्पत्यौ पृष्ठे । ब्रह्मवर्चस–मेवोपरिष्टाद्धत्ते ।
अथो कवचे एवैते अभितः पर्यूहते ।

तस्माद् राजन्यः सन्नद्धो वीर्यं करोति ॥ धात्रे पृषोदर–मधस्तात् ।
प्रतिष्ठामेवैतां कुरुते ( ) । अथो इयं ँवै धाता ।
अस्यामेव प्रतितिष्ठति ॥ सौर्यं बलक्षं पुच्छे । उथ्सेधमेव तं कुरुते ।
तस्मादुथ्सेधं भये प्रजा अभिसᳲश्रयन्ति ॥ **91 (15)**

(कुरुते – धत्ते – कुरुते पञ्च च) *(A23)*

=====================

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 23 Anuvaakams -

(साङ्ग्रहण्या – चतुष्टय्यो – यो वै – यः पितु – श्चत्वारो – यथा निक्तम् – प्रजापतये त्वा– यथा प्रोक्षितं – विभूराह– प्रजापतिरकामयताश्वमेधेन – प्रजापतिर्न किञ्च न – सावित्र – मा ब्रह्मन् – प्रजापतिर् देवेभ्यः – प्रजापती रक्षाꣳसि – प्रजापतिमीप्सति – विभूरश्वनामान्य – म्भाꣳ – स्येकयूपो – राज्जुदाल – मेकविꣳशो – देवाः – पुरुष स्त्रयोविꣳशतिः)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasinis :-

(साङ्ग्रहण्या–तस्मादश्वमेधयाजी – यत् परिमिता – यद् यज्ञमुखे – यो दीक्षाम् – देवानेव – त्रय इमे – सिताय – प्राणापानावेवास्मिन् – तस्माद् राजन्य एकनवतिः)

First and Last Padam 3rd Ashtakam 8th Prapaatakam :-

(साङ्ग्रहण्या – सꣳश्रयन्ति)

॥ हरिः ओम् ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः ॥

Details of Dasini &Vaakyams for Ashtakam 3 Prapaatakam 8 (TB 3.8)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam1	2	25
Anuvakam 2	4	46
Anuvakam 3	6	65
Anuvakam 4	3	35
Anuvakam 5	4	41
Anuvakam 6	5	56
Anuvakam7	3	35
Anuvakam8	4	43
Anuvakam9	5	49
Anuvakam10	5	50
Anuvakam11	2	28
Anuvakam12	3	29
Anuvakam13	3	37
Anuvakam14	6	64
Anuvakam15	3	37
Anuvakam16	4	47
Anuvakam17	5	51
Anuvakam18	7	69
Anuvakam19	2	23
Anuvakam20	5	54
Anuvakam21	4	46
Anuvakam22	3	34
Anuvakam23	3	35
Total →	91	999

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं

3.9 तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके नवमः प्रपाठकः

(अश्वमेधस्य द्वितीय–तृतीया हर्विधानम्)

3.9.1 अनुवाकं 1 –अष्टादशिनां ग्राम्याणां आरण्यानां च पशूनां प्रयोगः

T.B.3.9.1.1

प्रजापति–रश्वमेधमसृजत । सोऽस्माथ्सृष्टो–ऽपाक्रामत् ।
तम–ष्टादशिभिरनु प्रायुङ्क्त । तमाप्नोत् । तमाप्त्वा ऽष्टादशिभि–रवारुन्ध ।
यदष्टादशिन आलभ्यन्ते । यज्ञमेव तैराप्त्वा यजमानो–ऽवरुन्धे ॥
सम्वँथ्सरस्य वा एषा प्रतिमा । यदष्टादशिनः ।
द्वादश मासाः पञ्चर्तवः । **1 (10)**

T.B.3.9.1.2

सम्वँथ्सरोऽष्टादशः । यदष्टादशिन आलभ्यन्ते ।
सम्वँथ्सरमेव तैराप्त्वा यजमानो–ऽवरुन्धे ॥
अग्निष्ठे ऽन्यान् पशूनुपा–करोति ।

इतरेषु यूपेष्वष्टादशिनो-ऽजामित्वाय ॥

नवनवालभ्यन्ते सवीर्यत्वाय ॥ यदारण्यैः स॰स्थापयेत् ।

व्यवस्येतां पितापुत्रौ । व्यद्ध्वानः क्रामेयुः ।

विदूरं ग्रामयोर् ग्रामान्तौ स्याताम् । **2 (10)**

T.B.3.9.1.3

ऋक्षीकाः पुरुषव्याघ्राः परिमोषिण आव्याधिनी-स्तस्करा

अरण्येष्वा-जायेरन्न् ॥

तदाहुः । अपशवो वा एते । यदारण्याः ।

यदारण्यैः स॰स्थापयेत । क्षिप्रे यजमान-मरण्यं मृत॰ हरेयुः ।

अरण्यायतना ह्यारण्याः पशव इति । यत्पशून्नालभेत ।

अनवरुद्धा अस्य पशवः स्युः । यत्पर्यग्निकृतानुथ्सृजेत् । **3 (10)**

T.B.3.9.1.4

यज्ञवेशसं कुर्यात् ॥ यत्पशूनालभते । तेनैव पशूनवरुन्धे ।

यत्पर्यग्निकृतानुथ्सृज-त्ययज्ञवेशसाय ।

अवरुद्धा अस्य पशवो भवन्ति ।

न यज्ञवेश संभवति । न यजमान-मरण्यं मृत॰ हरन्ति ॥

ग्राम्यैः स९ँस्थापयति । एते वै पशवः क्षेमो नाम ।

सं पिता पुत्राव वस्यतः ( ) । समद्ध्वानः क्रामन्ति ।

समन्तिकं ग्रामयो–र्ग्रामान्तौ भवतः ।

नर्क्षीकाः पुरुषव्याघ्राः परिमोषिण आव्याधिनी–स्तस्करा

अरण्येष्वाजायन्ते ॥ **4 (13)**

(ऋतवः – स्याता – मुथ्सृजेथ् – स्यतस्त्रीणि च)(A1)

3.9.2 अनुवाकं 2 –चातुर्मास्यपशूनां प्रयोगः

T.B.3.9.2.1

प्रजापति–रकामयतोभौ लोका–ववरुन्धीयेति ।

स एतानुभयान् पशून पश्यत् । ग्राम्या९ँश्चा–रण्या९ँश्च । तानालभत ।

तैर्वै स उभौ लोकाव वारुन्ध । ग्राम्यैरेव पशुभिरिमं ँलोक–मवारुन्ध ।

आरण्यैरमुम् । यद्ग्राम्यान् पशूनालभते ।

इममेव तैर्लोकमवरुन्धे । यदारण्यान् । **5 (10)**

T.B.3.9.2.2

अमुं तैः ॥ अनवरुद्धो वा एतस्य सम्ँवथ्सर इत्याहुः ।

य इत इत–श्चातुर्मास्यानि सम्ँवथ्सरं प्रयुङ्क्त इति ।

एतावान्. वै सम्ँवथ्सरः । यच्चातुर्मास्यानि ।

यदेते चातुर्मास्याः पशव आलभ्यन्ते ।
प्रत्यक्षमेव तैः सम्ँवथ्सरं यजमानो–ऽवरुन्धे । ॥
वि वा एष प्रजया पशुभिर्. ऋद्ध्यते ।
यः सम्ँवथ्सरं प्रयुङ्क्ते । सम्ँवथ्सरः सुवर्गो लोकः । **6 (10)**

T.B.3.9.2.3

सुवर्गं तु लोकं नापराद्ध्नोति । प्रजा वै पशव एकादशिनी ।
यदेत ऐकादशिनाः पशव आलभ्यन्ते ।
साक्षादेव प्रजां पशून्. यजमानो–ऽवरुन्धे ॥
प्रजापतिर् विराज–मसृजत । सा सृष्टाऽश्वमेधं प्राविशत् ।
तां दशिभि–रनुप्रायुङ्क्त । तामाप्नोत् ।
तामाप्त्वा दशिभि–रवारुन्ध । यद्दशिन आलभ्यन्ते । **7 (10)**

T.B.3.9.2.4

विराजमेव तैराप्त्वा यजमानो–ऽवरुन्धे ॥ एकादश दशत आलभ्यन्ते ।
एकादशाक्षरा त्रिष्टुप् । त्रैष्टुभाः पशवः । पशूनेवावरुन्धे ॥
वैश्वदेवो वा अश्वः। नानादेवत्याः पशवो भवन्ति ।
अश्वस्य सर्वत्वाय । नानारूपा भवन्ति । तस्मान्नानारूपाः पशवः( ) ।

बहुरूपा भवन्ति । तस्माद् बहुरूपाः पशवः समृद्ध्यै ॥ **8 (12)**

(आरण्यान्–ँल्लोको–दशिन आलभ्यन्ते–नानारूपाः

पशवो द्वे च) (A2)

3.9.3 अनुवाकं 3 –रोहितादीनां पशूनां वपाहोमसाहित्यम्

T.B.3.9.3.1

अस्मै वै लोकाय ग्राम्याः पशव आलभ्यन्ते । अमुष्मा आरण्याः ।

यद्ग्राम्यान् पशूनालभते । इममेव तैर्लोकमवरुन्धे । यदारण्यान् ।

अमुं तैः । उभयान् पशूनालभते । ग्राम्याॅश्चा–रण्याॅश्च ।

उभयोर् लोकयो–रवरुद्ध्यै । उभयान् पशूनालभते । **9 (10)**

T.B.3.9.3.2

ग्राम्याॅश्चा–रण्याॅश्च । उभयस्या–न्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ।

उभयान् पशूनालभते । ग्राम्याॅश्चारण्याॅश्च ।

उभयेषां पशूना–मवरुद्ध्यै ॥ त्रयस्त्रयो भवन्ति । त्रय इमे लोकाः ।

एषां ँल्लोकानामाप्त्यै ॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति । कस्माथ्सत्यात् । **10 (10)**

T.B.3.9.3.3

अस्मिन् ँल्लोके बहवः कामा इति ।

यथ्समानीभ्यो देवताभ्यो–ऽन्येऽन्ये पशव आलभ्यन्ते ।

अस्मिन्नेव तल्लोके कामान्दधाति ।

तस्मादस्मिन्–ँल्लोके बहवः कामाः ॥

त्रयाणां त्रयाणाꣳ सह वपा जुहोति । त्र्यावृतो वै देवाः ।

त्र्यावृत इमे लोकाः । एषां ँल्लोकानामाप्त्यै । एषां ँल्लोकानां क्लृप्त्यै ॥

पर्यग्निकृता–नारण्या–नुथ्सृजन्त्यहिꣳसायै ( ) ॥ **11 (10)**

(अवरुद्ध्या उभयान् पशूनालभते – सत्या – दहिꣳसायै)(A3)

3.9.4 अनुवाकं 4 –अश्वस्य रथयोजनालंकारादयः

T.B.3.9.4.1

युञ्जन्ति ब्रद्ध्नमित्याह । असौ वा आदित्यो ब्रद्ध्नः ।

आदित्य–मेवास्मै युनक्ति । अरुषमित्याह । अग्निर्वा अरुषः ।

अग्नि–मेवास्मै युनक्ति । चरन्तमित्याह । वायुर्वै चरन्न् ।

वायुमेवास्मै युनक्ति । परितस्थुष इत्याह । **12 (10)**

T.B.3.9.4.2

इमे वै लोकाः परितस्थुषः । इमानेवास्मै लोकान्. युनक्ति ॥

रोचन्ते रोचना दिवीत्याह । नक्षत्राणि वै रोचना दिवि ।

नक्षत्राण्येवास्मै रोचयति ॥ युञ्जन्त्यस्य काम्येत्याह ।

कामानेवास्मै युनक्ति ॥ हरी विपक्षसेत्याह ।

इमे वै हरी विपक्षसा । इमे एवास्मै युनक्ति ॥ **13 (10)**

T.B.3.9.4.3

शोणा धृष्णू नृवाहसेत्याह । अहोरात्रे वै नृवाहसा ।

अहोरात्रे एवास्मै युनक्ति ॥ एता एवास्मै देवता युनक्ति ।

सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥

केतुं कृण्वन्न–केतव इति द्ध्वजं प्रतिमुञ्चति ।

यश एवैनꣳ राज्ञां गमयति ॥

जीमूतस्येव भवति प्रतीकमित्याह । यथायजुरेवैतत् ॥

ये ते पन्थानः सवितः पूर्व्यास इत्यद्ध्वर्यु–र्यजमानं

ँवाचयत्यभिजित्यै ॥ **14 (10)**

T.B.3.9.4.4

परा वा एतस्य यज्ञ एति । यस्य पशुरुपा–कृतो–ऽन्यत्र वेद्या एति ।

एतꣳ स्तोतरेतेन पथा पुन–रश्व–मावर्तयासि न इत्याह ।

वायुर्वै स्तोता । वायुमेवास्य परस्ताद्–दधात्यावृत्त्यै ॥

यथा वै हविषो गृहीतस्य स्कन्दति । एवं ँवा एतदश्वस्य स्कन्दति ।

यदस्योपाकृतस्य लोमानि शीयन्ते । यद्बालेषु काचानावयन्ति ।
लोमान्येवास्य तथ्संभरन्ति ॥ **15 (10)**

T.B.3.9.4.5

भूर्भुवस्सुवरिति प्राजापत्याभि–रावयन्ति । प्राजापत्यो वा अश्वः ।
स्वयैवैनं देवतया समर्द्धयन्ति ॥ भूरिति महिषी । भुव इति वावाता ।
सुवरिति परिवृक्ती । एषां ँलोकाना–मभिजित्यै ॥
हिरण्ययाः काचा भवन्ति । ज्योतिर्वै हिरण्यम् । राष्ट्रमश्वमेधः । **16 (10)**

T.B.3.9.4.6

ज्योतिश्चैवास्मै राष्ट्रं च समीची दधाति ॥ सहस्रं भवन्ति ।
सहस्र संमितः सुवर्गो लोकः । सुवर्गस्य लोकस्या–भिजित्यै ॥
अप वा एतस्मात्तेज इन्द्रियं पशवः श्रीः क्रामन्ति ।
योऽश्वमेधेन यजते ।
वसवस्त्वा–ऽञ्जन्तु गायत्रेण छन्दसेति महिष्यभ्यनक्ति ।
तेजो वा आज्यम् । तेजो गायत्री । तेजसैवास्मै तेजोऽवरुन्धे । **17 (10)**

T.B.3.9.4.7

रुद्रास्त्वा–ऽञ्जन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसेति वावाता । तेजो वा आज्यम् ।
इन्द्रियं त्रिष्टुप् । तेजसैवास्मा इन्द्रिय–मवरुन्धे ।

आदित्या–स्त्वा–ऽञ्जन्तु जागतेन छन्दसेति परिवृक्ती ।

तेजो वा आज्यम् । पशवो जगती ।

तेजसैवास्मै पशूनवरुन्धे ॥

पत्नयो–ऽभ्यञ्जन्ति । श्रिया वा एतद् रूपम् । **18 (10)**

T.B.3.9.4.8

यत्पत्नयः । श्रिय–मेवास्मिन् तद्दधति ।

नास्मात्तेज इन्द्रियं पशवः श्रीरपक्रामन्ति ॥

लाजी(3)ञ्छाची(3)न्. यशोममाँ(4) इत्यतिरिक्त–मन्नमश्वायो पाहरन्ति ।

प्रजामेवान्नादीं कुर्वते ॥

एतद्देवा अन्नमत्तैत–दन्नमद्धि प्रजापत इत्याह ।

प्रजायामेवान्नाद्यं दधते ॥

यदि नावजिघ्रेत् । अग्निः पशुरासीदित्यव–घ्रापयेत् ।

अव हैव जिघ्रति ( ) ॥

आक्रान्. वाजी क्रमै–रत्यक्रमीद्वाजी द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी

सधस्थमित्यश्व–मनुमन्त्रयते ।

एषां ँलोकाना–मभिजित्यै ॥

समिद्धो अञ्जन्कृदरं मतीनामित्यश्वस्या प्रियो भवन्ति

सरूपत्वाय ॥ **19 (13)** *(परितस्थुष इत्याहे – मे एवास्मै युनक्त्य – भिजित्यै–भर–न्त्यश्वमेधो – रुन्धे – रूपम् – जिघ्रति त्रीणि च)*

(A4)

3.9.5 अनुवाकं 5 –ब्रह्मोद्यनामकः होतृब्राह्मणोस्संवादः

T.B.3.9.5.1

तेजसा वा एष ब्रह्मवर्चसेन व्यृद्ध्यते । यो–ऽश्वमेधेन यजते ।

होता च ब्रह्मा च ब्रह्मोद्यं ँवदतः ।

तेजसा चैवैनं ब्रह्मवर्चसेन च समर्द्धयतः ॥ दक्षिणतो ब्रह्मा भवति ।

दक्षिणत आयतनो वै ब्रह्मा । बार्.हस्पत्यो वै ब्रह्मा ।

ब्रह्मवर्चसमेवास्य दक्षिणतो दधाति ।

तस्माद्–दक्षिणोऽर्द्धो ब्रह्मवर्चसितरः ॥

उत्तरतो होता भवति । **20 (10)**

T.B.3.9.5.2

उत्तरत आयतनो वै होता । आग्नेयो वै होता । तेजो वा अग्निः ।

तेज एवास्योत्तरतो दधाति । तस्मादुत्तरोऽर्द्धस्तेजस्वितरः ॥

यूपमभितो वदतः । यजमानदेवत्यो वै यूपः ।

यजमानमेव तेजसा च ब्रह्मवर्चसेन च समर्द्धयतः ॥
किꣳ स्विदासीत्–पूर्वचित्ति–रित्याह ।
द्यौर्वै वृष्टिः पूर्वचित्तिः। **21 (10)**

T.B.3.9.5.3

दिवमेव वृष्टिमवरुन्धे ॥ किꣳ स्विदासीद्–बृहद्वय इत्याह ।
अश्वो वै बृहद्वयः । अश्वमेवावरुन्धे ॥
किꣳ स्विदासीत्–पिशङ्गिलेत्याह । रात्रिर्वै पिशङ्गिला ।
रात्रिमेवावरुन्धे ॥ किꣳ स्विदासीत्–पिलिप्पिलेत्याह ।
श्रीर्वै पिलिप्पिला । अन्नाद्यमेवावरुन्धे ॥ **22 (10)**

T.B.3.9.5.4

कः स्विदेकाकी चरतीत्याह । असौ वा आदित्य एकाकी चरति ।
तेज एवावरुन्धे ॥ क उ स्विज्जायते पुनरित्याह ।
चन्द्रमा वै जायते पुनः । आयुरेवावरुन्धे ॥
किꣳ स्विद्धिमस्य भेषजमित्याह ।
अग्निर्वै हिमस्य भेषजम् । ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे ॥
किꣳ स्विदा–वपनं महदित्याह । **23 (10)**

T.B.3.9.5.5

अयं ँवै लोक आवपनं महत् । अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति ॥

पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्या इत्याह । वेदिर्वै परोऽन्तः पृथिव्याः ।

वेदिमेवावरुन्धे ॥ पृच्छामि त्वा भुवनस्य नाभिमित्याह ।

यज्ञो वै भुवनस्य नाभिः । यज्ञमेवावरुन्धे ॥

पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेत इत्याह ।

सोमो वै वृष्णो अश्वस्य रेतः ( ) । सोमपीथ–मेवावरुन्धे ॥

पृच्छामि वाचः परमं ँव्योमेत्याह । ब्रह्म वै वाचः परमं ँव्योम ।

ब्रह्मवर्चस–मेवावरुन्धे ॥ **24 (14)**

(होता भवति – वै वृष्टिः पूर्वचित्ति – रन्नाद्यमेवावरुन्धे – महदित्याह – सोमो वै वृष्णो अश्वस्य रेतश्चत्वारि च) *(A5)*

3.9.6 अनुवाकं 6 –अश्वस्य मृतोपचारः संज्ञपनप्रकारः

T.B.3.9.6.1

अप वा एतस्मा–त्प्राणाः क्रामन्ति । योऽश्वमेधेन यजते ।

प्राणाय स्वाहा व्यानाय स्वाहेति **सं**.ज्ञप्यमान आहुती–र्जुहोति ।

प्राणानेवास्मिन्दधाति । नास्मात्प्राणा अपक्रामन्ति ॥

अवन्तीः–स्थावन्ती–स्त्वा–ऽवन्तु । प्रियं त्वा प्रियाणाम् ।
वर्.षिष्ठमाप्यानाम् । निधीनां त्वा निधिपतिꣳ हवामहे
वसोम–मेत्याह । अपैवास्मै तद्ध्नुवते । **25 (10)**

T.B.3.9.6.2

अथो धुवन्त्येवैनम् । अथो न्येवास्मै ह्नुवते ॥ त्रिः परियन्ति ।
त्रय इमे लोकाः । एभ्य एवैनं ँल्लोकेभ्यो धुवते ॥
त्रिः पुनः परियन्ति । षट्–थ्संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः ।
ऋतुभिरेवैनं धुवते ॥ अप वा एतेभ्यः प्राणाः क्रामन्ति । **26 (10)**

T.B.3.9.6.3

ये यज्ञे धुवनं तन्वते । नवकृत्वः परियन्ति । नव वै पुरुषे प्राणाः ।
प्राणानेवात्मन्दधते । नैभ्यः प्राणा अपक्रामन्ति ॥
अम्बे अम्बाल्यम्बिक इति पत्नी–मुदानयति । अह्वतैवैनाम् ॥
सुभगे काम्पील–वासिनीत्याह । तप एवैना–मुपनयति ॥
सुवर्गे लोके संप्रोर्ण्वाथा–मित्याह । **27 (10)**

T.B.3.9.6.4

सुवर्गमेवैनां ँल्लोकं गमयति ॥
आऽह–मजानि गर्भधमा त्वमजासि गर्भधमित्याह ।

प्रजा वै पशवो गर्भः । प्रजामेव पशूनात्मन्धत्ते ॥
देवा वा अश्वमेधे पवमाने । सुवर्गं ँलोकं न प्राजानन्न् ।
तमश्वः प्राजानात् । यथ्सूचीभि–रसिपथान् कल्पयन्ति ।
सुवर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै ॥ गायत्री त्रिष्टुब्जगतीत्याह । **28 (10)**

T.B.3.9.6.5

यथायजुरेवैतत् ॥ त्रय्यः सूच्यो भवन्ति ।
अयस्मय्यो रजता हरिण्यः । अस्य वै लोकस्य रूपमयस्मय्यः ।
अन्तरिक्षस्य रजताः । दिवो हरिण्यः । दिशो वा अयस्मय्यः ।
अवान्तरदिशा रजताः । ऊर्द्ध्वा हरिण्यः ।
दिश एवास्मै कल्पयति ( ) ॥
कस्त्वा–छ्यति कस्त्वा विशास्ती–त्याहाहिꣳसायै ॥ **29 (11)**

(ह्वुवते–क्राम–न्त्यूर्ण्वाथामित्याह–जगतीत्याह–कल्पयत्येकं च) (A6)

3.9.7 अनुवाकं 7 –तत्र मन्त्राः

T.B.3.9.7.1

अप वा एतस्माच्छ्री राष्ट्रं क्रामति । योऽश्वमेधेन यजते ।
ऊर्द्ध्वामेना–मुच्छ्रयता–दित्याह । श्रीर्वै राष्ट्रमश्वमेधः ।
श्रियमेवास्मै राष्ट्रमूर्द्ध्व–मुच्छ्रयति ॥ वेणुभारं गिरावि–वेत्याह ।

राष्ट्रं ँवै भारः । राष्ट्रमेवास्मै पर्यूहति ॥

अथास्या मद्ध्यमेधता–मित्याह । श्रीर्वै राष्ट्रस्य मद्ध्यम् । **30 (10)**

T.B.3.9.7.2

श्रियमेवावरुन्धे ॥ शीते वाते पुनन्नि–वेत्याह ।

क्षेमो वै राष्ट्रस्य शीतो वातः । क्षेममेवावरुन्धे ॥

यद्धरिणी यव–मत्तीत्याह । विड्वै हरिणी । राष्ट्रं ँयवः ।

विशं चैवास्मै राष्ट्रं च समीची दधाति ॥

न पुष्टं पशु मन्यत इत्याह ।

तस्माद् राजा पशून्न पुष्यति ॥ **31 (10)**

T.B.3.9.7.3

शूद्रा यदर्यजारा न पोषाय धनायतीत्याह ।

तस्माद्वैशीपुत्रं नाभिषिञ्चन्ते ॥ इयं ँयका शकुन्तिकेत्याह ।

विड्वै शकुन्तिका । राष्ट्रमश्वमेधः ।

विशं चैवास्मै राष्ट्रं च समीची दधाति ॥ आहलमिति सर्पतीत्याह ।

तस्माद् राष्ट्राय विशः सर्पन्ति ॥

आहतं गभे पस इत्याह । विड्वै गभः । **32 (10)**

T.B.3.9.7.4

राष्ट्रं पसः । राष्ट्रमेव विश्याहन्ति । तस्माद् राष्ट्रं विशं घातुकम् ॥
माता च ते पिता च त इत्याह । इयं वै माता । असौ पिता ।
आभ्यामेवैनं परिददाति ॥ अग्रं वृक्षस्य रोहत इत्याह ।
श्रीर्वै वृक्षस्याग्रम् । श्रियमेवावरुन्धे ॥ **33 (10)**

T.B.3.9.7.5

प्रसुलामीति ते पिता गभे मुष्टि–मतꣳसय–दित्याह । विड्वै गभः ।
राष्ट्रं मुष्टिः । राष्ट्रमेव विश्याहन्ति । तस्माद् राष्ट्रं विशं घातुकम् ॥
अप वा एतेभ्यः प्राणाः क्रामन्ति । ये यज्ञेऽपूतं वदन्ति ।
दधिक्राव्.ण्णो अकारिषमिति सुरभिमती–मृचं वदन्ति ।
प्राणा वै सुरभयः । प्राणानेवात्मन्दधते ( ) ।
नैभ्यः प्राणा अपक्रामन्ति ॥
आपो हिष्ठा मयोभुव इत्यद्भिर्मार्जयन्ते । आपो वै सर्वा देवताः ।
देवताभि–रेवात्मानं पवयन्ते ॥ **34 (14)**

(राष्ट्रस्य मद्ध्यम् – पुष्यति – गभो – रुन्धे – दधते चत्वारि च)
(A7)

3.9.8 अनुवाकं 8 –अश्वमेधस्य तत्पशूनां च प्रशंसा

T.B.3.9.8.1

प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा प्रेणाऽनु प्राविशत् ।
ताभ्यः पुनः संभवितुं नाशक्नोत् । सोऽब्रवीत् । ऋद्ध्नवदित्थसः ।
यो मेतः पुनः संभरदिति । तं देवा अश्वमेधेनैव समभरन्न् ।
ततो वै त आर्द्ध्नुवन्न् । योऽश्वमेधेन यजते ।
प्रजापतिमेव संभरत्यृद्ध्नोति ॥ पुरुषमालभते । **35 (10)**

T.B.3.9.8.2

वैराजो वै पुरुषः । विराज–मेवालभते । अथो अन्नं ँवै विराट् ।
अन्नमेवावरुन्धे ॥ अश्वमालभते । प्राजापत्यो वा अश्वः ।
प्रजापति–मेवालभते । अथो श्रीर्वा एकशफम् ।
श्रिय–मेवावरुन्धे ॥ गा–मालभते । **36 (10)**

T.B.3.9.8.3

यज्ञो वै गौः । यज्ञमेवालभते । अथो अन्नं ँवै गौः । अन्नमेवावरुन्धे ॥
अजावी आलभते भूम्ने । अथो पुष्टिर्वै भूमा । पुष्टिमेवावरुन्धे ॥
पर्यग्निकृतं पुरुषं चारण्या७–श्चोथ्सृजन्त्यहि॑ꣳसायै ॥
उभौ वा एतौ पशू आलभ्येते । यश्चावमो यश्च परमः ( ) ।

तेऽस्योभये यज्ञे बद्धाः । अभीष्टा अभिप्रीताः ।
अभिजिता अभिहुता भवन्ति ॥ नैनं दङ्क्ष्णवः पशवो यज्ञे बद्धाः ।
अभीष्टा अभिप्रीताः । अभिजिता अभिहुता हिꣳसन्ति ।
योऽश्वमेधेन यजते । य उ चैनमेवं ँवेद ॥ **37 (18)**

(लभते – गामालभते – परमोऽष्टौ च) (A8)

3.9.9 अनुवाकं 9 –उत्तमेऽहनि प्रशवः

T.B.3.9.9.1

प्रथमेन वा एष स्तोमेन राद्ध्वा । चतुष्टोमेन कृतेनायाना-मुत्तरेऽहन्न् ।
एकविꣳशे प्रतिष्ठायां प्रतितिष्ठति ॥
एकविꣳशा-त्प्रतिष्ठाया ऋतू-नन्वारोहति ।
ऋतवो वै पृष्ठानि । ऋतवः सम्ँवथ्सरः ।
ऋतुष्वेव सम्ँवथ्सरे प्रतिष्ठाय । देवता अभ्यारोहति ।
शक्वरयः पृष्ठं भवन्त्यन्य-दन्य-च्छन्दः ।
अन्येऽन्ये वा एते पशव आलभ्यन्ते । **38 (10)**

T.B.3.9.9.2

उतेव ग्राम्याः । उतेवारण्याः । अहरेव रूपेण समर्द्धयति ।
अथो अह्न एवैष बलिर् ह्रियते ॥ तदाहुः । अपशवो वा एते ।

यदजा–वयश्चारण्याश्च । एते वै सर्वे पशवः । यद्गव्या इति ।
गव्यान् पशूनुत्तमेऽहन्नालभते । **39 (10)**

T.B.3.9.9.3

तेनैवोभयान् पशूनवरुन्धे ॥ प्राजापत्या भवन्ति ।
अनभिजितस्याभिजित्यै ॥ सौरीर्नव श्वेतावशा अनूबन्ध्या भवन्ति ।
अन्तत एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे ॥
सोमाय स्वराज्ञे–ऽनोवाहा–वनड्वाहाविति द्वन्द्विनः पशूनालभते ।
अहोरात्राणा–मभिजित्यै ॥ पशुभिर्वा एष व्यृद्ध्यते ।
योऽश्वमेधेन यजते ।
छगलं कल्माषं किकिदीविं ँविदीगयमिति त्वाष्ट्रान् पशूनालभते ( ) ।
पशुभि–रेवात्मान९ं समर्द्धयति ॥
ऋतुभिर्वा एष व्यृद्ध्यते । योऽश्वमेधेन यजते ।
पिशङ्गा–स्त्रयो वासन्ता इत्यृतुपशूनालभते ।
ऋतुभि–रेवात्मान९ं समर्द्धयति ॥ आ वा एष पशुभ्यो वृश्च्यते ।
योऽश्वमेधेन यजते । पर्यग्निकृता उथ्सृजन्त्यनाव्रस्काय ॥ **40 (18)**

(लभ्यन्ते – लभते – त्वाष्ट्रान् पशूनालभतेऽष्टौ च) (A9)

3.9.10 अनुवाकं 10 –महिमाभिधानौ प्रहौ

T.B.3.9.10.1

प्रजापति-रकामयत महानन्नादः स्यामिति ।
स एतावश्वमेधे महिमानावपश्यत् । तावगृह्णीत ।
ततो वै स महानन्नादो-ऽभवत् ।
यः कामयेत महानन्नादः स्यामिति । स एतावश्वमेधे महिमानौ गृह्णीत ।
महानेवान्नादो भवति ॥ यजमानदेवत्या वै वपा । राजा महिमा ।
यद्वपां महिम्नोभयतः परियजति ( ) ।
यजमानमेव राज्येनोभयतः परिगृह्णाति ॥
पुरस्ता-थ्स्वाहाकारा वा अन्ये देवाः ।
उपरिष्टा-थ्स्वाहाकारा अन्ये ।
ते वा एतेऽश्व एव मेद्ध्य उभये-ऽवरुद्ध्यन्ते ।
यद्वपां महिम्नोभयतः परियजति । तानेवोभयान् प्रीणाति ॥ **41 (16)**

(परियजति षट्च) (A10)

3.9.11 <u>अनुवाकं 11 –शरीरहोमाः स्विष्टकृदादयश्च</u>

T.B.3.9.11.1

वैश्वदेवो वा अश्वः । तं ँयत्प्राजापत्यं कुर्यात् । या देवता अपिभागाः ।
ता भागधेयेन व्यर्द्धयेत् । देवताभ्यः समदं दद्ध्यात् ।
स्तेगान्–दꣳष्ट्राभ्यां मण्डूका–ञ्जम्भ्ये–भिरिति ।
आज्य–मवदानं कृत्वा प्रतिसङ्ख्याय–माहुतीर्जुहोति ।
या एव देवता अपिभागाः । ता भागधेयेन समर्द्धयति ।
न देवताभ्यः समदं दधाति ॥ **42 (10)**

T.B.3.9.11.2

चतुर्दशैता–ननुवाका–ञ्जुहोत्यनन्तरित्यै ॥
प्रयासाय स्वाहेति पञ्चदशम् । पञ्चदश वा अर्द्धमासस्य रात्रयः ।
अर्द्धमासशः सम्ँवथ्सर आप्यते ॥ देवासुराः सम्ँयत्ता आसन्न् ।
तेऽब्रुवन्नग्नयः स्विष्टकृतः । अश्वस्य मेद्ध्यस्य वयमुद्धार–मुद्धरामहै ।
अथैतानभि–भवामेति । ते लोहित–मुदहरन्त ।
ततो देवा अभवन्न् । **43 (10)**

T.B.3.9.11.3

पराऽसुराः । यथ्स्विष्टकृद्भ्यो लोहितं जुहोति भ्रातृव्याभिभूत्यै ।
भवत्यात्मना । पराऽस्य भ्रातृव्यो भवति ॥
गोमृगकण्ठेन प्रथमा–माहुतिं जुहोति ।
पशवो वै गोमृगः । रुद्रोऽग्निः स्विष्टकृत् ।
रुद्रादेव पशूनन्तर्दधाति । अथो यत्रैषा–ऽऽहुतिर्. हूयते ।
न तत्र रुद्रः पशूनभिमन्यते ॥ **44 (10)**

T.B.3.9.11.4

अश्वशफेन द्वितीया–माहुतिं जुहोति । पशवो वा एकशफम् ।
रुद्रोऽग्निः स्विष्टकृत् । रुद्रादेव पशू–नन्तर्दधाति ।
अथो यत्रैषा–ऽऽहुतिर्. हूयते । न तत्र रुद्रः पशू–नभिमन्यते ॥
अयस्मयेन कमण्डलुना तृतीयाम् ।
आहुतिं जुहोत्यायास्यो वै प्रजाः । रुद्रोऽग्निः स्विष्टकृत् ।
रुद्रादेव प्रजा अन्तर्दधाति ( ) । अथो यत्रैषा–ऽऽहुतिर्. हूयते ।
न तत्र रुद्रः प्रजा अभिमन्यते ॥ **45 (12)**

(दधा – त्यभवन् – मन्यते – प्रजा अन्तर् दधाति द्वे च) (A11)

3.9.12 अनुवाकं 12 –तदुभयहोममध्यवर्त्यश्वस्तोमीयहोमः

T.B.3.9.12.1

अश्वस्य वा आलब्धस्य मेध उदक्रामत् । तदश्वस्तोमीय-मभवत् ।
यदश्वस्तोमीयं जुहोति । समेधमेवैन–मालभते ॥
आज्येन जुहोति । मेधो वा आज्यम् । मेधोऽश्वस्तोमीयम् ।
मेधेनैवास्मिन् मेधं दधाति ॥ षट्त्रि॒ꣳशतं जुहोति ।
षट्त्रि॒ꣳशदक्षरा बृहती । **46 (10)**

T.B.3.9.12.2

बार्.हताः पशवः । सा पशूनां मात्रा । पशूनेव मात्रया समर्द्धयति ॥
ता यद्भूयसीर्वा कनीयसीर्वा जुहुयात् । पशून्मात्रया व्यर्द्धयेत् ।
षट्त्रि॒ꣳशतं जुहोति । षट्त्रि॒ꣳशदक्षरा बृहती । बार्.हताः पशवः ।
सा पशूनां मात्रा । पशूनेव मात्रया समर्द्धयति ॥ **47 (10)**

T.B.3.9.12.3

अश्वस्तोमीयꣳ हुत्वा द्विपदा जुहोति । द्विपाद्वै पुरुषो द्विप्रतिष्ठः ।
तदेनं प्रतिष्ठया समर्द्धयति ॥ तदाहुः ।
अश्वस्तोमीयं पूर्वꣳ होतव्या(3)न् द्विपदा(3) इति ।
अश्वो वा अश्वस्तोमीयम् । पुरुषो द्विपदाः ।

अश्वस्तोमीयꣳ हुत्वा द्विपदा जुहोति । तस्माद्-द्विपाच्चतुष्पादमत्ति ।
अथो द्विपद्येव चतुष्पदः प्रतिष्ठापयति ( ) ॥ द्विपदा हुत्वा ।
नान्यामुत्तरा-माहुतिं जुहुयात् । यदन्यामुत्तरा-माहुतिं जुहुयात् ।
प्र प्रतिष्ठायाश्च्यवेत । द्विपदा अन्ततो जुहोति प्रतिष्ठित्यै ॥ **48 (15)**

(बृह – त्यर्द्धयति – स्थापयति पञ्च च) (A12)

3.9.13 अनुवाकं 13 –संवथ्सरानुष्ठानमिष्टीनाम्

T.B.3.9.13.1

प्रजापति-रश्वमेध-मसृजत । सो-ऽस्माथ्सृष्टो-ऽपाक्रामत् ।
तं ँयज्ञ-क्रतुभि-रन्वैच्छत् । तं ँयज्ञ-क्रतुभिर् नान्वविन्दत् ।
तमिष्टिभि-रन्वैच्छत् । तमिष्टिभि-रन्वविन्दत् । तदिष्टीना-मिष्टित्वम् ।
यथ्सँवथ्सर-मिष्टिभिर्यजते । अश्वमेव तदन्विच्छति ॥
सावित्रियो भवन्ति । **49 (10)**

T.B.3.9.13.2

इयं ँवै सविता । यो वा अस्यां नश्यति यो निलयते ।
अस्यां ँवाव तं ँविन्दन्ति । न वा इमां कश्चनेत्याहुः ।
तिर्यङ्नोर्द्ध्वो-ऽत्येतुमर्हतीति । यथ्सावित्रियो भवन्ति ।

सवितृ–प्रसूत एवैनमिच्छति ॥

ईश्वरो वा अश्वः प्रमुक्तः परां परावतं गन्तोः ।

यथ्सायं धृतीर्जुहोति । अश्वस्य यत्यै धृत्यै ॥ **50 (10)**

T.B.3.9.13.3

यत्प्रातरिष्टिभि–र्यजते । अश्वमेव तदन्विच्छति ।

यथ्सायं धृतीर्जुहोति । अश्वस्यैव यत्यै धृत्यै ।

तस्माथ्सायं प्रजाः क्षेम्या भवन्ति ॥ यत्प्रात–रिष्टिभि–र्यजते ।

अश्वमेव तदन्विच्छति । तस्माद्दिवा नष्टैष एति ॥

यत्प्रातरिष्टिभि–र्यजते सायं धृतीर्जुहोति ।

अहोरात्राभ्या–मेवैन–मन्विच्छति ( ) ।

अथो अहोरात्राभ्या–मेवास्मै योगक्षेमं कल्पयति ॥ **51 (11)**

(भवन्ति – धृत्या – एन मन्विच्छत्येकं च) (A13)

3.9.14 अनुवाकं 14 –तास्विष्टिषु ब्राह्मणराजन्ययोर्गानम्

T.B.3.9.14.1

अप वा एतस्माच्छ्री राष्ट्रं क्रामति । योऽश्वमेधेन यजते ।

ब्राह्मणौ वीणागाथिनौ गायतः । श्रिया वा एतद् रूपम् । यद्वीणा ।

श्रिय–मेवास्मिन्–तद्धत्तः । यदा खलु वै पुरुषः श्रियमश्ञुते ।

वीणाऽस्मै वाद्यते ॥ तदाहुः ।

यदुभौ ब्राह्मणौ गायेताम् । **52 (10)**

T.B.3.9.14.2

प्रभ्रꣳशुका–ऽस्माच्छ्रीः स्यात् । न वै ब्राह्मणे श्री रमत इति ।

ब्राह्मणोऽन्यो गायेत् । राजन्योऽन्यः ।

ब्रह्म वै ब्राह्मणः । क्षत्रꣳ राजन्यः ।

तथा हास्य ब्रह्मणा च क्षत्रेण चोभयतः श्रीः परिगृहीता भवति ॥

तदाहुः । यदुभौ दिवा गायेताम् । अपास्माद् राष्ट्रं क्रामेत् । **53 (10)**

T.B.3.9.14.3

न वै ब्राह्मणे राष्ट्रꣳ रमत इति । यदा खलु वै राजा कामयते ।

अथ ब्राह्मणं जिनाति । दिवा ब्राह्मणो गायेत् । नक्तꣳ राजन्यः ।

ब्रह्मणो वै रूपमहः । क्षत्रस्य रात्रिः ।

तथा हास्य ब्रह्मणा च क्षत्रेण चोभयतो राष्ट्रं परिगृहीतं भवति ॥

इत्यददा इत्ययजथा इत्यपच इति ब्राह्मणो गायेत् ।

इष्टापूर्तं ँवै ब्राह्मणस्य । **54 (10)**

T.B.3.9.14.4

इष्टापूर्ते–नैवैन॒ꣳ स समर्द्धयति ॥
इत्यजिना इत्ययुद्ध्यथा इत्यमुꣳ सङ्ग्राम–महन्निति राजन्यः ।
युद्धं वै राजन्यस्य । युद्धेनैवैनꣳ स समर्द्धयति ॥
अक्लृप्ता वा एतस्यर्तव इत्याहुः । योऽश्वमेधेन यजत इति ।
तिस्रोऽन्यो गायति तिस्रोऽन्यः । षट्थ्संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः ।
ऋतूनेवास्मै कल्पयतः ( ) ॥ ताभ्याꣳ सꣳस्थायाम् ।
अनोयुक्ते च शते च ददाति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ।
आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति ॥ **55 (14)**

(गायेताम् – क्रामेद् – ब्राह्मणस्य – कल्पयतश्चत्वारि च) (A14)

3.9.15 अनुवाकं 15 –अवभृथहोमविशेषाः

T.B.3.9.15.1

सर्वेषु वा एषु लोकेषु मृत्यवोऽन्वायत्ताः ।
तेभ्यो यदाहुतीर्न जुहुयात् । लोकेलोक एनं मृत्युर्विन्देत् ।
मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे स्वाहेत्यभिपूर्वमाहुतीर् जुहोति ।
लोकाल्लोकादेव मृत्युमवयजते । नैनं ँलोकेलोके मृत्युर्विन्दति ॥
यदमुष्मै स्वाहाऽमुष्मै स्वाहेति जुह्वथ्सञ्चक्षीत ।

बहुं मृत्युममित्रं कुर्वीत । मृत्यवे स्वाहेत्येकस्मा एवैका–ञ्जुहुयात् ।
एको वा अमुष्मिन् ँल्लोके मृत्युः । **56 (10)**

T.B.3.9.15.2

अशनयामृत्युरेव । तमेवामुष्मिन् ँल्लोकेऽवयजते ॥
भ्रूणहत्यायै स्वाहेत्यवभृथ आहुतिं जुहोति ।
भ्रूणहत्या–मेवावयजते ॥ तदाहुः । यद्भ्रूणहत्या ऽपात्र्याऽथ ।
कस्माद्–यज्ञेऽपि क्रियत इति ॥
अमृत्युर्वा अन्यो भ्रूणहत्याया इत्याहुः ।
भ्रूणहत्या वाव मृत्युरिति ।
यद्भ्रूणहत्यायै स्वाहेत्यवभृथ आहुतिं जुहोति ॥ **57 (10)**

T.B.3.9.15.3

मृत्युमे वा हुत्या तर्पयित्वा परिपाणं कृत्वा ।
भ्रूणघ्ने भेषजं करोति ॥ एता७ँ ह वै मुण्डिभ औदन्यवः ।
भ्रूणहत्यायै प्रायश्चित्तिं ँविदाञ्चकार ।
यो हास्यापि प्रजायां ब्राह्मण७ँ हन्ति । सर्वस्मै तस्मै भेषजं करोति ॥
जुम्बकाय स्वाहेत्यवभृथ उत्तमामाहुतिं जुहोति ।

वरुणो वै जुम्बकः । अन्तत एव वरुण-मवयजते ॥

खलतेर्विक्लिधस्य शुक्लस्य पिङ्गाक्षस्य मूर्द्धञ्जुहोति ( ) ।

एतद्वै वरुणस्य रूपं । रूपेणैव वरुणमवयजते ॥ **58 (12)**

(लोके मृत्युर् – जुहोति – मूर्द्धञ्जुहोति द्वे च) (A15)

3.9.16 <u>अनुवाकं 16 –उपाकरणमन्त्रव्याख्यानादिः</u>

<u>T.B.3.9.16.1</u>

वारुणो वा अश्वः । तं देवतया व्यर्द्धयति । यत्प्राजापत्यं करोति ।

नमो राज्ञे नमो वरुणायेत्याह । वारुणो वा अश्वः ।

स्वयैवैनं देवतया समर्द्धयति ॥ नमोऽश्वाय नमः प्रजापतय इत्याह ।

प्राजापत्यो वा अश्वः । स्वयैवैनं देवतया समर्द्धयति ॥

नमोऽधिपतय इत्याह । **59 (10)**

<u>T.B.3.9.16.2</u>

धर्मो वा अधिपतिः । धर्ममेवावरुन्धे ॥

अधिपति-रस्यधिपतिं मा कुर्वधिपतिरहं प्रजानां भूयास-मित्याह ।

अधिपति-मेवैनꣳ समानानां करोति ॥ मां धेहि मयि धेहीत्याह ।

आशिष-मेवैता-माशास्ते ॥ उपाकृताय स्वाहेत्युपाकृते जुहोति ।

आलब्धाय स्वाहेति नियुक्ते जुहोति ।

हुताय स्वाहेति हुते जुहोति ।

एषां ँल्लोकाना–मभिजित्यै ॥ **60 (10)**

T.B.3.9.16.3

प्र वा एष एभ्यो लोकेभ्यश्च्यवते । योऽश्वमेधेन यजते ।

आग्नेय–मैन्द्राग्न–माश्विनम् । तान् पशूनालभते प्रतिष्ठित्यै ॥

यदाग्नेयो भवति । अग्निः सर्वा देवताः । देवता एवावरुन्धे ॥

ब्रह्म वा अग्निः । क्षत्रमिन्द्रः । यदैन्द्राग्नो भवति । **61 (10)**

T.B.3.9.16.4

ब्रह्मक्षत्रे एवावरुन्धे ॥ यदाऽश्विनो भवति । आशिषामवरुद्ध्यै ॥

त्रयो भवन्ति । त्रय इमे लोकाः । एष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठति ॥

अग्नये–ऽ॒ꣳहोमुचे–ऽष्टाकपाल इति दशहविषमिष्टिं निर्वपति ।

दशाक्षरा विराट् । अन्नं ँविराट् । विराजै–वान्नाद्य–मवरुन्धे ( ) ॥

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतस इति याज्यानुवाक्या

भवन्ति सर्वत्वाय ॥ **62 (11)**

(अधिपतय इत्या – हाभिजित्या – ऐन्द्राग्नो भवति – रुन्ध एकं च) (A16)

3.9.17 अनुवाकं 17 –अश्वस्य रोगादिनिमित्तं प्रायश्चित्तम्

T.B.3.9.17.1

यद्यश्वमुपतपद्विन्देत् । आग्नेय–मष्टाकपालं निर्वपेत् ।
सौम्यं चरुम् । सावित्र–मष्टाकपालम् ॥ यदाग्नेयो भवति ।
अग्निः सर्वा देवताः । देवता–भिरेवैनं भिषज्यति ॥
यथ्सौम्यो भवति । सोमो वा ओषधीना(ग्म्) राजा ।
याभ्य एवैनं ँविन्दति । **63 (10)**

T.B.3.9.17.2

ताभिरेवैनं भिषज्यति ॥ यथ्सावित्रो भवति ।
सवितृप्रसूत एवैनं भिषज्यति ॥ एताभिरेवैनं देवताभिर् भिषज्यति ।
अगदो हैव भवति ॥ पौष्णं चरुं निर्वपेत् । यदि श्लोणः स्यात् ।
पूषा वै श्लौण्यस्य भिषक् । स एवैनं भिषज्यति ।
अश्लोणो हैव भवति ॥ **64 (10)**

T.B.3.9.17.3

रौद्रं चरुं निर्वपेत् । यदि महती देवता–ऽभिमन्येत ।
एतद्देवत्यो वा अश्वः । स्वयैवैनं देवतया भिषज्यति ।
अगदो हैव भवति ॥

वैश्वानरं द्वादश–कपालं निर्वपेन्मृगाखरे यदि नागच्छेत् ।
इयं ँवा अग्निर्वैश्वानरः । इयमेवैन–मर्चिभ्यां परिरोध–मानयति ।
आ हैव सुत्यमह–र्गच्छति ॥ यद्यधीयात् । **65 (10)**

T.B.3.9.17.4

अग्नये ऽ॒ँहोमुचेऽष्टाकपालः । सौर्यं पयः । वायव्य आज्यभागः ॥
यजमानो वा अश्वः । अ॒ँहसा वा एष गृहीतः ।
यस्याश्वो मेधाय प्रोक्षितो–ऽद्ध्येति । यद॒ँहोमुचे निर्वपति ।
अ॒ँहस एव तेन मुच्यते ॥ यजमानो वा अश्वः ।
रेतसा वा एष व्यृद्ध्यते । **66 (10)**

T.B.3.9.17.5

यस्याश्वो मेधाय प्रोक्षितो–ऽद्ध्येति । सौर्य॒ँ रेतः ।
यथ्सौर्यं पयो भवति । रेतसैवैन॒ँ स समर्द्धयति ॥
यजमानो वा अश्वः । गर्भैर्वा एष व्यृद्ध्यते ।
यस्याश्वो मेधाय प्रोक्षितो–ऽद्ध्येति । वायव्या गर्भाः ।
यद्वायव्य आज्यभागो भवति । गर्भैरेवैन॒ँ स समर्द्धयति ( ) ॥
अथो यस्यैषा–ऽश्वमेधे प्रायश्चित्तिः क्रियते ।

इ॒ष्ट्वा वसी॑यान् भवति ॥ **67 (12)** *(वि॒न्द – त्यश्लो॒णो॑ है॒व भ॑व – त्यधी॒या – दृ॒द्ध्य॒ते – गर्भै॒रे॑वै॒न॒ꣳ स सम॑र्द्धय॒ति द्वे च॑) (A17)*

3.9.18 <u>अनुवाकं 18 –ब्रह्मौदना उच्यन्ते</u>

<u>T.B.3.9.18.1</u>

तदा॑हुः । द्वाद॑श ब्रह्मौ॒दनान् थ्सꣳस्थि॑ते॒ निर्व॑पेत् ।

द्वा॒द॒शभि॒र्वे॑ष्टि॒भिर् यजे॒ते॑ति ॥ यदिष्टि॒भिर्यजे॑त ।

उ॒प॒ना॑मुक एनं ꣳय॒ज्ञः स्या॒त् । पापी॒या॒ꣳस्तु स्या॑त् ।

आ॒प्ता॒नि वा ए॒तस्य॒ छन्दा॑ꣳसि । य ई॒जा॒नः ।

ता॒नि क ए॒ता॑वदा॒शु पु॒नः प्रयु॑ञ्जी॒तेति॑ ।

स॒र्वा वै सꣳस्थि॑ते य॒ज्ञे वागा॑प्यते । **68 (10)**

<u>T.B.3.9.18.2</u>

साऽऽप्ता भ॑वति या॒तया॑म्नी । क्रू॒रीकृ॑ते॒व हि भ॒वत्यरुष्कृता ।

सा न पु॑नः प्र॒युज्ये॑त्याहुः ॥

द्वा॑द॒शैव ब्र॑ह्मौ॒दनान् थ्सꣳस्थि॑ते॒ निर्व॑पेत् ।

प्र॒जाप॑ति॒र्वा ओ॑द॒नः । य॒ज्ञः प्र॒जाप॑तिः ।

उ॒प॒ना॑मुक एनं ꣳय॒ज्ञो भ॑वति ।

न पापी॑यान् भवति ॥ द्वाद॑श भवन्ति ।

द्वादश मासाः सम्वँथ्सरः ( ) ।
सम्वँथ्सर एव प्रतितिष्ठति ॥ **69 (11)**

(आप्यते – सम्वँथ्सर एकं च) (A18)

3.9.19 अनुवाकं 19 –विभुत्वादिभिः द्वादशभिर्गुणौरश्वमेधप्रशंसा

T.B.3.9.19.1

एष वै विभूर्नाम यज्ञः । सर्व्ँ ह वै तत्र विभु भवति ।
यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ एष वै प्रभूर्नाम यज्ञः ।
सर्व्ँ ह वै तत्र प्रभु भवति । यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥
एष वा ऊर्जस्वान्नाम यज्ञः । सर्व्ँ ह वै तत्रोर्जस्व–द्भवति ।
यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ एष वै पयस्वान्नाम यज्ञः । **70 (10)**

T.B.3.9.19.2

सर्व्ँ ह वै तत्र पयस्व–द्भवति । यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥
एष वै विधृतो नाम यज्ञः । सर्व्ँ ह वै तत्र विधृतं भवति ।
यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ एष वै व्यावृत्तो नाम यज्ञः ।
सर्व्ँ ह वै तत्र व्यावृत्तं भवति । यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥
एष वै प्रतिष्ठितो नाम यज्ञः ।
सर्व्ँ ह वै तत्र प्रतिष्ठितं भवति । **71 (10)**

T.B.3.9.19.3

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ एष वै तेजस्वी नाम यज्ञः ।

सर्वꣳ ह वै तत्र तेजस्वि भवति । यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥

एष वै ब्रह्मवर्चसी नाम यज्ञः ।

आ ह वै तत्र ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायते । यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥

एष वा अतिव्याधी नाम यज्ञः ।

आ ह वै तत्र राजन्यो–ऽतिव्याधी जायते । यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ( ) ॥

एष वै दीर्घो नाम यज्ञः । दीर्घायुषो ह वै तत्र मनुष्या भवन्ति ।

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ एष वै क्लृप्तो नाम यज्ञः ।

कल्पते ह वै तत्र प्रजाभ्यो योगक्षेमः ।

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥ **72 (16)**

(पयस्वान्नाम यज्ञः – प्रतिष्ठितं भवति – यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते षट्च) (A19)

Special Korvai

(एष वै विभूः प्रभूरूर्जस्वान् पयस्वान्. विधृतो व्यावृत्तः प्रतिष्ठितस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चस्यतिव्याधी दीर्घः क्लुप्तो द्वादश)

3.9.20 अनुवाकं 20 –अश्वसंज्ञपनप्रकारः

T.B.3.9.20.1

तार्प्येणाश्व॒ꣳ॒ **सं॒**ज्ञपयन्ति । य॒ज्ञो वै ता॒र्प्यम् ।
य॒ज्ञेनै॒वैन॒ꣳ॒ सम॑र्द्धयन्ति ॥ या॒मे॒न साम्ना॒ प्रस्तो॒ता–ऽनू॑पतिष्ठते ।
य॒म॒लो॒क–मे॒वैनं॑ गमयति ॥
ता॒र्प्ये च॑ कृत्यधीवा॒से चा॑श्व॒ꣳ॒ **सं**ज्ञपयन्ति ।
ए॒तद्वै प॑शू॒नाꣳ॒ रू॒पम् । रू॒पे॒णै॒व प॒शून॑वरुन्धे ॥
हि॒र॒ण्य॒क॒शि॒पु भ॑वति । ते॒जसो–ऽव॑रुद्ध्यै ॥ **73 (10)**

T.B.3.9.20.2

रु॒क्मो भ॑वति । सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या–नु॑ख्यात्यै ॥ अश्वो॑ भवति ।
प्र॒जाप॑ते॒–राप्त्यै॑ ॥ अ॒स्य वै लो॒कस्य॑ रू॒पं ता॒र्प्यम् ।
अ॒न्तरि॑क्षस्य कृत्यधीवा॒सः । दि॒वो हि॑रण्यकशि॒पु ।
आ॒दि॒त्यस्य॑ रु॒क्मः । प्र॒जाप॑ते॒रश्वः॑ ।
इ॒म॒मे॒व लो॒कं ता॒र्प्येणा॑प्नोति ( ) । **74 (10)**

T.B.3.9.20.3

अ॒न्तरि॑क्षं कृत्यधीवा॒से॑न । दिव॑ꣳ॒ हिरण्यकशि॒पुना॑ ।
आ॒दि॒त्यꣳ॒ रु॒क्मेण॑ ।

अश्वेनैव मेद्ध्येन प्रजापतेः सायुज्य॑ँ सलोकता–माप्नोति ॥
एतासामेव देवताना॑ँ सायुज्यम् ।
सार्ष्टिता॑ँ समान लोकतामाप्नोति ।
योऽश्वमेधेन यजते । य उ चैनमेवं ँवेद ॥ **75 (8)**

(अवरुद्ध्या – आप्नोत्य –+ष्टौ च) (A20)

3.9.21 अनुवाकं 21 –उत्तरवेद्युपवापः

T.B.3.9.21.1

आदित्याश्चाङ्गिरसश्च सुवर्गे लोकेऽस्पर्द्धन्त । तेऽङ्गिरस आदित्येभ्यः ।
अमुमादित्य–मश्व॑ँ श्वेतं भूतं दक्षिणा–मनयन्न् । तेऽब्रुवन्न् ।
यं नोऽनेष्ट । स वर्योऽभूदिति । तस्मादश्व॑ँ सवर्येत्या–ह्वयन्ति ।
तस्माद्यज्ञे वरो दीयते ॥ यत्प्रजापति–रालब्धो–ऽश्वो–ऽभवत् ।
तस्मादश्वो नाम ॥ **76 (10)**

T.B.3.9.21.2

यच्छ्वयदरुरासीत् । तस्मादर्वा नाम ॥
यथ्सद्यो वाजान् थ्समजयत् । तस्माद्वाजी नाम ॥
यदसुराणां ँलोकानादत्त । तस्मादादित्यो नाम ॥
अग्निर्वा अश्वमेधस्य योनिरायतनम् । सूर्यो–ऽग्नेर्योनिरायतनम् ।

यदश्वमेधे–ऽग्नौ चित्य उत्तरवेदि–मुपवपति ।

योनि–मन्तमेवैन–मायतनवन्तं करोति ॥ **77 (10)**

T.B.3.9.21.3

योनि-मानायतनवान् भवति । य एवं वेद ॥

प्राणापानौ वा एतौ देवानाम् । यदर्काश्वमेधौ ।

प्राणापानावेवावरुन्धे ॥ ओजो बलं वा एतौ देवानाम् ।

यदर्काश्वमेधौ । ओजो बलमेवावरुन्धे ॥

अग्निर्वा अश्वमेधस्य योनि–रायतनम् ।

सूर्यो–ऽग्नेर्योनिरायतनम् ( ) ।

यदश्वमेधे–ऽग्नौ चित्य उत्तरवेदिं चिनोति ।

तावर्काश्वमेधौ । अर्काश्वमेधावेवावरुन्धे ।

अथो अर्काश्व–मेधयोरेव प्रतितिष्ठति ॥ **78 (14)**

(नाम – करोति – सूर्योऽग्नेर्योनिरायतनम् चत्वारि च) (A21)

3.9.22 अनुवाकं 22 –ऋषभालम्भः

T.B.3.9.22.1

प्रजापतिं वै देवाः पितरम् । पशुं भूतं मेधायालभन्त ।

तमालभ्योपावसन्न् । प्रातर्यष्टास्मह इति ।

एकं ँवा एतद्देवानामहः । यथ्सम्ँवथ्सरः ।
तस्मादश्वः पुरस्ता–थ्सम्ँवथ्सर आलभ्यते ॥
यत्प्रजापति–रालब्धो–ऽश्वोऽभवत् । तस्मादश्वः ।
यथ्सद्यो मेधोऽभवत् । **79 (10)**

T.B.3.9.22.2

तस्मादश्वमेधः ॥ वेदुको–ऽश्वमाशुं भवति । य एवं वेद ॥
यद्वै तत्प्रजापति–रालब्धो–ऽश्वोऽभवत् ।
तस्मादश्वः प्रजापतेः पशूना–मनुरूपतमः ॥
आऽस्य पुत्रः प्रतिरूपो जायते । य एवं ँवेद ॥
सर्वाणि भूतानि संभृत्यालभते ।
समेनं देवा–स्तेजसे ब्रह्मवर्चसाय भरन्ति ।
योऽश्वमेधेन यजते । **80 (10)**

T.B.3.9.22.3

य उ चैनमेवं ँवेद ॥ एतद्वै तद्देवा एतां देवताम् ।
पशुं भूतं मेधायालभन्त । यज्ञमेव । यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः ।
कामप्रं यज्ञमकुर्वत । तेऽमृतत्व–मकामयन्त ।

तेऽमृतत्व–मगच्छन्न् ॥ योऽश्वमेधेन यजते ।
देवाना–मेवायनेनैति। **81 (10)**

T.B.3.9.22.4

प्राजापत्येनैव यज्ञेन यजते कामप्रेण । अपुनर्मारमेव गच्छति ॥
एतस्य वै रूपेण पुरस्ता–त्प्राजापत्य–मृषभं तूपरं
बहुरूप–मालभते ।
सर्वेभ्यः कामेभ्यः । सर्वस्याप्त्यै ।
सर्वस्य जित्यै ॥ सर्वमेव तेनाप्नोति । सर्वं जयति ।
योऽश्वमेधेन यजते । य उ चैनमेवं ँवेद ( ) ॥ **82 (10)**

(मेधोऽभवद् – यजत – एति – वेद) (A22)

3.9.23 अनुवाकं 23 –अश्वावयवेषूपासनम्

T.B.3.9.23.1

यो वा अश्वस्य मेद्ध्यस्य लोमनी वेद ।
अश्वस्यैव मेद्ध्यस्य लोमं ँलोमञ्जुहोति ।
अहोरात्रे वा अश्वस्य मेद्ध्यस्य लोमनी । यथ्सायं प्रातर्जुहोति ।
अश्वस्यैव मेद्ध्यस्य लोमं ँलोमञ्जुहोति ।

एतदनुकृति हस्म वै पुरा । अश्वस्य मेद्ध्यस्य लोमं ँलोमञ्जुह्वति ॥
यो वा अश्वस्य मेद्ध्यस्य पदे वेद ।
अश्वस्यैव मेद्ध्यस्य पदेपदे जुहोति ।
दर्.शपूर्णमासौ वा अश्वस्य मेद्ध्यस्य पदे । **83 (10)**

T.B.3.9.23.2

यद्दर्.शपूर्णमासौ यजते । अश्वस्यैव मेद्ध्यस्य पदेपदे जुहोति ।
एतदनुकृति ह स्म वै पुरा । अश्वस्य मेद्ध्यस्य पदेपदे जुह्वति ॥
यो वा अश्वस्य मेद्ध्यस्य विवर्तनं ँवेद ।
अश्वस्यैव मेद्ध्यस्य विवर्तनेविवर्तने जुहोति ।
असौ वा आदित्योऽश्वः । स आहवनीय-मागच्छति ।
तद्विवर्तते । यदग्निहोत्रं जुहोति ( ) ।
अश्वस्यैव मेद्ध्यस्य विवर्तनेविवर्तने जुहोति ।
एतदनुकृति ह स्म वै पुरा ।
अश्वस्य मेद्ध्यस्य विवर्तनेविवर्तने जुह्वति ॥ **84 (13)**

(पदे – अग्निहोत्रं जुहोति त्रीणि च) (A23)

========

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 23 Anuvaakams :-

(प्रजापतिस्तमष्टादशिभिः – प्रजापतिरकामयतोभा – वस्मै – युञ्जन्ति–तेजसा – ऽप प्राणा – अप श्रीरूर्द्ध्वम् – प्रजापतिः प्रेणाऽनु – प्रथमेन – प्रजापतिरकामयत महान्. – वैश्वदेवो वा अश्वो – ऽश्वस्य – प्रजापतिस्तं ँयज्ञक्रतुभि – रप श्रीर्ब्राह्मणौ – सर्वेषु– वारुणो – यद्यश्वम् – तदाहु– रेष वै विभू – स्तार्प्येणा– दित्याः – प्रजापतिं पितरं – ँयो वा अश्वस्य मेद्ध्यस्य लोमनी त्रयोविꣳशतिः)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasinis :-

(प्रजापतिर – स्मिन् ँलोके – उत्तरतः – श्रियमेव – प्रजापतिरकामयत महान्.–यत् प्रात – प्र वा एष एभ्यो लोकेभ्यः– सर्वꣳ ह वै तत्र पयस्वद्य –उ चैनमेवं ँवेद चत्वार्यशीतिः)

First and Last Padam 3rd Ashtakam 9th Prapaatakam :-

(प्रजापतिरश्वमेधं – जुह्वति)

॥ हरिः ओम् ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके नवमः प्रपाठकः समाप्तः ॥

Details of Dasini &Vaakyams for Ashtakam 3 Prapaatakam 9 (TB 3.9)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam1	4	43
Anuvakam 2	4	42
Anuvakam 3	3	30
Anuvakam 4	8	83
Anuvakam 5	5	54
Anuvakam 6	5	51
Anuvakam7	5	54
Anuvakam8 Anuvakam8 (as per Grantha)	3 4	38 38
Anuvakam9 Anuvakam 9 (as per Grantha)	3 4	38 38
Anuvakam10	1	16
Anuvakam11	4	42
Anuvakam12	3	35
Anuvakam13	3	31
Anuvakam14	4	44
Anuvakam15	3	32
Anuvakam16	4	41
Anuvakam17	5	52
Anuvakam18	2	21

Anuvakam19	3	36
Anuvakam20	3	28
Anuvakam21	3	34
Anuvakam22	4	40
Anuvakam23	2	23
Total →	84	908
Total as per grantha book	86	908

Count for Ashtakam 3

	Anuvaakam	Dasini	Vaakyams
Prapaatakam1	6	63	657
Prapaatakam2	10	85	873
Prapaatakam3	11	79	823
Prapaatakam4	19	19	187
Prapaatakam5	13	30	343
Prapaatakam6	15	38	387
Prapaatakam7	14	130	1353
Prapaatakam8	23	91	999
Prapaatakam9	23	84	908
Total →	134	619	6530
Total as per Grantha	134	620	6530

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं

3.10 तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके प्रथमः प्रश्नः(सावित्रचयनम्)

3.10.1 अनुवाकं 1 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.1.1

सं.ज्ञानं ँविज्ञानं प्रज्ञानं जान-दभिजानत् ।
सङ्कल्पमानं प्रकल्पमान-मुपकल्पमान-मुपक्लृप्तं क्लृप्तं ।
श्रेयो वसीय आयथ्संभूतं भूतं ॥ चित्रः केतुः प्रभा-नाभान्थ् संभान् ।
ज्योतिष्मा७-स्तेजस्वा-नातप७-स्तपन्नभितपन्न् ।
रोचनो रोचमानः-शोभनः-शोभमानः कल्याणः ॥
दर्.शा दृष्टा दर्.शता विश्वरूपा सुदर्.शना ।
आप्यायमाना प्यायमाना-प्याया सूनृतेरा ।
आपूर्यमाणा पूर्यमाणा पूरयन्ती पूर्णा पौर्णमासी ॥
दाता प्रदाताऽऽनन्दो मोदः प्रमोदः । **1 (10)**

T.B.3.10.1.2

आवेशयन् निवेशयन्थ्सम्वेशनः सꣳशान्तः शान्तः ।
आभवन् प्रभवन्–थ्संभवन्–थ्संभूतो भूतः ॥
प्रस्तुतं विष्टुतꣳ सꣳस्तुतं कल्याणं विश्वरूपं ।
शुक्रममृतं तेजस्वि तेजः समिद्धं ।
अरुणं भानुमन् मरीचिमदभितपत् तपस्वत् ॥
सविता प्रसविता दीप्तो दीपयन् दीप्यमानः ।
ज्वलन् ज्वलिता तपन् वितपन्–थ्सन्तपन्न् ।
रोचनो रोचमानः शुंभूः शुंभमानो वामः ॥
सुता सुन्वती प्रसुता सूयमाना ऽभिषूयमाणा ।
पीती प्रपा संपा तृप्ति–स्तर्पयन्ती । **2 (10)**

T.B.3.10.1.3

कान्ता काम्या कामजाता ऽऽयुष्मती कामदुघा ॥
अभिशास्ता ऽनुमन्ता–ऽऽनन्दो मोदः प्रमोदः ।
आसादयन् निषादयन्–थ्सꣳसादनः सꣳसन्नः सन्नः ।
आभूर् विभूः प्रभूः शंभूर्भुवः ॥ पवित्रं पवयिष्यन् पूतो मेद्ध्यः ।

यशो यशस्वा-नायुरमृतः । जीवो जीविष्यन् थ्स्वर्गो लोकः ॥
सहस्वान् थ्सहीया-नोजस्वान् थ्सहमानः ।
जयन्न-भिजयन्-थ्सुद्रविणो द्रविणोदाः ।
आर्द्रपवित्रो हरिकेशो मोदः प्रमोदः ॥ **3 (10)**

T.B.3.10.1.4

अरुणो ऽरुणरजाः पुण्डरीको विश्वजि-दभिजित् ।
आर्द्रः पिन्वमानो ऽन्नवान्-रसवा-निरावान् ।
सर्वौषधः संभरो महस्वान् ॥ एजत्का जोवत्काः ।
क्षुल्लकाः शिपिविष्टकाः ।
सरिस्त्रराः सुशेरवः । अजिरासो गमिष्णवः ॥
इदानीं तदानी-मेतर्हि क्षिप्रमजिरं ।
आशुर् निमेषः फणो द्रवन्नति-द्रवन्न् ।
त्वर७ स्त्वरमाण आशु-राशीयाञ्जवः ( ) ॥
अग्निष्टोम उक्थ्यो ऽतिरात्रो द्विरात्र-स्त्रिरात्र-श्चतूरात्रः ।
अग्निर्. ऋतुः सूर्य ऋतुश्चन्द्रमा ऋतुः ॥
प्रजापतिः सम्ँवथ्सरो महान्कः ॥ **4 (13)**

(प्रमोद – स्तर्पयन्ती – प्रमोदो – जवस्त्रीणि च) (A1)

3.10.2 अनुवाकं 2 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.2.1

भूरग्निं च पृथिवीं च मां च । त्रीꣳश्च लोकान् थ्सम्ँवथ्सरं च ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥
भुवो वायुं चान्तरिक्षं च मां च । त्रीꣳश्च लोकान् थ्सम्ँवथ्सरं च ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽ ङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ।
स्वरादित्यं च दिवं च मां च । त्रीꣳश्च लोकान् थ्सम्ँवथ्सरं च ( ) ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया ऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ।
भूर्भुवः स्व–श्चन्द्रमसं च दिशश्च मां च ।
त्रीꣳश्च लोकान् थ्सम्ँवथ्सरं च । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया ऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ **5 (16)**

(सम्ँवथ्सरं च षट् च)(A2)

3.10.3 अनुवाकं 3 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.3.1

त्वमेव त्वां ँवेत्थ योऽसि सोऽसि । त्वमेव त्वा–मचैषीः ।
चितश्चासि सञ्चित–श्चास्यग्ने । एतावाᳶश्चासि भूयाᳶश्चास्यग्ने ।
यत्ते अग्ने न्यूनं ँयदु तेऽतिरिक्तं । आदित्या–स्तदङ्गिरस–श्चिन्वन्तु ।
विश्वे ते देवाश्चिति–मापूरयन्तु । चितश्चासि सञ्चित–श्चास्यग्ने ।
एतावाᳶश्चासि भूयाᳶश्चास्यग्ने ।
मा ते अग्ने ऽचयेन माऽति च येनायु–रावृक्षि ( ) ।
सर्वेषां ज्योतिषां ज्योतिर् यददावुदेति । तपसो जातमनिभृष्ट–मोजः।
तत्ते ज्योतिरिष्टके । तेन मे तप । तेन मे ज्वल । तेन मे दीदिहि ।
यावद्देवाः । यावदसाति सूर्यः । यावदुतापि ब्रह्म ॥ **6 (19)**

(आवृक्षि नव च) (A3)

3.10.4 अनुवाकं 4 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.4.1

सम्ँवथ्सरोऽसि परिवथ्सरोऽसि । इदावथ्सरोऽसीदुवथ्सरोऽसि ।
इद्वथ्सरोऽसि वथ्सरोऽसि । तस्य ते वसन्तः शिरः ।
ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः । वर्.षाः पुच्छं । शरदुत्तरः पक्षः ।
हेमन्तो मद्ध्यं । पूर्वपक्षाश्चितयः । अपरपक्षाः पुरीषं । **7 (10)**

T.B.3.10.4.2

अहोरात्रा–णीष्टकाः । ऋषभोऽसि स्वर्गो लोकः ।
यस्यां दिशि महीयसे । ततो नो मह आवह ।
वायुर्भूत्वा सर्वा दिश आवाहि । सर्वा दिशोऽनु विवाहि ।
सर्वा दिशोऽनु सम्ँवाहि । चित्त्या चिति–मापृण ।
अचित्त्या चिति–मापृण । चिदसि समुद्रयोनिः । **8 (10)**

T.B.3.10.4.3

इन्दुर्दक्षः श्येन ऋतावा । हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युः ।
महान् थ्सधस्थे ध्रुव आनिषत्तः ।
नमस्ते अस्तु मा मा हि॒ꣳसीः । एति प्रेति वीति समित्युदिति ।
दिवं मे यच्छ । अन्तरिक्षं मे यच्छ । पृथिवीं मे यच्छ ।

पृथिवीं मे यच्छ । अन्तरिक्षं मे यच्छ ( ) । दिवं मे यच्छ ।
अह्ना प्रसारय । रात्र्या समच । रात्र्या प्रसारय । अह्ना समच ।
कामं प्रसारय । कामꣳ समच ॥ **9 (17)**

(पुरीषꣳ – समुद्रयोनिः – पृथिवीं मे यच्छान्तरिक्षं मे यच्छ सप्त च)
(A4)

3.10.5 अनुवाकं 5 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.5.1

भूर्भुवः स्वः । ओजो बलं । ब्रह्म क्षत्रं । यशो महत् ।
सत्यं तपो नाम । रूप–ममृतं । चक्षुः श्रोत्रं । मन आयुः ।
विश्वं यँशो महः । समं तपो हरो भाः ( ) ।
जातवेदा यदि वा पावकोऽसि । वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि ।
शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकं ।
ऊर्जं पुष्टिं दद–दभ्यावव‍ृथ्स्व ॥ **10 (14)**

(भाश्चत्वारि च) (A5)

3.10.6 अनुवाकं 6 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.6.1

राज्ञी विराज्ञी । सम्राज्ञी स्वराज्ञी । अर्चिः शोचिः ।

तपो हरो भाः । अग्नि–रिन्द्रो बृहस्पतिः । विश्वे देवा भुवनस्य गोपाः ।

ते मा सर्वे यशसा सꣳसृजन्तु ॥ **11 (7)**

(राज्ञीन्द्रो मा सप्त (A6))

3.10.7 अनुवाकं 7 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.7.1

असवे स्वाहा वसवे स्वाहा । विभुवे स्वाहा विवस्वते स्वाहा ।

अभिभुवे स्वाहा–ऽधिपतये स्वाहा ।

दिवांपतये स्वाहा ऽꣳहस्पत्याय स्वाहा ।

चाक्षुष्मत्याय स्वाहा ज्योतिष्मत्याय स्वाहा ।

राज्ञे स्वाहा विराज्ञे स्वाहा । सम्राज्ञे स्वाहा स्वराज्ञे स्वाहा ।

शूषाय स्वाहा सूर्याय स्वाहा । चन्द्रमसे स्वाहा ज्योतिषे स्वाहा ।

सꣳसर्पाय स्वाहा कल्याणाय स्वाहा ( ) ।

अर्जुनाय स्वाहा ॥ **12 (11)**

(क॒ल्याणा॑य॒ स्वाहैकं॑ च) (A7)

3.10.8 अनुवाकं 8 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.8.1

वि॒प॒श्चि॒ते॒ प॑वमानाय गायत । म॒ही न धारा ऽत्यन्धो॑ अर्.षति ।
अहि॑र्. ह जी॒र्णा–मतिसर्पति॒ त्वचं॒ । अत्यो॒ न क्रीड॑न्नस॒रद्–वृषा॒ हरिः ।
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि मृ॒त्यवे॒ त्वा॒ जुष्टं॑ गृह्णामि ।
ए॒ष ते॒ योनि॑र्मृ॒त्यवे॒ त्वा ॥ अप मृ॒त्यु–मप॒क्षुधं॒ । अपे॒तः श॒पथं॑ जहि ।
अधा॑ नो अग्न॒ आव॑ह । रा॒यस्पोष॑ꣳ सह॒स्रिणं॒ । **13 (10)**

T.B.3.10.8.2

ये ते॑ स॒ह॑स्र॒मयु॒तं॒ पाशाः । मृत्यो॒ मर्त्या॑य॒ हन्त॑वे ।
तान्. य॒ज्ञस्य॑ मा॒यया॒ । सर्वा॒नव॑यजामहे ॥ भ॒क्षो॒ ऽस्यमृतभ॒क्षः ।
तस्य॑ ते मृ॒त्यु–पीत॑स्या॒–मृत॑वतः । स्व॒गा–कृ॒तस्य॒ मधुमतः ।
उप॑हू॒त॑स्योपहूतो भक्षयामि ॥
म॒न्द्रा ऽभि॑भूतिः के॒तुर् य॒ज्ञा॒नां॒ वाक् । अस॒ावे॑हि । **14 (10)**

T.B.3.10.8.3

अन्धो जागृविः प्राण । असावेहि । बधिर आक्रन्दयित–रपान ।
असावेहि । अहस्तोस्त्वा चक्षुः । असावेहि । अपादाशो मनः ।
असावेहि । कवे विप्रचित्ते श्रोत्र । असावेहि । **15 (10)**

T.B.3.10.8.4

सुहस्तः सुवासाः । शूषो नामास्य–मृतो मर्त्येषु ।
तन्त्वाऽहं तथा वेद । असावेहि । अग्निर्मे वाचि श्रितः ।
वाग्घृदये । हृदयं मयि । अहममृते ।
अमृतं ब्रह्मणि । वायुर्मे प्राणे श्रितः । **16 (10)**

T.B.3.10.8.5

प्राणो हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि ।
सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः । चक्षुर्. हृदये । हृदयं मयि । अहममृते ।
अमृतं ब्रह्मणि । चन्द्रमा मे मनसि श्रितः । **17 (10)**

T.B.3.10.8.6

मनो हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि ।
दिशो मे श्रोत्रे श्रिताः । श्रोत्र८ँ हृदये । हृदयं मयि । अहममृते ।
अमृतं ब्रह्मणि । आपो मे रेतसि श्रिताः । **18 (10)**

T.B.3.10.8.7

रेतो हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि ।
पृथिवी मे शरीरे श्रिता । शरीर॒ᳪ हृदये । हृदयं मयि । अहममृते ।
अमृतं ब्रह्मणि । ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः । **19 (10)**

T.B.3.10.8.8

लोमानि हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि ।
इन्द्रो मे बले श्रितः । बल॒ᳪ हृदये । हृदयं मयि । अहममृते ।
अमृतं ब्रह्मणि । पर्जन्यो मे मूर्द्ध्नि श्रितः । **20 (10)**

T.B.3.10.8.9

मूर्द्धा हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि ।
ईशानो मे मन्यौ श्रितः । मन्युर्. हृदये । हृदयं मयि । अहममृते ।
अमृतं ब्रह्मणि । आत्मा म आत्मनि श्रितः( ) । **21 (10)**

T.B.3.10.8.10

आत्मा हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि ।
पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात् । पुनः प्राणः पुनराकूत–मागात् ।
वैश्वानरो रश्मिभिर् वावृधानः । अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः ॥ **22 (8)**

(सहस्रिण – मिहि – श्रोत्रासावेहि – प्राणे श्रितो – मनसि श्रितो – रेतसि श्रिता – लोमसु श्रिता – मूर्द्ध्नि श्रित – आत्मनि श्रितो – +ऽष्टौ च) (A8)

Special Korvai

(अग्निर् वायुः सूर्य श्चन्द्रमा दिश आपः पृथि व्योषधिवनस्पतय इन्द्रः पर्जन्य ईशान आत्मा पुनर्मे त्रयोदश)

3.10.9 अनुवाकं 9 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.9.1

प्रजापतिर् देवानसृजत । ते पाप्मना सन्दिता अजायन्त ।
तान् व्यद्यत् । यद् व्यद्यत् । तस्माद् विद्युत् । तमवृश्चत् ।
यदवृश्चत् । तस्माद् वृष्टिः । तस्माद् यत्रैते देवते अभिप्राप्नुतः ।
वि च हैवास्य तत्र पाप्मानन्द्यतः । **23 (10)**

T.B.3.10.9.2

वृश्चतश्च ॥ सैषा मीमा॒ꣳसाऽग्निहोत्र एव संपन्ना । अथो आहुः ।
सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति ॥ होष्यन्नप उपस्पृशेत् ।
विद्युदसि विद्यमे पाप्मानमिति । अथ हुत्वोपस्पृशेत् ।

वृष्टिरसि वृश्च मे पाप्मानमिति ।

यक्ष्यमाणो वेष्ट्वा वा । वि च हैवास्यैते देवते पाप्मानं घ्नतः । **24 (10)**

T.B.3.10.9.3

वृश्चतश्च ॥ अत्यꣳहो हारुणिः । ब्रह्मचारिणे प्रश्नान् प्रोच्य प्रजिघाय ।

परेहि । प्लक्षं दैय्यां पातिं पृच्छ ।

वेत्थ सावित्रां(3) न वेत्था(3) इति ।

तमागत्य पप्रच्छ । आचार्यो मा प्राहैषीत् ।

वेत्थ सावित्रां(3) न वेत्था(3) इति । सहोवाच वेदेति ॥ **25 (10)**

T.B.3.10.9.4

स कस्मिन् प्रतिष्ठित इति । परोरजसीति ।

कस्तद्यत् परोरजा इति । एष वाव स परोरजा इति होवाच ।

य एष तपति । एषो ऽर्वाग्रजा इति । स कस्मिन् त्वेष इति ।

सत्य इति । किं तथ्सत्यमिति । तप इति । **26 (10)**

T.B.3.10.9.5

कस्मिन्नु तप इति । बल इति ।

किं तद् बलमिति । प्राण इति ।

मा स्म प्राणमति पृच्छ इति माऽऽचार्यो ऽब्रवीदिति होवाच ब्रह्मचारी ॥

सहोवाच प्लक्षो दैय्यां पातिः ।

यद्वै ब्रह्मचारिन् प्राण–मत्यप्रक्ष्यः । मूर्द्धा ते व्यपतिष्यत् ।

अहमु त आचार्या–च्छ्रेयान् भविष्यामि ।

यो मा सावित्रे समवादिष्टेति । **27 (10)**

T.B.3.10.9.6

तस्माथ् सावित्रे न सम्ँवदेत ॥

स यो हवै सावित्रं ँविदुषा सावित्रे सम्ँवदते ।

सहास्मि–ञ्छ्रियं दधाति ।

अनु ह वा अस्मा असौ तपञ्छ्रियं मन्यते ।

अन्वस्मै श्रीस्तपो मन्यते । अन्वस्मै तपो बलं मन्यते ।

अन्वस्मै बलं प्राणं मन्यते ॥ स यदाह ।

संज्ञानं ँविज्ञानं दर्.शा दृष्टेति । एष एव तत् ॥ **28 (10)**

T.B.3.10.9.7

अथ यदाह । प्रस्तुतं ँविष्टुत७ं सुता सुन्वतीति । एष एव तत् ॥

एष ह्येव तान्यहानि । एष रात्रयः ॥ अथ यदाह ।

चित्रः केतुर् दाता प्रदाता सविता प्रसविता ऽभिशास्ता ऽनुमन्तेति ।

एष एव तत् । एष ह्येव तेऽह्नो मुहूर्ताः ।
एष रात्रेः ॥ **29 (10)**

T.B.3.10.9.8

अथ यदाह । पवित्रं पवयिष्य**न्–थ्स**हस्वान्–थ्सहीया–नरुणो
ऽरुणरजा इति । एष एव तत् । एष ह्येव ते ऽर्द्धमासाः ।
एष मासाः ॥ अथ यदाह ।
अग्निष्टोम उक्थ्योऽग्निर्. ऋतुः प्रजापतिः सम्ँवथ्सर इति ।
एष एव तत् । एष ह्येव ते यज्ञक्रतवः । एष ऋतवः । **30 (10)**

T.B.3.10.9.9

एष सम्ँवथ्सरः ॥ अथ यदाह । इदानीं तदानीमिति । एष एव तत् ।
एष ह्येव ते मुहूर्तानां मुहूर्ताः ॥ जनको ह वैदेहः ।
अहोरात्रैः समाजगाम । तꣳ होचुः । यो वा अस्मान्. वेद ।
विजहत्–पाप्मानमेति । **31 (10)**

T.B.3.10.9.10

सर्व–मायुरेति । अभि स्वर्गं ँलोकं जयति ।
नास्या–मुष्मिन् ँलोकेऽन्नं क्षीयत इति ॥ विजहद्ध वै पाप्मानमेति ।
सर्वमायुरेति । अभि स्वर्गं ँलोकं जयति ।

नास्या-मुष्मिन् ँल्लोके ऽन्नं क्षीयते ।

य एवं ँवेद ॥ अहीना हाश्वत्थ्यः । सावित्रं ँविदां चकार । **32 (10)**

T.B.3.10.9.11

स ह हꣳसो हिरण्मयो भूत्वा । स्वर्गं ँल्लोकमियाय ।

आदित्यस्य सायुज्यं ॥ हꣳसो हवै हिरण्मयो भूत्वा ।

स्वर्गं ँल्लोकमेति । आदित्यस्य सायुज्यं । य एवं ँवेद ॥

देवभागो ह श्रौतर्.षः । सावित्रं ँविदां चकार ।

तꣳ ह वागदृश्यमाना ऽभ्युवाच । **33 (10)**

T.B.3.10.9.12

सर्वम्बत गौतमो वेद । यः सावित्रं ँवेदेति । स होवाच ।

कैषा वागसीति । अयमहꣳ सावित्रः । देवाना-मुत्तमो लोकः ।

गुह्यं महो बिभ्रदिति । एतावति ह गौतमः ।

यज्ञोपवीतं कृत्वा-ऽधो निपपात । नमो नम इति । **34 (10)**

T.B.3.10.9.13

स होवाच । मा भैषीर् गौतम । जितो वै ते लोक इति ॥

तस्माद्ये के च सावित्रं ँविदुः । सर्वे ते जितलोकाः ॥

स यो हवै सावित्र-स्याष्टाक्षरं पदꣳ श्रिया ऽभिषिक्तं ँवेद ।

श्रिया हैवाभिषिच्यते । घृणिरिति द्वे अक्षरे ।
सूर्य इति त्रीणि । आदित्य इति त्रीणि । **35 (10)**

T.B.3.10.9.14

एतद्वै सावित्र–स्याष्टाक्षरं पद॰ श्रियाभिषिक्तं । य एवं ँवेद ।
श्रिया हैवाभिषिच्यते ॥ तदे–तदृचा–ऽभ्युक्तं ।
ऋचो अक्षरे परमे व्योमन्न् । यस्मिन् देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति । य इत् तद्विदुस्त इमे समासत इति ॥
न हवा एतस्यर्चा न यजुषा न साम्ना–ऽर्थोऽस्ति ।
यः सावित्रं ँवेद ॥ **36 (10)**

T.B.3.10.9.15

तदेतत् परि यद्देवचक्रं । आर्द्रं पिन्वमान॰ स्वर्गे लोक एति ।
विजहद् विश्वा भूतानि संपश्यत् ॥
आर्द्रो ह वै पिन्वमानः स्वर्गे लोक एति ।
विजहन् विश्वा भूतानि संपश्यन्न् । य एवं ँवेद ॥
शूषो हवै वार्ष्णेयः । आदित्येन समाजगाम । त॰ होवाच ।
एहि सावित्रं ँविद्धि ( ) ।

अयं ँवै स्वर्ग्योऽग्निः पारयिष्णु–रमृता–थ्संभूत इति ।

एष वाव स सावित्रः । य एष तपति ।

एहि मां ँविद्धि । इति हैवैनं तदुवाच ॥ **37 (15)**

(घृतो – घृतो – वेदेति – तप इति – समवादिष्टेति – तद् – रात्रेर्. – ऋतवः – एति – चकारो – वाच – नम इत्या – दित्य इति त्रीणि – सावित्रं ँवेद – विद्धि पञ्च च) (A9)

<u>Special Korvai</u>
(प्रजापतिर्देवान् संज्ञानं प्रस्तुतं तान्यहान्येष रात्रयास्चित्र के तुस्तेऽह्नो मुहूर्तो रात्रेः पवित्रं तेऽर्ध मासा अग्निष्टोमो यज्ञक्रतव इदानीं मुहूर्तानां जनकोऽहीना देवभागः कैषा वाङ्मा शूषो ह वै षोडश)

3.10.10<u>अनुवाकं 10 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते</u>

<u>T.B.3.10.10.1</u>

इयं ँवाव सरघा । तस्या अग्निरेव सारघं मधु ।

या एताः पूर्वपक्षापरपक्षयो रात्रयः । ता मधुकृतः ।

यान्यहानि । ते मधुवृषाः ।

स यो ह वा एता मधुकृतश्च मधुवृषाᳪश्च वेद ।
कुर्वन्ति हास्यैता अग्नौ मधु । नास्येष्टापूर्तं धयन्ति ॥
अथ यो न वेद । **38 (10)**

T.B.3.10.10.2

न हास्यैता अग्नौ मधु कुर्वन्ति । धयन्त्यस्येष्टापूर्तं ॥
यो ह वा अहोरात्राणां नामधेयानि वेद ।
नाहोरात्रेष्वा–र्तिमार्च्छति । **सं**.ज्ञानं ँविज्ञानं दर्.शा दृष्टेति ।
एता–वनुवाकौ पूर्वपक्षस्या–होरात्राणां नामधेयानि ।
प्रस्तुतं ँविष्टुतᳪ सुता सुन्वतीति ।
एतावनु–वाकावपरपक्षस्या–होरात्राणां नामधेयानि ।
नाहोरात्रेष्वा–र्तिमार्च्छति । य एवं ँवेद ॥ **39 (10)**

T.B.3.10.10.3

यो ह वै मुहूर्तानां नामधेयानि वेद । न मुहूर्तेष्वा–र्तिमार्च्छति ।
चित्रः केतुर् दाता प्रदाता सविता प्रसविता ऽभिशास्ता ऽनुमन्तेति ।
एतेऽनुवाका मुहूर्तानां नामधेयानि ।
न मुहूर्तेष्वार्तिमार्च्छति । य एवं ँवेद ॥

यो ह वा अर्द्धमासा–नाञ्च मासानाञ्च नामधेयानि वेद ।
नार्द्धमासेषु न मासेष्वार्तिमार्च्छति ।
पवित्रं पवयिष्यन्–थ्सहस्वा**न्–थ्स**हीया–नरुणो ऽरुणरजा इति ।
एतेऽनुवाका अर्द्धमासानाञ्च मासानाञ्च नामधेयानि । **40 (10)**

T.B.3.10.10.4

नार्द्धमासेषु न मासेष्वा–र्तिमार्च्छति । य एवं वेद ॥
यो ह वै यज्ञक्रतूनां चर्तूनां च सम्ँवथ्सरस्य च नामधेयानि वेद ।
न यज्ञक्रतुषु नर्तुषु न सम्ँवथ्सर आर्तिमार्च्छति ।
अग्निष्टोम उक्थ्योऽग्निर्. ऋतुः प्रजापतिः सम्ँवथ्सर इति ।
एते ऽनुवाका यज्ञक्रतूनां चर्तूनां च सम्ँवथ्सरस्य च नामधेयानि ।
न यज्ञक्रतुषु नर्तुषु न सम्ँवथ्सर आर्तिमार्च्छति ।
य एवं वेद ॥ यो ह वै मुहूर्तानां मुहूर्तान्. वेद ।
न मुहूर्तानां मुहूर्तेष्वार्ति मार्च्छति ( ) । **41 (10)**

T.B.3.10.10.5

इदानीं तदानीमिति । एते वै मुहूर्तानां मुहूर्ताः ।
न मुहूर्तानां मुहूर्तेष्वार्ति–मार्च्छति । य एवं वेद ॥

अथो यथा क्षेत्रज्ञो भूत्वा ऽनु प्रविश्यान्न–मत्ति ।
एवमेवैतान् क्षेत्रज्ञो भूत्वा ऽनु प्रविश्या–न्नमत्ति ।
स एतेषामेव सलोकता७ं सायुज्य–मश्नुते ।
अप पुनर्मृत्युं जयति । य एवं ँवेद ॥ **42 (9)**

(न वेदै – वं वेदा – नुवाका अर्द्धमासानां च मसानां च नामधेयानि – मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छ्र्छति – +नव च) (A10)

Special Korvai

(इयमहोरात्राणा७ं सं.ज्ञानं पूर्वपक्षस्य प्रस्तुतमपरपक्षस्य मुहूर्तानां चित्रः केतुरर्द्धमासानां पवित्रं ँयज्ञक्रतूनामग्निष्टोमो यज्ञक्रतूनामिदानीं मुहूर्तानां मुहूर्तान्. वेदेदानीमथो द्वादश)

3.10.11 अनुवाकं 11 –अनुवाकेषु नवसु लेखासु नाभ्यां चेष्टकोपधानं स्वयमातृण्णोपधानं चोच्यते

T.B.3.10.11.1

कश्चिद्ध वा अस्मा–ल्लोकात् प्रेत्य । आत्मानं ँवेद ।
अय–मह–मस्मीति । कश्चित्स्वं ँलोकं न प्रतिप्रजानाति ॥
अग्निमुग्धो हैव धूमतान्तः । स्वं ँलोकं न प्रतिप्रजानाति ।
अथ यो हैवैत–मग्नि७ं सावित्रं ँवेद ।

स एवास्मा ल्लोकात् प्रेत्य । आत्मानं ँवेद ।

अय–मह–मस्मीति । **43 (10)**

T.B.3.10.11.2

स स्वं ँलोकं प्रतिप्रजानाति ॥ एष उ वेवैनं तथ्सावित्रः ।

स्वर्गं ँलोक–मभिवहति ॥ अहोरात्रैर् वा इद॒ँ सयुग्भिः क्रियते ।

इतिरात्राया दीक्षिषत । इतिरात्राय व्रत–मुपागुरिति ।

तानि हानेवं ँविदुषः । अमुष्मिन् ँलोके शेवधिं धयन्ति ।

धीत॒ँ हैव स शेवधि–मनुपरैति ॥

अथ यो हैवैतमग्नि॒ँ सावित्रं ँवेद । **44 (10)**

T.B.3.10.11.3

तस्य हैवा–होरात्राणि । अमुष्मिन् ँलोके शेवधिं न धयन्ति ।

अधीत॒ँ हैव स शेवधि–मनुपरैति ॥

भरद्वाजो ह त्रिभिरायुर्भिर् ब्रह्मचर्यमुवास ।

त॒ँ ह जीर्णि॒ँ स्थविर॒ँ शयानं ।

इन्द्र उपव्रज्यो वाच । भरद्वाज । यत्ते चतुर्थमायुर्दद्यां ।

किमेनेन कुर्या इति । ब्रह्मचर्यमेवैनेन चरेयमिति होवाच । **45 (10)**

T.B.3.10.11.4

तꣳ ह त्रीन् गिरिरूपा–नविज्ञातानिव दर्.शयां चकार ।
तेषाꣳ हैकैकस्मान् मुष्टिनाऽऽददे । स होवाच ।
भरद्वाजेत्यामन्त्र्य । वेदा वा एते । अनन्ता वै वेदाः ।
एतद्वा एतै स्त्रिभि–रायुर्भि–रन्ववोचथाः ।
अथ त इतर–दननूक्तमेव । एहीमं ँविद्धि ।
अयं ँवै सर्व विद्येति । **46 (10)**

T.B.3.10.11.5

तस्मै हैतमग्निꣳ सावित्रमुवाच । तꣳ स विदित्वा ।
अमृतो भूत्वा । स्वर्गं ँलोकमियाय । आदित्यस्य सायुज्यं ॥
अमृतो हैव भूत्वा । स्वर्गं ँलोकमेति । आदित्यस्य सायुज्यं ।
य एवं ँवेद ॥ एषो एव त्रयी विद्या । **47 (10)**

T.B.3.10.11.6

यावन्तꣳ ह वै त्रय्या विद्यया लोकं जयति । तावन्तं ँलोकं जयति ।
य एवं ँवेद ॥ अग्नेर् वा एतानि नामधेयानि ।
अग्नेरेव सायुज्यꣳ सलोकता–माप्नोति ।
य एवं ँवेद । वायोर् वा एतानि नामधेयानि ।

वायोरेव सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति ।

य एवं ँवेद । इन्द्रस्य वा एतानि नामधेयानि । **48 (10)**

T.B.3.10.11.7

इन्द्रस्यैव सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति । य एवं ँवेद ।

बृहस्पतेर् वा एतानि नामधेयानि ।

बृहस्पतेरेव सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति ।

य एवं ँवेद । प्रजापतेर् वा एतानि नामधेयानि ।

प्रजापतेरेव सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति । य एवं ँवेद ।

ब्रह्मणो वा एतानि नामधेयानि ।

ब्रह्मण एव सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति ( ) ।

य एवं ँवेद ॥ स वा एषोऽग्नि–रपक्षपुच्छो वायुरेव ।

तस्याग्निर् मुखं । असावादित्यः शिरः । स यदेते देवते अन्तरेण ।

तथ्सर्व॑ सीव्यति । तस्माथ् सावित्रः ॥ **49 (17)**

(अयमहमस्मीति – वेद – होवाच – सर्वविद्येति – विद्ये – न्द्रस्य वा एतानि नामधेयानि – ब्रह्मण एव सायुज्य॑ सलोकतामाप्नोति सप्त च) । (A11)

Special Korvai

(अग्नेर्वायोरिन्द्रस्य बृहस्पतेः प्रजापतेर् ब्रह्मणः स वै सप्त)

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 10 Anuvaakams :-

(संज्ञानं – भू – स्त्वमेव – सम्ँवथ्सरोऽसि – भू – राज्य – सव–विपश्चिते – प्रजापतिर् देवा – नियं ँवाव सरघा – कश्चिद्धैकादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasinis :-

(संज्ञानꣳ – राज्ञी – मूर्द्धा हृदय – एष सम्ँवथ्सरो – नार्द्धमासेषु नवचत्वारिꣳशत्)

First and Last Padam 1st Prapaatakam of Kaatakam:-

(संज्ञानꣳ – सावित्रः)

॥ हरिः ओं ॥

॥ इति तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

3.10 For Kaatakam 1 - (TB 3.10)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam 1	4	43
Anuvakam 2	1	16
Anuvakam 3	1	19
Anuvakam 4	3	37
Anuvakam 5	1	14
Anuvakam 6	1	7
Anuvakam 7	1	11
Anuvakam 8	10	98
Anuvakam 9	15	155
Anuvakam 10	5	49
Anuvakam 11	7	77
Total →	49	526

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं

3.11 तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके द्वितीयः प्रश्नः नाचिकेतचयनम्

3.11.1 अनुवाकं 1 –इष्टकोपधानमन्त्राः

T.B.3.11.1.1

लोकोऽसि स्वर्गोऽसि । अनन्तोऽस्य पारोऽसि ।

अक्षितोऽस्य क्षय्योऽसि । तपसः प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।

विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व(ग्ं) सुभूतं ।

विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता । तन्त्वोपदधे कामदुघ–मक्षितं ।

प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **1 (10)**

T.B.3.11.1.2

तपोऽसि लोके श्रितं । तेजसः प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।

विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व(ग्ं) सुभूतं ।

विश्वस्य भर्तृ विश्वस्य जनयितृ ।

तत् त्वोपदधे कामदुघ–मक्षितं ।

प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।

तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **2 (8)**

T.B.3.11.1.3

तेजोऽसि तपसि श्रितं । समुद्रस्य प्रतिष्ठा ।

त्वयीदमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्व सुभूतं ।

विश्वस्य भर्तृविश्वस्य जनयितृ । तन्त्वोपदधे कामदुघ-मक्षितं ।

प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **3 (8)**

T.B.3.11.1.4

समुद्रोऽसि तेजसि श्रितः । अपां प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।

विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्व सुभूतं ।

विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता । तं त्वोपदधे कामदुघ-मक्षितं ।

प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **4 (8)**

T.B.3.11.1.5

आपः स्थ समुद्रे श्रिताः । पृथिव्याः प्रतिष्ठा युष्मासु ।

इदमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्व सुभूतं ।

विश्वस्य भर्त्र्यो विश्वस्य जनयित्र्यः ।

ता व उपदधे कामदुघा अक्षिताः । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **5 (8)**

T.B.3.11.1.6

पृथिव्य-स्यफ्सु श्रिता । अग्नेः प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।
विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व॒ँ सुभूतं ।
विश्वस्य भर्त्री विश्वस्य जनयित्री । तां त्वोपदधे कामदुघा-मक्षितां ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **6 (8)**

T.B.3.11.1.7

अग्निरसि पृथिव्या॓ श्रितः । अन्तरिक्षस्य प्रतिष्ठा ।
त्वयीदमन्तः । विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व॒ँ सुभूतं ।
विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता । तं त्वोपदधे कामदुघ-मक्षितं ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **7 (8)**

T.B.3.11.1.8

अन्तरिक्ष-मस्यग्नौ श्रितं । वायोः प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।
विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व॒ँ सुभूतं ।
विश्वस्य भर्तृ विश्वस्य जनयितृ ।

तत् त्वोपदधे कामदुघ-मक्षितं । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **8 (8)**

T.B.3.11.1.9

वायुरस्यन्तरिक्षे श्रितः । दिवः प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।
विश्वं यँक्षं विश्वं भूतं विश्वँ सुभूतं ।
विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता ।
तं त्वोपदधे कामदुघ-मक्षितं । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **9 (8)**

T.B.3.11.1.10

द्यौरसि वायौ श्रिता । आदित्यस्य प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।
विश्वं यँक्षं विश्वं भूतं विश्वँ सुभूतं ।
विश्वस्य भर्त्री विश्वस्य जनयित्री ।
तां त्वोपदधे कामदुघा-मक्षितां । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥ **10 (8)**

T.B.3.11.1.11

आदित्योऽसि दिवि श्रितः । चन्द्रमसः प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।
विश्वं यँक्षं विश्वं भूतं विश्वँ सुभूतं ।

विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता ।

तं त्वोपदधे कामदुघ–मक्षितं । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।

तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **11 (8)**

T.B.3.11.1.12

चन्द्रमा अस्यादित्ये श्रितः । नक्षत्राणां प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।

विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्वꣳ सुभूतं ।

विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता ।

तं त्वोपदधे कामदुघ–मक्षितं । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।

तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **12 (8)**

T.B.3.11.1.13

नक्षत्राणि स्थ चन्द्रमसि श्रितानि । सम्ँवथ्सरस्य प्रतिष्ठा युष्मासु ।

इदमन्तः । विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्वꣳ सुभूतं ।

विश्वस्य भर्तॄणि विश्वस्य जनयितॄणि ।

तानि व उपदधे कामदुघा–न्यक्षितानि । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।

तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **13 (8)**

T.B.3.11.1.14

सम्ँवथ्सरोऽसि नक्षत्रेषु श्रितः । ऋतूनां प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः ।

विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्वꣳ सुभूतं ।

विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता ।

तं त्वोपदधे कामदुघ–मक्षितं । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।

तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **14 (8)**

T.B.3.11.1.15

ऋतवः स्थ सम्ँवथ्सरे श्रिताः । मासानां प्रतिष्ठा युष्मासु ।

इदमन्तः । विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्वꣳ सुभूतं ।

विश्वस्य भर्तारो विश्वस्य जनयितारः ।

तान्. व उपदधे कामदुघा–नक्षितान् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।

तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **15 (8)**

T.B.3.11.1.16

मासाः स्थर्तुषु श्रिताः । अर्द्धमासानां प्रतिष्ठा युष्मासु ।

इदमन्तः । विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्वꣳ सुभूतं ।

विश्वस्य भर्तारो विश्वस्य जनयितारः ।

तान्. व उपदधे कामदुघा–नक्षितान् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **16 (8)**

T.B.3.11.1.17

अर्द्धमासाः स्थ मासु श्रिताः । अहोरात्रयोः प्रतिष्ठा युष्मासु ।
इदमन्तः । विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व(ग्ं) सुभूतं ।
विश्वस्य भर्तारो विश्वस्य जनयितारः ।
तान्. व उपदधे कामदुघा–नक्षितान् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **17 (8)**

T.B.3.11.1.18

अहोरात्रे स्थोऽर्द्धमासेषु श्रिते । भूतस्य प्रतिष्ठे भव्यस्य प्रतिष्ठे ।
युवयो–रिदमन्तः । विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व(ग्ं) सुभूतं ।
विश्वस्य भर्त्र्यौ विश्वस्य जनयित्र्यौ । ते वामुपदधे कामदुघे अक्षिते ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **18 (8)**

T.B.3.11.1.19

पौर्णमास्यष्टका ऽमावास्या । अन्नादाः स्थान्नदुघो युष्मासु ।
इदमन्तः । विश्वं ँयक्षं ँविश्वं भूतं ँविश्व(ग्ं) सुभूतं ।
विश्वस्य भर्त्र्यो विश्वस्य जनयित्र्यः ।

ता व उपदधे कामदुघा अक्षिताः । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **19 (8)**

T.B.3.11.1.20

राडसि बृहती श्रीरसीन्द्रपत्नी धर्मपत्नी । विश्वं भूतमनु प्रभूता ।
त्वयीदमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्व सुभूतं ।
विश्वस्य भर्त्री विश्वस्य जनयित्री । तां त्वोपदधे कामदुघा–मक्षितां ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **20 (8)**

T.B.3.11.1.21

ओजोऽसि सहोऽसि । बलमसि भ्राजोऽसि ।
देवानां धामामृतं । अमर्त्य–स्तपोजाः । त्वयीदमन्तः ।
विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्व सुभूतं ।
विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता ।
तं त्वोपदधे कामदुघ–मक्षितं । प्रजापतिस्त्वा सादयतु ।
तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ( ) ॥ **21 (10)**

लोक – स्तप – स्तेजः – समुद्र – आपः – पृथिव्य – ग्नि – रन्तरिक्षम् – वायुर् – द्यौ – रादित्य – श्चन्द्रमा – नक्षत्राणि – सम्ँवथ्सर – ऋतवो – मासा – अर्द्धमासा – अहोरात्रे – पौर्णमासी – राड – स्योजोऽस्येकवि॒ꣳशतिः (A1)

Special Korvai

लोकोऽसि भर्ता तम् । तपस्तेजोऽसि भर्तृ तत् ।

समुद्रोऽसि भर्ता तम् । आपः स्थ भर्त्र्यस्ता वः ।

पृथिवी भर्त्री ताम् ।

अग्निरसि भर्ता तम् । अन्तरिक्षं भर्तृ तत् । वायुरसि भर्ता तम् ।

द्यौरसि भर्त्री ताम् ।

आदित्यश्चन्द्रमा भर्ता तम् । नक्षत्राणि स्थ भर्तृणि तानि वः ।

सम्ँवथ्सरोऽसि भर्ता तम् ।

ऋतवो मासा अर्द्धमासा भर्तारस्तान्. वः ।

अहोरात्रे भर्त्र्यौ ते वाम् । पौर्णमासी भर्त्र्यस्ता वः ।

राडसि भर्त्री ताम् । ओजोऽसि भर्ता तमेकविꣳशतिः ।

3.11.2 अनुवाकं 2 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति

T.B.3.11.2.1

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवः । त्वꣳ शर्द्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे ।
त्वं ँवातैररुणैर्यासि शङ्गयः । त्वं पूषा विधतः पासि नु त्मना ।
देवा देवेषु श्रयद्ध्वं । प्रथमा द्वितीयेषु श्रयद्ध्वं ।
द्वितीया–स्तृतीयेषु श्रयद्ध्वं । तृतीया–श्चतुर्थेषु श्रयद्ध्वं ।
चतुर्थाः पञ्चमेषु श्रयद्ध्वं । पञ्चमाः षष्ठेषु श्रयद्ध्वं । **22 (10)**

T.B.3.11.2.2

षष्ठाः सप्तमेषु श्रयद्ध्वं । सप्तमा अष्टमेषु श्रयद्ध्वं ।
अष्टमा नवमेषु श्रयद्ध्वं । नवमा दशमेषु श्रयद्ध्वं ।
दशमा एकादशेषु श्रयद्ध्वं । एकादशा द्वादशेषु श्रयद्ध्वं ।
द्वादशा–स्त्रयोदशेषु श्रयद्ध्वं ।
त्रयोदशा–श्चतुर्दशेषु श्रयद्ध्वं । चतुर्दशाः पञ्चदशेषु श्रयद्ध्वं ।
पञ्चदशाः षोडशेषु श्रयद्ध्वं । **23 (10)**

T.B.3.11.2.3

षोडशाः सप्तदशेषु श्रयद्ध्वं । सप्तदशा अष्टादशेषु श्रयद्ध्वं ।
अष्टादशा एकान्नविꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।

एकान्नवि॒ꣳशा वि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
वि॒ꣳशा एकवि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
एकवि॒ꣳशा द्वावि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
द्वावि॒ꣳशा स्त्रयोवि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
त्रयोवि॒ꣳशा श्चतुर्वि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
चतुर्वि॒ꣳशाः पञ्चवि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
पञ्चवि॒ꣳशाः षड्वि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं । **24 (10)**

T.B.3.11.2.4

षड्वि॒ꣳशाः सप्तवि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
सप्तवि॒ꣳशा अष्टावि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
अष्टावि॒ꣳशा एकान्नत्रि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
एकान्नत्रि॒ꣳशा स्त्रि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
त्रि॒ꣳशा एकत्रि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
एकत्रि॒ꣳशा द्वात्रि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
द्वात्रि॒ꣳशा स्त्रयस्त्रि॒ꣳशेषु श्रयद्ध्वं ।
देवास्त्रिरे–कादश॒ा स्त्रिस्त्रयस्त्रिꣳशाः ।

उत्तरे भवत । उत्तरवर्त्मान उत्तरसत्वानः ( ) ।

यत्काम इदं जुहोमि । तन्मे समृद्ध्यतां ।

वय७ स्याम पतयो रयीणां । भूर्भुवस्वः स्वाहा ॥ **25 (14)**

(षष्ठेषु श्रयद्धव७ – षोडशेषु श्रयद्धव७ – षड्वि७शेषु श्रयद्ध्व – मुत्तरसत्त्वानश्चत्वारि च) (A2)

3.11.3 अनुवाकं 3 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति

T.B.3.11.3.1

अग्नाविष्णू सजोषसा । इमा वर्द्धन्तु वाङ्गिरः ।

द्युम्नैर् वाजेभि–रागतं । राज्ञी विराज्ञी । सम्राज्ञी स्वराज्ञी ।

अर्चिः शोचिः । तपो हरो भाः । अग्निः सोमो बृहस्पतिः ।

विश्वे देवा भुवनस्य गोपाः । ते सर्वे सङ्गत्य ( ) ।

इदं मे प्रावता वचः । वय७ स्याम पतयो रयीणां ।

भूर्–भुवस्–स्वस्स्वाहा ॥ **26 (13)**

(सङ्गत्य त्रीणि च) (A3)

3.11.4 अनुवाकं 4 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति

T.B.3.11.4.1

अन्नपते ऽन्नस्य नो देहि । अनमीवस्य शुष्मिणः ।
प्र प्रदातारन्तारिषः । ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे ।
अग्ने पृथिवीपते । सोम वीरुधां पते । त्वष्टः समिधां पते ।
विष्णवाशानां पते । मित्र सत्यानां पते । वरुण धर्मणां पते । **27 (10)**

T.B.3.11.4.2

मरुतो गणानां पतयः । रुद्र पशूनां पते । इन्द्रौजसां पते ।
बृहस्पते ब्रह्मणस्पते । आ रुचा रोचेऽह॰ स्वयं ।
रुचा रुरुचे–रोचमानः । अतीत्यादः स्वराभरेह ।
तस्मिन्. योनौ प्रजनौ प्रजायेय । वय॰ स्याम पतयो रयीणां ।
भूर्भुवः स्वः स्वाहा ( ) ॥ **28 (10)**

[वरुण धर्मणां पते स्वः – स्वाहा ( )] (A4)

3.11.5 अनुवाकं 5 –चतुर्भिरनुवाकैः चतस्र आहुतीर्जुहोति

T.B.3.11.5.1

सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः ।
सप्तर्.षयः सप्तधाम प्रियाणि । सप्त होत्रा अनु विद्वान् ।

सप्त योनी–रापृणस्वा घृतेन । प्राची दिक् । अग्निर् देवता ।
अग्निꣳ स दिशां देवं देवताना–मृच्छतु । यो मैतस्यै
दिशोऽभिदासति । दक्षिणा दिक् । इन्द्रो देवता । **29 (10)**

T.B.3.11.5.2

इन्द्रꣳ स दिशां देवं देवताना–मृच्छतु ।
यो मैतस्यै दिशो ऽभिदासति । प्रतीची दिक् । सोमो देवता ।
सोमꣳ स दिशां देवं देवताना–मृच्छतु ।
यो मैतस्यै दिशो ऽभिदासति । उदीची दिक् । मित्रावरुणौ देवता ।
मित्रावरुणौ स दिशां देवौ देवताना–मृच्छतु ।
यो मैतस्यै दिशो ऽभिदासति । **30 (10)**

T.B.3.11.5.3

ऊर्द्ध्वा दिक् । बृहस्पतिर् देवता ।
बृहस्पतिꣳ स दिशां देवं देवताना–मृच्छतु ।
यो मैतस्यै दिशो ऽभिदासति । इयन्दिक् । अदितिर् देवता ।
अदितिꣳ स दिशां देवीं देवताना–मृच्छतु ।

यो मैतस्यै दिशो ऽभिदासति ।

पुरुषो दिक् । पुरुषो मे कामान् थ्समर्द्धयतु ( ) । **31 (10)**

T.B.3.11.5.4

अन्धो जागृविः प्राण । असावेहि । बधिर आक्रन्दयित–रपान ।

असावेहि । उषस–मुषस–मशीय । अहमसो ज्योतिरशीय ।

अहमसो ऽपोशीय । वय७ स्याम पतयो रयीणां ।

भूर्भुवः स्वः स्वाहा ॥ **32 (9)**

(दक्षिणा दिगिन्द्रो देवता – मित्रावरुणौ स दिशां देवौ देवतानामृच्छतु यो मैतस्यै दिशोऽभिदा – सत्यर्दधयतु – +नव च) (A5)

3.11.6 अनुवाकं 6 –उपस्थानम्

T.B.3.11.6.1

यत्तेऽचितं ँयदु चितन्ते अग्ने । यत्त ऊनं ँयदु तेऽतिरिक्तं ।

आदित्यास्त–दङ्गिरस–श्चिन्वन्तु । विश्वे ते देवाश्चिति–मापूरयन्तु ।

चितश्चासि सञ्चितश्चा–स्यग्ने । एतावा७श्चासि भूया७श्चास्यग्ने ॥

लोकं पृण च्छिद्रं पृण । अथो सीद शिवा त्वं ।

इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिः । अस्मिन्. योनावसीषदन् । **33 (10)**

T.B.3.11.6.2

तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ ता अस्य सूददोहसः ।

सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः । जन्मं देवानां ँविशः ।

त्रिष्वा रोचने दिवः । तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥

अग्ने देवाꣳ इहावह । जज्ञानो वृक्तबर्.हिषे ।

असि होता न ईड्यः ॥ अगन्म महा मनसा यविष्ठं । **34 (10)**

T.B.3.11.6.3

यो दीदाय समिद्धः स्वे दुरोणे । चित्रभानू रोदसी अन्तरुर्वी ।

स्वाहुतं ँविश्वतः प्रत्यञ्चं ॥ मेधाकारं ँविदथस्य प्रसाधनं ।

अग्निꣳ होतारं परिभूतमं मतिं । त्वामर्भस्य हविषः समानमित् ।

त्वां महो वृणते नरो नान्यं–त्वत् ॥ मनुष्वत्त्वा निधीमहि ।

मनुष्वथ् समिधीमहि । अग्ने मनुष्व–दङ्गिरः । **35 (10)**

T.B.3.11.6.4

देवान् देवायते यज ॥ अग्निर्. हि वाजिनं ँविशे ।

ददाति विश्वचर्.षणिः ।

अग्नी राये स्वाभुवं । स प्रीतो याति वार्यं । इषꣳ स्तोतृभ्य आभर ॥

पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां । पृष्टो विश्वा ओषधी–राविवेश ।

वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः ।

स नो दिवा स रिषः पातु नक्तं ( ) ॥ **36 (10)**

[असीषदन्. – यविष्ठ – मङ्गिरो – नक्तं ( )] (A6)

3.11.7 अनुवाकं 7 –नाचिकेतब्राह्मणं तत्र आग्निदेवतोपासनम्

T.B.3.11.7.1

अयं ँवाव यः पवते । सोऽग्नि र्नाचिकेतः । स यत् प्राङ् पवते ।

तदस्य शिरः । अथ यद् दक्षिणा । स दक्षिणः पक्षः ।

अथ यत् प्रत्यक् । तत् पुच्छं । य दुदङ्ङ् । स उत्तरः पक्षः । **37 (10)**

T.B.3.11.7.2

अथ यथ् सम्ँवाति । तदस्य समञ्चनं च प्रसारणं च ।

अथो संपदेवास्य सा ॥ स७ं ह वा अस्मै स कामः पद्यते ।

यत् कामो यजते । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन–मेवं ँवेद ॥ यो ह वा अग्नेर् नाचिकेतस्यायतनं

प्रतिष्ठां ँवेद । आयतनवान् भवति । गच्छति प्रतिष्ठां । **38 (10)**

T.B.3.11.7.3

हिरण्यं ँवा अग्ने र्नाचिकेतस्यायतनं प्रतिष्ठा । य एवं ँवेद ।

आयतनवान् भवति । गच्छति प्रतिष्ठां ॥

यो ह वा अग्नेर् नाचिकेतस्य शरीरंँ वेद ।
सशरीर एव स्वर्गंँ लोकमेति ।
हिरण्यं ँ वा अग्नेर् नाचिकेतस्य शरीरं ।
य एवं ँ वेद । सशरीर एव स्वर्गं ँ लोकमेति ॥
अथो यथा रुक्म उत्–तप्तो भाय्यात् । **39 (10)**

T.B.3.11.7.4

एवमेव स तेजसा यशसा । अस्मिꣳश्च लोके–ऽमुष्मिꣳश्च भाति ॥
उरवो ह वै नामैते लोकाः । ये–ऽवरेणादित्यं ।
अथ हैते वरीयाꣳसो लोकाः । ये परेणादित्यं ।
अन्तवन्तꣳ ह वा एष क्षय्यं ँ लोकं जयति । यो–ऽवरेणादित्यं ।
अथ हैषो–ऽनन्त–मपार–मक्षय्यं ँ लोकं जयति ।
यः परेणादित्यं ( ) ॥ **40 (10)**

T.B.3.11.7.5

अनन्तꣳ ह वा अपार–मक्षय्यं ँ लोकं जयति ।
योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन–मेवं ँ वेद ॥
अथो यथा रथे तिष्ठन् पक्षसी पर्यावर्त्तमाने प्रत्यपेक्षते ।

एव–महोरात्रे प्रत्यपेक्षते ।
नास्या–होरात्रे लोकमाप्नुतः । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन–मेवं वेद ॥ **41 (8)** *(उत्तरः पक्षो – गच्छति प्रतिष्ठां – भाय्याद् – यः परेणादित्य – +मष्टौ च)* *(A7)*

3.11.8 अनुवाकं 8 –नाचिकेतोपाख्यानम्

T.B.3.11.8.1

उशन्. ह वै वाजश्रवसः सर्ववेदसं ददौ ।
तस्य ह नचिकेता नाम पुत्र आस । त९ँ ह कुमार९ँ सन्तं ।
दक्षिणासु नीयमानासु श्रद्धा ऽऽविवेश । स होवाच ।
तत कस्मै मां दास्यसीति । द्वितीयं तृतीयं ॥ त९ँ ह परीत उवाच ।
मृत्यवे त्वा ददामीति ॥ त९ँ ह स्मोत्थितं वागभिवदति । **42 (10)**

T.B.3.11.8.2

गौतम कुमारमिति । स होवाच । परेहि मृत्योर् गृहान् ।
मृत्यवे वै त्वाऽदा–मिति ॥ तं वै प्रवसन्तं गन्तासीति होवाच ।
तस्य स्म तिस्रो रात्री–रनाश्वान् गृहे वसतात् । स यदि त्वा पृच्छेत् ।

कुमार कति रात्री–रवात्सी–रिति । तिस्र इति प्रतिब्रूतात् ।
किं प्रथमाꣳ रात्रि–माऽस्ना इति । **43 (10)**

T.B.3.11.8.3

प्रजां त इति । किं द्वितीया–मिति । पशूꣳस्त इति ।
किं तृतीया–मिति । साधुकृत्यां त इति ॥ तं ँवै प्रवसन्तं जगाम ।
तस्य ह तिस्रो रात्री–रनाश्वान् गृह उवास । तमागत्य पप्रच्छ ।
कुमार कति रात्री–रवात्सी–रिति । तिस्र इति प्रत्युवाच । **44 (10)**

T.B.3.11.8.4

किं प्रथमाꣳ रात्रि–माऽस्ना इति । प्रजां त इति ।
किं द्वितीया–मिति । पशूꣳस्त इति । किं तृतीया–मिति ।
साधुकृत्यां त इति ॥ नमस्ते अस्तु भगव इति होवाच ।
वरं ँवृणीष्वेति ॥ पितरमेव जीवन्नयानीति ॥
द्वितीयं ँवृणीष्वेति । **45 (10)**

T.B.3.11.8.5

इष्टापूर्तयोर् मे ऽक्षितिं ब्रूहीति होवाच ।
तस्मै हैतमग्निं नाचिकेत–मुवाच ।
ततो वै तस्ये–ष्टापूर्ते ना क्षीयेते ॥

नास्येष्टा-पूर्ते क्षीयेते । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन-मेवं वेद ॥ तृतीयं वृणीष्वेति ।
पुनर्मृत्योर् मे ऽपजितिं ब्रूहीति होवाच ।
तस्मै हैतमग्निं नाचिकेत-मुवाच ।
ततो वै सोऽप पुनर् मृत्यु-मजयत् । **46 (10)**

T.B.3.11.8.6

अप पुनर् मृत्युं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ॥
य उ चैन-मेवं वेद ॥ प्रजापतिर्वै प्रजाकाम-स्तपो-ऽतप्यत ।
स हिरण्य-मुदास्यत् । त-दग्नौ प्रास्यत् । त-दस्मै नाच्छदयत् ।
तद् द्वितीयं प्रास्यत् । त-दस्मै नै वाच्छदयत् ।
तत् तृतीयं प्रास्यत् । **47 (10)**

T.B.3.11.8.7

त-दस्मै नै वाच्छदयत् । त-दात्म-न्नेव हृदय्येऽग्नौ वैश्वानरे प्रास्यत् ।
त-दस्मा अच्छदयत् । तस्माद्धिरण्यं कनिष्ठं धनानां ।
भुञ्जत् प्रियतमं । हृदयजꣳ हि । स वै तमेव नाविन्दत् ।
यस्मै तां दक्षिणा-मनेष्यत् ।

ता॑ स्वायै॒व हस्ता॑य॒ दक्षि॑णायानयत् ।

तां प्रत्य॑गृह्णात् । **48 (10)**

T.B.3.11.8.8

दक्षा॑य त्वा॒ दक्षि॑णां॒ प्रति॑गृह्णा॒मीति॑ । सो॑ऽदक्षत॒ दक्षि॑णां प्रति॒गृह्य॑ ।

दक्ष॑ते ह॒ वै दक्षि॑णां प्रति॒गृह्य॑ । य ए॒वं वेद॑ ॥

ए॒तद्ध॑ स्म॒ वै तद् वि॒द्वा॒न्सो॑ वाजश्र॒वसा गोतमाः ।

अप्य॑नू॒दे॒श्यां॑ दक्षि॑णां॒ प्रति॑गृह्णन्ति ।

उ॒भये॑न व॒यं द॑क्षिष्यामह ए॒व दक्षि॑णां प्रति॒गृह्येति॑ ।

ते॒ ऽदक्षन्त॒ दक्षि॑णां प्रति॒गृह्य॑ ।

दक्ष॑ते ह॒ वै दक्षि॑णां प्रति॒गृह्य॑ । य ए॒वं वेद॑ ( ) ।

प्र हा॒न्यं व्ली॑नाति ॥ **49 (11)**

(व॒द॒ – त्या॒श्ना॒ इत्यु॑ – वाच – द्वि॒तीयं॑ वृ॒णी॒ष्वे – त्यं॑जयत् –

तृ॒ती॒यं॑ प्रास्य॑ – दगृह्णा॒द् – य ए॒वं वेदैकं॑ च) (A8)

3.11.9 अनुवाकं 9 –चयनप्रयोगः

T.B.3.11.9.1

तꣳ हैत–मेके पशुबन्ध एवोत्तरवेद्यां चिन्वते ।
उत्तरवेदिसम्मित एषोऽग्निरिति वदन्तः ।
तन्न तथा कुर्यात् । एत–मग्निं कामेन व्यर्द्धयेत् ।
स एनं कामेन व्यृद्धः । कामेन व्यर्द्धयेत् ।
सौम्ये वावैनमध्वरे चिन्वीत । यत्र वा भूयिष्ठा आहुतयो हूयेरन्न् ।
एत–मग्निं कामेन समर्द्धयति । स एनं कामेन समृद्धः । **50 (10)**

T.B.3.11.9.2

कामेन समर्द्धयति ॥ अथ हैनं पुरर्.षयः ।
उत्तरवेद्या–मेव सत्रिय–मचिन्वत । ततो वै तेऽविन्दन्त प्रजां ।
अभि स्वर्गं ँलोक–मजयन्न् । विन्दत एव प्रजां ।
अभि स्वर्गं ँलोकं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन–मेवं ँवेद ॥ अथ हैनं ँवायुर्. ऋद्धिकामः । **51 (10)**

T.B.3.11.9.3

यथान्युप्त–मेवोपदधे । ततो वै स एता–मृद्धि–मार्द्ध्नोत् ।
यामिदं ँवायुर्. ऋद्धः । एता–मृद्धि–मृद्ध्नोति ।

यामिदं ँवायुर्. ऋद्धः । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन–मेवं ँवेद ॥ अथ हैनं गोबलो वार्ष्णः पशुकामः ।
पाङ्क्तमेव चिक्ये । पञ्च पुरस्तात् । **52 (10)**

T.B.3.11.9.4

पञ्च दक्षिणतः । पञ्च पश्चात् । पञ्चोत्तरतः । एकां मद्ध्ये ।
ततो वै स सहस्रं पशून् प्राप्नोत् । प्र सहस्रं पशू–नाप्नोति ।
योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन–मेवं ँवेद ॥
अथ हैनं प्रजापतिर् ज्यैष्ठ्यकामो यशस्कामः प्रजननकामः ।
त्रिवृतमेव चिक्ये । **53 (10)**

T.B.3.11.9.5

सप्त पुरस्तात् । तिस्रो दक्षिणतः । सप्त पश्चात् । तिस्र उत्तरतः ।
एकां मद्ध्ये । ततो वै स प्र यशो ज्यैष्ठ्य–माप्नोत् ।
एतां प्रजातिं प्राजायत । यामिदं प्रजाः प्रजायन्ते ।
त्रिवृद् वै ज्यैष्ठ्यं । माता पिता पुत्रः । **54 (10)**

T.B.3.11.9.6

त्रिवृत् प्रजननं । उपस्थो योनिर् मद्ध्यमा ।
प्रयशो ज्यैष्ठ्य–माप्नोति । एतां प्रजातिं प्रजायते ।

यामिदं प्रजाः प्रजायन्ते । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैनमेवं ँवेद ॥ अथ हैन–मिन्द्रो ज्यैष्ठ्यकामः ।
ऊर्द्ध्वा एवोपदधे । ततो वै स ज्यैष्ठ्य–मगच्छत् । **55 (10)**

T.B.3.11.9.7

ज्यैष्ठ्यं गच्छति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन–मेवं ँवेद ॥ अथ हैन–मसावादित्यः स्वर्गकामः ।
प्राचीरेवोपदधे । ततो वै सोऽभि स्वर्गं ँलोक–मजयत् ।
अभि स्वर्गं ँलोकं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन–मेवं ँवेद ॥ स यदीच्छेत् । **56 (10)**

T.B.3.11.9.8

तेजस्वी यशस्वी ब्रह्मवर्चसी स्यामिति ।
प्राङ्गहोतुर्द्धिष्ण्या–दुथ्सर्पेत् । येयं प्रागाद् यशस्वती ।
सा मा प्रोर्णोतु । तेजसा यशसा ब्रह्मवर्चसेनेति ।
तेजस्व्येव यशस्वी ब्रह्मवर्चसी भवति ॥ अथ यदीच्छेत् ।
भूयिष्ठं मे श्रद्दधीरन्न् । भूयिष्ठा दक्षिणा नयेयुरिति ।

दक्षिणासु नीयमानासु प्राच्येहि प्राच्येहीति प्राची जुषाणा वेत्वाज्यस्य स्वाहेति स्रुवेणो–पहत्या हवनीये जुहुयात् । **57 (10)**

T.B.3.11.9.9

भूयिष्ठ–मेवास्मै श्रद्धधते । भूयिष्ठा दक्षिणा नयन्ति ॥

पुरीष–मुपधाय । चिति–क्लृप्तिभि–रभिमृश्य ।

अग्निं प्रणीयोपसमाधाय । चतस्र एता आहुतीर् जुहोति ।

त्वमग्ने रुद्र इति शतरुद्रीयस्य रूपं ।

अग्नाविष्णू इति वसोर्द्धारायाः । अन्नपत इत्यन्न होमः ।

सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वा इति विश्वप्रीः ( ) ॥ **58 (10)**

[समृद्ध – ऋद्धिकामः – पुरस्ताच् – चिक्ये – पुत्रो – ऽगच्छ – दिच्छे – ज्जुहुयाद् – विश्वप्रिः ( )] (A9)

Special Korvai

(पुरर्.षयो वायुर् गोबलः सहस्रं प्रजापति स्त्रिवृदिन्द्रो ऽसावादित्यः स यदीच्छेत्)

3.11.10 अनुवाकं 10 –तत्प्रशंसा

T.B.3.11.10.1

यां प्रथमा–मिष्टका–मुपदधाति । इमं तया लोक–मभिजयति ।

अथो या अस्मिन् ँल्लोके देवताः ।

तासा॑ सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति । यां द्वितीया–मुपदधाति ।

अन्तरिक्षलोकं तया–ऽभि जयति । अथो या अन्तरिक्षलोके देवताः ।

तासा॑ सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति ।

यां तृतीया–मुपदधाति ।

अमुं तया लोक–मभिजयति । **59 (10)**

T.B.3.11.10.2

अथो या अमुष्मिन् ँल्लोके देवताः ।

तासा॑ सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति ।

अथो या अमूरितरा अष्टादश ।

य एवामी उरवश्च वरीया॑सश्च लोकाः ।

तानेव ताभि–रभिजयति ॥

कामचारो ह वा अस्योरुषु च वरीयस्सु च लोकेषु भवति ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन–मेवं वेँद ॥

समँवथ्सरो वा अग्नि र्नाचिकेतः । तस्य वसन्तः शिरः । **60 (10)**

T.B.3.11.10.3

ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः । वर्.षा उत्तरः । शरत् पुच्छं ।

मासाः कर्मकाराः । अहोरात्रे शतरुद्रीयं । पर्जन्यो वसोर्द्धारा ।

यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं वृँष्ट्वा ।

प्रजाभ्यः सर्वान् कामान्थ् संपूरयति ।

एव–मेव स तस्य सर्वान् कामान्थ् संपूरयति ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । **61 (10)**

T.B.3.11.10.4

य उ चैन–मेवं वेँद ॥ समँवथ्सरो वा अग्निर् नाचिकेतः ।

तस्य वसन्तः शिरः । ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः ।

वर्.षाः पुच्छं । शरदुत्तरः पक्षः । हेमन्तो मद्ध्यं ।

पूर्वपक्षाश्चितयः । अपरपक्षाः पुरीषं । अहोरात्राणीष्टकाः ( ) ।

एष वाव सोऽग्नि–रग्निमयः पुनर्णवः ।

अग्निमयो ह वै पुनर्णवो भूत्वा । स्वर्गं लोँक–मेति ।

आदित्यस्य सायुज्यं । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन–मेवं ँवेद ॥ **62 (16)** ***(अमुं तया लोकमभिजयति – शिर – श्चिनुत – इष्टकाः षट्च)*** *(A10)*

==========

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 10 Anuvaakams :-

(लोक – स्त्वमग्ने – ऽग्नाविष्णू – अन्नपते – सप्त ते अग्ने – यत्ते ऽचितम – यं वा – वोशन्. ह वै – त९ं हैतं – यां प्रथमामिष्टकां दश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasinis :-

(लोक – आदित्य – ओजो – ऽस्यूर्द्ध्वा दिग – नन्त९ं ह वै – कामेन – ग्रीष्मो द्विषष्टिः)

First and Last Padam 2nd Prapaatakam of Kaatakam:-

(लोको – वेद)

॥ हरिः ओं ॥

॥ तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

====================================

3.11 For Kaatakam - 2 (TB 3.11)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam 1	21	172
Anuvakam 2	4	44
Anuvakam 3	1	13
Anuvakam 4	2	39
Anuvakam 5	4	20
Anuvakam 6	4	40
Anuvakam 7	5	48
Anuvakam 8	8	81
Anuvakam 9	9	90
Anuvakam 10	4	46
Total →	62	593

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, ह॒रि॒ः ओं

3. कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टकं

3.12 तैत्तरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके तृतीयः प्रश्नः

चातुर्होत्रचयनं वैश्वसृजचयनं च

3.12.1 अनुवाकं 1 –वैश्वसृजचयनाङ्गभूताः दिवश्श्येनय इष्टयः

T.B.3.12.1.1

"तु॒भ्यन्ता अङ्गि॑रस्तमा॒{21}" "श्याम॒ तङ्का॑ममग्ने {22}" ।

"आशा॑नां त्वा॒{23}" "विश्वा॒ आशा॑ः{24}" ।

"अनु॒नो॑ऽद्यानु॑मति॒{25}" "रन्वि॒दनु॑मते॒ त्वं{26}" ।

"कामो॑ भू॒तस्य॒{27}" "काम॒स्तदग्रे॑{28}" ।

"ब्रह्म॑ जज्ञा॒नं{29}" "पि॒ता वि॒राजा॑ं{30}" ।

"य॒ज्ञो रा॒यो॑{31}" "ऽयं य॒ज्ञः{32}" । "आपो॑ भ॒द्रा{33}"

"आदि॒त्पश्या॑मि{34}" । "तुभ्यं॑ भरन्ति॒{35}" "यो दे॒ह्यः{36}" ।

"पूर्वं॑ देवा॒ अप॑रेण{37}" "प्राणापा॒नौ{38}" ।

"ह॒व्यवा॒ह॒॒{39}" "स्वि॑ष्टं{40}" ॥ 1 (10) ***तु॒भ्यं दश*** *(A1)*

3.12.2 अनुवाकं 2 –तासां ब्राह्मणम्

T.B.3.12.2.1

दे॒वेभ्यो॒ वै स्व॒र्गो लो॒कस्ति॒रोऽभवत् । ते प्र॒जाप॑ति–मब्रुवन्न् ।
प्रजा॑पते स्व॒र्गो वै नो॑ लो॒कस्ति॒रोऽभूत् । तमन्वि॒च्छेति॑ ।
तं ँय॑ज्ञक्र॒तुभि॒–रन्वै॒च्छत् । तं ँय॑ज्ञक्र॒तुभि॒–र्नान्ववि॑न्दत् ।
तमिष्टि॑भि॒–रन्वै॒च्छत् । तमि॑ष्टिभि॒–रन्ववि॑न्दत् ।
तदिष्टी॑ना–मिष्टि॒त्वं । एष्ट॑यो ह॒वै ना॑म ।
ता इष्ट॒य इत्या॑चक्षते प॒रोक्षे॑ण । प॒रोक्षप्रि॑या इ॒व हि दे॒वाः ॥ **2 (12)**

T.B.3.12.2.2

तमाशा॒–ऽब्रवीत् । प्रजाप॑त आ॒शया॒ वै श्रा॒म्यसि ।
अ॒ह॒मु वा आशा॒ऽस्मि । मां नु य॑जस्व ।
अथ॑ ते स॒त्याऽऽशा॑ भविष्यति । अनु॑ स्व॒र्गं ँलो॒कं ँवे॒थ्स्यसीति॑ ।
स ए॒त॒मग्न॒ये कामा॑य पु॒रो॑डाश–म॒ष्टाक॑पा॒लं निर॑वपत् ।
आ॒शायै॑ च॒रुं । अनु॑मत्यै च॒रुं । तत॒ो वै तस्य॑ स॒त्या–ऽऽशा॑ ऽभवत् ।
अनु॑ स्व॒र्गं ँलो॒क–मविन्दत् । स॒त्या ह॒ वा अ॒स्याशा॑ भवति ।
अनु॑ स्व॒र्गं ँलो॒कं ँविन्दति । य ए॒ते॑न ह॒वि॒षा॒ यज॑ते ।
य॑ उ चैन॑दे॒वं ँवे॑द ॥ सो॑ऽत्र जुहोति ।

अग्नये कामाय स्वाहा–ऽऽशायै स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **3 (19)**

T.B.3.12.2.3

तं कामोऽब्रवीत् । प्रजापते कामेन वै श्राम्यसि ।
अहमु वै कामोऽस्मि । मां नु यजस्व ।
अथ ते सत्यः कामो भविष्यति । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमग्नये कामाय पुरोडाश–मष्टाकपालं निरवपत् । कामाय चरुं ।
अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्यः कामोऽभवत् ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सत्यो ह वा अस्य कामो भवति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।
य उ चैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।
अग्नये कामाय स्वाहा कामाय स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **4 (19)**

T.B.3.12.2.4

तं ब्रह्माऽब्रवीत् । प्रजापते ब्रह्मणा वै श्राम्यसि । अहमु वै ब्रह्माऽस्मि ।
मां नु यजस्व । अथ ते ब्रह्मण्वान्. यज्ञो भविष्यति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमग्नये कामाय पुरोडाश–मष्टाकपालं निरवपत् ।
ब्रह्मणे चरुं । अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य ब्रह्मण्वान्. यज्ञोऽभवत् ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । ब्रह्मण्वान्. ह वा अस्य यज्ञो भवति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।
य उचैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।
अग्नये कामाय स्वाहा ब्रह्मणे स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहा ऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **5 (19)**

T.B.3.12.2.5

तं ँयज्ञोऽब्रवीत् । प्रजापते यज्ञेन वै श्राम्यसि । अहमु वै यज्ञोऽस्मि ।
मां नु यजस्व । अथ ते सत्यो यज्ञो भविष्यति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।

स एतमग्नये कामाय पुरोडाश–मष्टाकपालं निरवपत् ।
यज्ञाय चरुं । अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्यो यज्ञोऽभवत् ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सत्यो ह वा अस्य यज्ञो भवति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।
य उचैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।
अग्नये कामाय स्वाहा यज्ञाय स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **6 (19)**

<u>T.B.3.12.2.6</u>

तमापो–ऽब्रुवन्न् । प्रजापतेऽफ्सु वै सर्वे कामाः श्रिताः ।
वयमु वा आपस्स्मः । अस्मान्नु यजस्व ।
अथ त्वयि सर्वे कामाः श्रयिष्यन्ते । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमग्नये कामाय पुरोडाश–मष्टाकपालं निरवपत् । अद्भ्यश्चरुं ।
अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्मि**न्थ्–स**र्वे कामा अश्रयन्त ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सर्वे ह वा अस्मिन् कामाः श्रयन्ते ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।

य उचैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।
अग्नये कामाय स्वाहा ऽद्भ्यः स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **7 (19)**

T.B.3.12.2.7

तमग्निर् बलिमा–नब्रवीत् ।
प्रजापते ऽग्नये वै बलिमते सर्वाणि भूतानि बलिं॒ हरन्ति ।
अहमु वा अग्निर् बलिमानस्मि । मां नु यजस्व ।
अथ ते सर्वाणि भूतानि बलिं॒ हरिष्यन्ति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमग्नये कामाय पुरोडाश–मष्टाकपाल–न्निरवपत् ।
अग्नये बलिमते चरुं । अनुमत्यै चरुं ।
ततो वै तस्मै सर्वाणि भूतानि बलि–महरन्न् ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् ।
सर्वाणि ह वा अस्मै भूतानि बलिं॒ हरन्ति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।

य उचैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।
अग्नये कामाय स्वाहा ऽग्नये बलिमते स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **8 (19)**

T.B.3.12.2.8

तमनुवित्तिर–ब्रवीत् । प्रजापते स्वर्गं ँवै लोकमनु–विविथ्ससि ।
अहमु वा अनुवित्तिरस्मि । मां नु यजस्व ।
अथ ते सत्या ऽनुवित्ति–र्भविष्यति । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमग्नये कामाय पुरोडाश–मष्टाकपालं निरवपत् । अनुवित्त्यै चरुं ।
अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्या ऽनुवित्तिरभवत् ।
अनु स्वर्गं ँलोक–मविन्दत् । सत्या ह वा अस्यानुवित्ति–र्भवति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।
य उचैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।
अग्नये कामाय स्वाहा–ऽनुवित्त्यै स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **9 (19)**

T.B.3.12.2.9

ता वा एताः सप्त स्वर्गस्य लोकस्य द्वारः ।
दिवः श्येनयो ऽनुवित्तयो नाम । आशा प्रथमा॑ रक्षति ।
कामो द्वितीयां । ब्रह्म तृतीयां । यज्ञश्चतुर्थीं । आपः पञ्चमीं ।
अग्निर् बलिमान्–थ्षष्ठीं । अनुवित्तिः सप्तमीं ।
अनु ह वै स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति ।
कामचारोऽस्य स्वर्गे लोके भवति । य एताभि–रिष्टिभिर्–यजते ।
य उचैना एवं ँवेद । तास्वन्विष्टि । पष्ठौहीवरां दद्यात् क॑सञ्च ।
स्त्रियै चाभार॑ समृद्ध्यै ॥ **10 (16)**

(No Korvai for Anuvaakam 2)

3.12.3 अनुवाकं 3 –उपाघा नामेष्टयः

T.B.3.12.3.1

तपसा देवा देवता–मग्र आयन्न् । तपसर्.षयः स्वरन्वविन्दन्न् ।
तपसा सपत्नान् प्रणुदामारातीः । येनेदं ँविश्वं परिभूतं ँयदस्ति ॥
प्रथमजं देव॑ हविषा विधेम । स्वयंभु ब्रह्म परमं तपो यत् ।
स एव पुत्रः स पिता स माता । तपो ह यक्षं प्रथम॑ संबभूव ॥
श्रद्धया देवो देवत्व–मश्नुते । श्रद्धा प्रतिष्ठा लोकस्य देवी । **11 (10)**

T.B.3.12.3.2

सा नो जुषाणोप यज्ञ–मागात् । कामवथ्सा ऽमृतं दुहाना ॥
श्रद्धा देवी प्रथमजा ऋतस्य । विश्वस्य भर्त्री जगतः प्रतिष्ठा ।
ता॒ँ श्रद्धा॒ँ हविषा यजामहे । सा नो लोक–ममृतं दधातु ।
ईशाना देवी भुवनस्याधिपत्नी ॥ आगाथ्सत्य॒ँ हविरिदं जुषाणं ।
यस्माद्देवा जज्ञिरे भुवनञ्च विश्वे ।
तस्मै विधेम हविषा घृतेन । **12 (10)**

T.B.3.12.3.3

यथा देवैः सधमादं मदेम ॥ यस्य प्रतिष्ठोर्वन्तरिक्षं ।
यस्माद्देवा जज्ञिरे भुवनञ्च सर्वे ।
तथ्सत्य–मर्चदुप यज्ञं न आगात् । ब्रह्माहुती–रुपमोदमानं ॥
मनसो वशे सर्वमिदं बभूव ।
नान्यस्य मनो वशमन्वियाय ।
भीष्मो हि देवः सहसः सहीयान् ।
स नो जुषाण उप यज्ञमागात् ॥
आकूतीना–मधिपतिं चेतसां च । **13 (10)**

T.B.3.12.3.4

सङ्कल्पजूतिं देवं ँविपश्चिं । मनो राजानमिह वर्द्धयन्तः ।
उपहवे ऽस्य सुमतौ स्याम ॥ चरणं पवित्रं ँविततं पुराणं ।
येन पूतस्तरति दुष्कृतानि । तेन पवित्रेण शुद्धेन पूताः ।
अति पाप्मान–मरातिं तरेम ॥ लोकस्य द्वार–मर्चिमत् पवित्रं ।
ज्योतिष्मद् भ्राजमानं महस्वत् । अमृतस्य धारा बहुधा दोहमानं ( ) ।
चरणं नो लोके सुधितां दधातु ॥ "अग्निर् मूर्द्धा{41}" "भुवः{42}" ॥
"अनुनोऽद्यानुमति{43}" "रन्विदनुमतेत्वं{44}" ॥
"हव्यवाहᳲ{45}" "स्विष्टं{46}" ॥ **14 (14)**

(देवी – घृतेन – चेतसां च – दोहमानं चत्वारि च) (A3)

3.12.4 <u>अनुवाकं 4 –तासां ब्राह्मणम्</u>

T.B.3.12.4.1

देवेभ्यो वै स्वर्गो लोकस्तिरो ऽभवत् । ते प्रजापति–मब्रुवन् ।
प्रजापते स्वर्गो वै नो लोकस्तिरोऽभूत् । तमन्विच्छेति ।
तं ँयज्ञक्रतुभि–रन्वैच्छत् । तं ँयज्ञक्रतुभिर् नान्वविन्दत् ।
तमिष्टिभि–रन्वैच्छत् । तमिष्टिभि–रन्वविन्दत् । तदिष्टीना–मिष्टित्वं ।

एष्टयो ह वै नाम । ता इष्टय इत्या चक्षते परोक्षेण ।

परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥ **15 (12)**

T.B.3.12.4.2

तं तपोऽ ब्रवीत् । प्रजापते तपसा वै श्राम्यसि ।

अहमु वै तपोऽ स्मि । मां नु यजस्व ।

अथ ते सत्यं तपो भविष्यति । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।

स एतमाग्नेय-मष्टाकपालं निरवपत् । तपसे चरुं ।

अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्यं तपो ऽभवत् ।

अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सत्य ँ ह वा अस्य तपो भवति ।

अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।

य उ चैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति । अग्नये स्वाहा तपसे स्वाहा ।

अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।

स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **16 (19)**

T.B.3.12.4.3

तँ श्रद्धा-ऽब्रवीत् । प्रजापते श्रद्धया वै श्राम्यसि ।

अहमु वै श्रद्धाऽस्मि । मां नु यजस्व ।

अथ ते सत्या श्रद्धा भविष्यति । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमाऽग्नेय-मष्टाकपालं निरवपत् । श्रद्धायै चरुं ।
अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्या श्रद्धाऽभवत् ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सत्या ह वा अस्य श्रद्धा भवति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।
य उ चैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति । अग्नये स्वाहा श्रद्धायै स्वाहा ।
अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **17 (19)**

<u>T.B.3.12.4.4</u>

तꣳ सत्य-मब्रवीत् । प्रजापते सत्येन वै श्राम्यसि ।
अहमु वै सत्यमस्मि । मां नु यजस्व ।
अथ ते सत्यꣳ सत्यं भविष्यति । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमाऽग्नेय-मष्टाकपालं निरवपत् । सत्याय चरुं ।
अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्यꣳ सत्यमभवत् ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सत्यꣳ ह वा अस्य सत्यं भवति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।

य उचैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति । अग्नये स्वाहा सत्याय स्वाहा ।

अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।

स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **18 (19)**

T.B.3.12.4.5

तं मनोऽब्रवीत् । प्रजापते मनसा वै श्राम्यसि ।

अहमु वै मनोऽस्मि । मां नु यजस्व ।

अथ ते सत्यं मनो भविष्यति । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।

स एतमाऽग्नेय–मष्टाकपालं निरवपत् । मनसे चरुं ।

अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्यं मनोऽभवत् ।

अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सत्यꣳ ह वा अस्य मनो भवति ।

अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।

य उचैन देवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।

अग्नये स्वाहा मनसे स्वाहा ।

अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।

स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **19 (19)**

T.B.3.12.4.6

तं चरण–मब्रवीत् । प्रजापते चरणेन वै श्राम्यसि ।
अहमु वै चरणमस्मि । मां नु यजस्व ।
अथ ते सत्यं चरणं भविष्यति । अनु स्वर्गं ँलोकं ँवेथ्स्यसीति ।
स एतमाऽग्नेय–मष्टाकपालं निरवपत् । चरणाय चरुं ।
अनुमत्यै चरुं । ततो वै तस्य सत्यं चरणमभवत् ।
अनु स्वर्गं ँलोकमविन्दत् । सत्यꣳ ह वा अस्य चरणं भवति ।
अनु स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति । य एतेन हविषा यजते ।
य उचैनदेवं ँवेद । सोऽत्र जुहोति ।
अग्नये स्वाहा चरणाय स्वाहा । अनुमत्यै स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ।
स्वर्गाय लोकाय स्वाहाऽग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति ॥ **20 (19)**

T.B.3.12.4.7

ता वा एताः पञ्च स्वर्गस्य लोकस्य द्वारः ।
अपाघा अनुवित्तयो नाम । तपः प्रथमाꣳ रक्षति ।
श्रद्धा द्वितीयां । सत्यं तृतीयां । मनश्चतुर्थीं । चरणं पञ्चमीं ।
अनु ह वै स्वर्गं ँलोकं ँविन्दति ।

कामचारोऽस्य स्वर्गे लोके भवति । य एताभि–रिष्टिभि–र्यजते ।
य उचैना एवं वेद ।
तास्वन्विष्टि । पष्ठौहीवरां दद्यात् कꣳसञ्च ।
स्त्रियै चाभारꣳ समृद्ध्यै ॥ **21 (14)**
(No Korvai for Anuvaakam 4)

3.12.5 <u>अनुवाकं 5 –चातुर्होत्रचयनम्</u>

<u>T.B.3.12.5.1</u>

ब्रह्म वै चतुर्.होतारः । चतुर्.होतृभ्योऽधि यज्ञो निर्मितः ।
नैनꣳ शप्तं । नाभिचरित–मागच्छति । य एवं वेद ॥
यो ह वै चतुर्.होतृणां चतुर्.होतृत्वं वेद ।
अथो पञ्च होतृत्वं । सर्वा हास्मै दिशः कल्पन्ते ।
वाचस्पतिर्. होता दशहोतृणां । पृथिवी होता चतुर्.होतृणां । **22 (10)**

<u>T.B.3.12.5.2</u>

अग्निर्. होता पञ्चहोतृणां । वाग्घोता षड्ढोतृणां ।
महाहविर्. होता सप्तहोतृणां । एतद्वै चतुर्.होतृणां चतुर्.होतृत्वं ।
अथो पञ्चहोतृत्वं । सर्वा हास्मै दिशः कल्पन्ते । य एवं वेद ॥

एषा वै सर्वविद्या । एतद् भेषजं ।

एषा पङ्क्तिः स्वर्गस्य लोकस्याञ्जसायनिः स्रुतिः । **23 (10)**

T.B.3.12.5.3

एतान्. योऽद्ध्यैत्यछदिर्दर्.शे यावत्तरसं । स्वरेति ।

अनपब्रवः सर्वमायुरेति । विन्दते प्रजां । रायस्पोषं गौपत्यं ।

ब्रह्मवर्चसी भवति ॥ एतान्. योऽद्ध्यैति । स्पृणोत्यात्मानं ।

प्रजां पितॄन् ॥ एतान्. वा अरुण औपवेशिर् विदाञ्चकार । **24 (10)**

T.B.3.12.5.4

एतै-रधिवाद-मपाजयत् । अथो विश्वं पाप्मानं ।

स्वर्ययौ । एतान्. योऽद्ध्यैति । अधिवादं जयति ।

अथो विश्वं पाप्मानं । स्वरेति ॥

एतैरग्निं चिन्वीत स्वर्गकामः ।

एतैरायुष्कामः । प्रजापशुकामो वा ॥ **25 (10)**

T.B.3.12.5.5

पुरस्ता-द्दशहोतार-मुदञ्च-मुपदधाति यावत्पदं ।

हृदयँ यजुषी पत्न्यौ च । दक्षिणतः प्राञ्चं चतुर्.होतारं ।

पश्चादुदञ्चं पञ्चहोतारं । उत्तरतः प्राञ्च७्ं षड्ढोतारं ।

उपरिष्टात् प्राञ्च॒ꣳ सप्तहोतारं । हृदयं ँयजू॒ꣳषि पत्न्यश्च ।
यथावकाशं ग्रहान् । यथावकाशं प्रतिग्रहान् ँलोकं पृणाश्च ।
सर्वा हास्यैता देवताः प्रीता अभीष्टा भवन्ति । **26 (10)**

T.B.3.12.5.6

सदेवमग्निं चिनुते ॥ रथसंमित–श्चेतव्यः । वज्रो वै रथः ।
वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्य॒ꣳ स्तृणुते । पक्षः संमित–श्चेतव्यः ।
एतावान्. वै रथः । यावत्पक्षः । रथसंमितमेव चिनुते ॥
इममेव लोकं पशुबन्धेनाभिजयति । अथो अग्निष्टोमेन । **27 (10)**

T.B.3.12.5.7

अन्तरिक्ष–मुक्थ्येन । स्वरतिरात्रेण । सर्वान् ँलोकानहीनेन ।
अथो सत्रेण ॥ वरो दक्षिणा । वरेणैव वर॒ꣳ स्पृणोति ।
आत्मा हि वरः ॥ एकवि॒ꣳशतिर् दक्षिणा ददाति ।
एकवि॒ꣳशो वा इतः स्वर्गो लोकः । प्र स्वर्गं ँलोकमाप्नोति । **28 (10)**

T.B.3.12.5.8

असावादित्य एकवि॒ꣳशः । अमुमेवा–दित्यमाप्नोति ॥
शतं ददाति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ।
आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति ॥ सहस्रं ददाति ।

सहस्रसंमितः स्वर्गो लोकः । स्वर्गस्य लोकस्या–भिजित्यै ॥
अन्विष्टकं दक्षिणा ददाति । सर्वाणि वयाꣳसि । **29 (10)**

T.B.3.12.5.9

सर्वस्याप्त्यै । सर्वस्या–वरुद्ध्यै ॥ यदि न विन्देत ।
मन्था–नेतावतो दद्यादोदनान्. वा । अश्नुते तं कामं ।
यस्मै कामाया–ग्निश्चीयते ॥ पष्ठौहीं त्वन्तर्वतीं दद्यात् ।
सा हि सर्वाणि वयाꣳसि । सर्वस्याप्त्यै । सर्वस्या–वरुद्ध्यै ॥ **30 (10)**

T.B.3.12.5.10

हिरण्यं ददाति । हिरण्य–ज्योतिरेव स्वर्गं ँलोकमेति ॥
वासो ददाति । तेनायुः प्रतिरते ॥ वेदितृतीये यजेत ।
त्रिषत्या हि देवाः । स सत्यमग्निं चिनुते ॥
तदेतत् पशुबन्धे ब्राह्मणं ब्रूयात् । नेतरेषु यज्ञेषु ॥
यो ह वै चतुर्.होतॄ–ननुसवनं तर्पयितव्यान्. वेद । **31 (10)**

T.B.3.12.5.11

तृप्यति प्रजया पशुभिः । उपैनꣳ सोमपीथो नमति ।
एते वै चतुर्.होतारो ऽनुसवनं तर्पयितव्याः । ये ब्राह्मणा बहुविदः ।
तेभ्यो यद्दक्षिणा न नयेत् । दुरिष्टꣳ स्यात् । अग्निमस्य वृञ्जीरन्न् ।

तेभ्यो यथा श्रद्धंदद्यात् । स्विष्टमेवैतत्क्रियते ।

नास्याग्निं ँवृञ्जते ॥ **32 (10)**

T.B.3.12.5.12

हिरण्येष्टको भवति । यावदुत्तममङ्गुलिकाण्डं ँयज्ञपरुषा संमितं ।

तेजो हिरण्यं ॥ यदि हिरण्यं न विन्देत् । शर्करा अक्ता उपदद्ध्यात् ।

तेजो घृतं । सतेजसमे–वाग्निं चिनुते ॥

अग्निञ्चित्वा सौत्रामण्या यजेत मैत्रावरुण्या वा ।

वीर्येण वा एष व्यृद्ध्यते ।

योऽग्निञ्चिनुते ( ) । **33 (10)**

T.B.3.12.5.13

यावदेव वीर्यं । तदस्मिन् दधाति ॥

ब्रह्मणः सायुज्य॑ सलोकता–माप्नोति ।

एतासामेव देवताना॑ सायुज्यं ।

सार्ष्टिता॑ समान लोकता–माप्नोति । य एतमग्निं चिनुते ।

य उचैनमेवं ँवेद ॥ एतदेव सावित्रे ब्राह्मणं । अथो नाचिकेते ॥ **34 (9)**

(होता चतुर्.होतृणा७ – स्रुति – श्चकार – वा – भवन्त्य – ग्निष्टोमेना – प्नोति – वयाऽसि – वयाऽसि सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै – वेद – वृञ्जते – चिनुते – +नव च) (A5)

3.12.6 अनुवाकं 6 –वैश्वसृजचयनम्

T.B.3.12.6.1

यच्चामृतं ँयच्च मर्त्यं । यच्च प्राणिति यच्च न ।

सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा । उप कामदुघा दधे ।

तेनर्.षिणा तेन ब्रह्मणा । तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥

सर्वाः स्त्रियः सर्वान् पु७सः । सर्वं न स्त्री–पुमञ्च यत् ।

सर्वास्ताः ॥ यावन्तः पा७सवो भूमेः । **35 (10)**

T.B.3.12.6.2

सङ्ख्याता देवमायया । **सर्वास्ताः** ॥ यावन्त ऊषाः पशूनां ।

पृथिव्यां पुष्टिर् हिताः । **सर्वास्ताः** ॥ यावतीः सिकताः सर्वाः ।

अफ्स्वन्तश्च याः श्रिताः । **सर्वास्ताः** ॥ यावतीः शर्करा धृत्यै ।

अस्यां पृथिव्यामधि । **36 (10)**

T.B.3.12.6.3

सर्वास्ताः ॥ यावन्तो–ऽश्मानोऽस्यां पृथिव्यां ।
प्रतिष्ठासु प्रतिष्ठिताः । **सर्वास्ताः** ॥ यावतीर् वीरुधः सर्वाः ।
विष्ठिताः पृथिवीमनु । **सर्वास्ताः** ॥ यावतीरोषधीः सर्वाः ।
विष्ठिताः पृथिवीमनु । **सर्वास्ताः** ॥ **37 (10)**

T.B.3.12.6.4

यावन्तो वनस्पतयः । अस्यां पृथिव्यामधि । **सर्वास्ताः** ॥
यावन्तो ग्राम्याः पशवः सर्वे । आरण्याश्च ये ।
सर्वास्ताः ॥ ये द्विपाद–श्चतुष्पादः । अपाद उदरसर्पिणः ।
सर्वास्ताः ॥ यावदाञ्ज–नमुच्यते । **38 (10)**

T.B.3.12.6.5

देवत्रा यच्च मानुषं । **सर्वास्ताः** ॥ यावत्कृष्णायस(ग्ं) सर्वं ।
देवत्रा यच्च मानुषं । **सर्वास्ताः** ॥ यावल्लोहायस(ग्ं) सर्वं ।
देवत्रा यच्च मानुषं । **सर्वास्ताः** ॥ सर्व(ग्ं) सीस(ग्ं) सर्वं त्रपु ।
देवत्रा यच्च मानुषं । **39 (10)**

T.B.3.12.6.6

सर्वास्ताः ॥ सर्व॒ꣳ॒ हिर॑ण्यꣳ रज॒तं । दे॒व॒त्रा यच्च॑ मानु॒षं ।

सर्वास्ताः ॥ सर्व॒ꣳ॒ सुव॑र्ण॒ꣳ॒ ह॑रितं । दे॒व॒त्रा यच्च॑ मानु॒षं ।

सर्वा॒स्ता इष्ट॑काः कृ॒त्वा । उप॑कामदु॒घा द॑धे ।

तेन॑र्.षिणा॒ तेन॒ ब्रह्म॑णा ।

त॑या दे॒व॑तया–ऽङ्गिर॒स्वद्–ध्रु॒वा सीद ( ) ॥ **40 (10)**

[भूमे॒ – रधि॒ – विष्ठि॑ताः पृथि॒वीम॒नु सर्वा॒स्ता –

उ॒च्य॑ते – मानु॒षꣳ – सी॑द ( )] (A6)

Special Korvai

(यच्च॒ स्त्रि॑यः पा॒ꣳ॒सव ऊ॒षाः सिक॑ता॒ः शर्क॑रा॒ अश्मानो॑ वी॒रु॒ध

ओष॑धी॒र् व॒नस्प॑तयो ग्रा॒म्या ये द्वि॒पा॒दो॒ याव॒दाञ्ज॑न॒ं याव॑त् कृ॒ष्णायसं

ँलो॒हा॑यस॒ꣳ॒ सीस॒ꣳ॒ हिर॑ण्य॒ꣳ॒ सुव॑र्ण॒ꣳ॒ हरि॑तम॒ष्टादश)

3.12.7 अनुवाकं 7 –वैश्वसृजचयनम्

T.B.3.12.7.1

सर्वा॒ दिशो॑ दि॒क्षु । यच्चा॒न्तर् भू॒तं प्रति॑ष्ठितं ।

सर्वा॒स्ता इष्ट॑काः कृ॒त्वा । उप कामदु॒घा द॑धे ।

तेन॑र्.षिणा॒ तेन॒ ब्रह्म॑णा । त॑या दे॒व॑तया–ऽङ्गिर॒स्वद्–ध्रु॒वा सी॑द ॥

अन्तरिक्षञ्च केवलं । यच्चास्मि-न्नन्तराहितं ।
सर्वास्ताः ॥ आन्तरिक्ष्यश्च याः प्रजाः । **41 (10)**

T.B.3.12.7.2

गन्धर्वा-फ्सरसश्च ये । **सर्वास्ताः** ॥ सर्वानुदारान्-थ्सलिलान् ।
अन्तरिक्षे प्रतिष्ठितान् । **सर्वास्ताः** ॥ सर्वानुदारान्-थ्सलिलान् ।
स्थावराः प्रोष्याश्च ये । **सर्वास्ताः** ॥ सर्वां धुनिᳲ सर्वान्-ध्वᳲसान् ।
हिमो यच्च शीयते । **42 (10)**

T.B.3.12.7.3

सर्वास्ताः ॥ सर्वान् मरीचीन्. वितातान् । नीहारो यच्च शीयते ।
सर्वास्ताः ॥ सर्वा विद्युतः सर्वान्थ् स्तनयित्नून् ।
ह्रादुनीर् यच्च शीयते । **सर्वास्ताः** ॥ सर्वाः स्रवन्तीः सरितः ।
सर्वमफ्सुचरञ्च यत् । **सर्वास्ताः** ॥ **43 (10)**

T.B.3.12.7.4

याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः । याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः ।
सर्वास्ताः ॥ ये चोत्तिष्ठन्ति जीमूताः । याश्च वर्.षन्ति वृष्टयः ।
सर्वास्ताः ॥ तपस्तेज आकाशं । यच्चाकाशे प्रतिष्ठितं ।
सर्वास्ताः ॥ वायुं ँवयाᳲसि सर्वाणि । **44 (10)**

T.B.3.12.7.5

अन्तरिक्षचरञ्च यत् । **सर्वास्ताः** ॥ अग्निꣳ सूर्यं चन्द्रं ।
मित्रं ँवरुणं भगं । **सर्वास्ताः** ॥ सत्यꣳ श्रद्धां तपो दमं ।
नाम रूपञ्च भूतानां । सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा ।
उप कामदुघा दधे । तेनर्.षिणा तेन ब्रह्मणा ( ) ।
तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **45 (11)**

(प्रजा–हिमो यच्च शीयते–सर्वास्ताः–सर्वाणि–ब्रह्मणैकं च) (A7)

Special Korvai

(दिशोऽन्तरिक्षमान्तरिक्ष्य उदारानुदारान् धुनिं मरीचीन्. विद्युतः स्रवन्तीर्याश्च ये च तपो वायुमग्निꣳ सत्यं पञ्चदश)

3.12.8 अनुवाकं 8 –वैश्वसृजचयनम्

T.B.3.12.8.1

सर्वां दिवꣳ सर्वान् देवान् दिवि । यच्चान्तर् भूतं प्रतिष्ठितं ।
सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा । उप कामदुघा दधे । तेनर्.षिणा तेन ब्रह्मणा ।
तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद–ध्रुवा सीद ॥ यावती स्तारकाः सर्वाः ।
वितता रोचने दिवि । **सर्वास्ताः** ॥ ऋचो यजूꣳषि सामानि । **46 (10)**

T.B.3.12.8.2

अथर्वाङ्गिरसश्च ये । **सर्वास्ताः** ॥ इतिहासपुराणञ्च ।
सर्पदेवजनाश्च ये । **सर्वास्ताः** ॥ ये च लोका ये चालोकाः ।
अन्तर् भूतं प्रतिष्ठितं । **सर्वास्ताः** ॥ यच्च ब्रह्म यच्चाब्रह्म ।
अन्तर् ब्रह्मन् प्रतिष्ठितं । **47 (10)**

T.B.3.12.8.3

सर्वास्ताः ॥ अहोरात्राणि सर्वाणि । अर्द्धमासाꣳश्च केवलान् ।
सर्वास्ताः ॥ सर्वानृतून्–थ्सर्वान् मासान् । सम्ँवथ्सरञ्च केवलं ।
सर्वास्ताः ॥ सर्वं भूतꣳ सर्वं भव्यं । यच्चातोऽधि भविष्यति ।
सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा ( ) । उप कामदुघा दधे ।
तेनर्.षिणा तेन ब्रह्मणा ।
तया देवतया–ऽङ्गिरस्वद्–ध्रुवा सीद ॥ **48 (13)**

(सामानि – ब्रह्मन् प्रतिष्ठितं – कृत्वा त्रीणि च) (A8)

Special Korvai

(दिवं तारका ऋच इतिहासपुराणं च ये च यच्चाहोरात्राण्यृतून् भूतं नव)

3.12.9 अनुवाकं 9 –ब्रह्मा सदस्यासीनो वौश्वसृजान् व्याचष्टे

T.B.3.12.9.1

ऋचां प्राची महती दिगुच्यते । दक्षिणा–माहुर् यजुषामपारां ।
अथर्वणा–मङ्गिरसां प्रतीची । साम्ना–मुदीची महती दिगुच्यते ॥
ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि देव ईयते । यजुर्वेदे तिष्ठति मद्ध्ये अह्नः ।
सामवेदेनास्तमये महीयते । वेदै–रशून्य–स्त्रिभिरेति सूर्यः ॥
ऋग्भ्यो जाताꣳ सर्वशो मूर्त्ति–माहुः ।
सर्वा गतिर् याजुषी हैव शश्वत् । **49 (10)**

T.B.3.12.9.2

सर्वं तेज स्सामरूप्यꣳ ह शश्वत् । सर्वꣳ हेदं ब्रह्मणा हैव सृष्टं ॥
ऋग्भ्यो जातं वैश्यं वर्ण–माहुः । यजुर्वेदं क्षत्रियस्या–हुर्योनिं ।
सामवेदो ब्राह्मणानां प्रसूतिः । पूर्वे पूर्वेभ्यो वच एत–दूचुः ॥
आदर्.श–मग्निं चिन्वानाः । पूर्वे विश्व सृजोऽमृताः ।
शतं वर्.षसहस्राणि । दीक्षिताः सत्र–मासत ॥ **50 (10)**

T.B.3.12.9.3

तप आसीद् गृहपतिः । ब्रह्म ब्रह्माभवथ् स्वयं ।
सत्यꣳ ह हो तैषामासीत् । यद् विश्वसृज आसत ॥

अमृत–मेभ्य उदगायत् । सहस्रं परिवथ्सरान् ।
भूतꣳ ह प्रस्तो तैषामासीत् । भविष्यत् प्रति चाहरत् ॥
प्राणो अद्ध्वर्यु–रभवत् । इदꣳ सर्वꣳ सिषासतां । **51 (10)**

T.B.3.12.9.4

अपानो विद्वा–नावृतः । प्रति प्रातिष्ठ–दद्ध्वरे ॥
आर्तवा उपगातारः । सदस्या ऋतवो–ऽभवन्न् ।
अर्द्धमासाश्च मासाश्च । चमसा–द्ध्वर्यवो–ऽभवन्न् ॥
अशꣳ सद् ब्रह्मण–स्तेजः । अच्छावाको ऽभवद् यशः ।
ऋत–मेषां प्रशास्ता–ऽऽसीत् ।
यद् विश्व सृज आसत ॥ **52 (10)**

T.B.3.12.9.5

ऊर्ग्–राजान–मुदवहत् । ध्रुव गोपः सहो–ऽभवत् ।
ओजो–ऽभ्यष्टौद् ग्राव्.ण्णः । यद् विश्व सृज आसत ॥
अपचितिः पोत्रीया–मयजत् । नेष्ट्रीया–मयजत् त्विषिः ।
आग्नीद्ध्राद् विदुषी सत्यं । श्रद्धा हैवा यजथ् स्वयं ॥
इरा पत्नी विश्व सृजां । आकूति–रपिनद्ध्विः । **53 (10)**

T.B.3.12.9.6

इद्ध्मꣳ ह क्षुच् चैभ्य उग्रे । तृष्णा चा वहतामुभे ॥
वागेषाꣳ सुब्रह्मण्या–ऽऽसीत् । छन्दोयोगान्. विजानती ।
कल्पतन्त्राणि तन्वाना–ऽहः । सꣳस्थाश्च सर्वशः ॥
अहोरात्रे पशुपाल्यौ । मुहूर्त्ताः प्रेष्या अभवन्न् ।
मृत्युस्तद–भव–द्धाता । शमितो ग्रो विशां पतिः ॥ **54 (10)**

T.B.3.12.9.7

विश्वसृजः प्रथमाः सत्र–मासत । सहस्रसमं प्रसुतेन यन्तः ।
ततो ह जज्ञे भुवनस्य गोपाः । हिरण्मयः शकुनिर् ब्रह्म नाम ॥
येन सूर्य–स्तपति तेजसे–द्धः । पिता पुत्रेण पितृमान्. योनियोनौ ।
नावेदविन् मनुते तं बृहन्तं । सर्वानुभु–मात्मानꣳ संपराये ॥
एष नित्यो महिमा ब्राह्मणस्य ।
न कर्मणा वर्द्धते नो कनीयान् । **55 (10)**

T.B.3.12.9.8

तस्यैवात्मा पदवित्तं ँविदित्वा । न कर्मणा लिप्यते पापकेन ॥
पञ्चपञ्चाशत–स्त्रिवृतः सम्ँवथ्सराः ।
पञ्चपञ्चाशतः पञ्चदशाः । पञ्चपञ्चाशतः सप्तदशाः ।

पञ्चपञ्चाशत एकवि॒ꣳशाः ।

वि॒श्व॒सृजा॒ꣳ स॒हस्र सम्॑वथ्सरं ॥

ए॒ते॒न वै विश्व॒सृज इ॒दं ँविश्व–मसृजन्त ।

यद् विश्व॒–मसृजन्त । तस्माद् विश्व॒सृजः ( ) ॥

विश्व–मेना॒–नन॒ु प्रजायते । ब्रह्म॒णः सायुज्य॒ꣳ सलो॒कतां ँयन्ति ।

ए॒तासा॒मेव दे॒वता॒ना॒ꣳ सायुज्यं । सा॒र्ष्टिता॒ꣳ समान लो॒कतां ँयन्ति ।

य ए॒त–दुप॒यन्ति । ये चैन॒त् प्राहुः ।

येभ्य–श्चैन॒त् प्राहुः ॥

ओं ॥ **56 (18)**

(शश्व – दास॒त – सिषास॒ता – मास॒त – ह॒विष् – प॒तिः – कनी॒यान् – तस्माद् वि॒श्वसृ॒जोऽष्टौ च) (A9)

==================

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 9 Anuvaakams :-

(तुभ्यं – दे॒वेभ्य॒ – स्तप॑सा – दे॒वेभ्यो॒ – ब्रह्म॒ वै चतु॒र्.होता॑रो॒ – यच्चा॒मृ॒त॒ङ् – सर्वा॒ दिशो॒ दि॒क्षु – सर्वा॒ दिव – मृ॒चां प्राची॒ नव)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Dasinis :-

(तुभ्य॒ं – तप॑सा॒ – ता वा ए॒ताः पञ्च॒ – हिरण्यं ददाति॒ – सर्वा॒ दिश॒ – स्तप॑ आसीद्गृ॒हप॑ति॒ः षट्प॑ञ्चा॒शत्)

First and Last Padam 3rd Prapaatakam of Kaatakam:-

(तुभ्य॒–मों)

॥ हरिः ओं ॥

॥ तैत्तिरीय यजुर्ब्राह्मणे काठके तृतीय प्रश्नः समाप्तः ॥

॥ इति तैत्तिरीय यजुर्ब्राह्मणे काठकं समाप्तं ॥

==================

Appendix (of expansions)

T.B.3.12.1.1 – तुभ्यन्ता अङ्गिरस्तमा{21} श्याम तङ्काममग्ने {22}

तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम विश्वाः सुक्षितयः पृथक् ।
अग्ने कामाय येमिरे ॥ {21}

अश्याम तं काममग्ने तवोत्यश्याम रयिꣳ रयिवः सुवीरं ।
अश्याम वाजमभि वाजयन्तो ऽश्याम द्युम्नमजराजरं ते ॥

(Both {21} and {22} appearing in TS 1.3.14.3)

T.B.3.12.1.1 – आशानां त्वा{23} विश्वा आशाः{24}

आशानां त्वा ऽऽशापालेभ्यः । चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः ।
इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यः । विधेम हविषा वयम् ॥ {23}

विश्वा आशा मधुना सꣳसृजामि । अनमीवा आप ओषधयो भवन्तु ।
अयं ँयजमानो मृधो व्यस्यताम् । अगृभीताः पशवः सन्तु सर्वे ॥ {24}

(Both {23} and {24} appearing in T.B.2.5.3.3)

T.B.3.12.1.1 – अनु नोऽद्यानुमति{25} रन्विदनुमते त्वं{26}

अनु नोऽद्याऽनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यतां ।
अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मयः ॥ {25}

अन्विदनुमते त्वं मन्यासै शञ्चनः कृधि ।
क्रत्वे दक्षाय नो हिनु प्रण आयूꣳषि तारिषः ॥ {26}

(Both {25} and {26} appearing in T.S.3.3.11.3)

--

T.B.3.12.1.1 – कामो भूतस्य{27} कामस्तदग्रे{28}

कामो भूतस्य भव्यस्य । सम्राडेको विराजति । स इदं प्रति पप्रथे ।
ऋतूनुथ् सृजते वशी ॥ {27}

कामस्तदग्रे समवर्तताधि । मनसो रेतः प्रथमं ँयदासीत् ।
सतो बन्धुमसति निरविन्दन्न् । हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा ॥ {28}

(Both {27} and {28} appearing in T.B.2.4.1.9 and T.B.2.4.1.10

--

T.B.3.12.1.1 – ब्रह्म जज्ञानं{29} पिता विराजां{30}

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः ।
स बुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः ॥ {29}

({29} appearing in T.S.4.2.8.2)

पिता विराजामृषभो रयीणां । अन्तरिक्षं ँविश्वरूप आविवेश ।
तमर्कै–रभ्यर्चन्ति वथ्सं । ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्द्धयन्तः ॥ {30}

({30} appearing in T.B.2.8.8.9)

--

T.B.3.12.1.1 – यज्ञो रायो{31} ऽयं ँयज्ञः{32}

यज्ञो रायो यज्ञ ईशे वसूनाम् । यज्ञः सस्यानामुत सुक्षितीनाम् ।
यज्ञ इष्टः पूर्वचित्तिं दधातु । यज्ञो ब्रह्मण्वाँ अप्येतु देवान् ॥ {31}

अयं ँयज्ञो वर्धतां गोभिरश्वैः । इयं ँवेदिः स्वपत्या सुवीरा ।
इदं बर्.हिरति बर्.हीꣳष्यन्या । इमं ँयज्ञं ँविश्वे अवन्तु देवाः ॥ {32}

(Both {31} and {32} appearing in T.B.2.5.5.1)

--

T.B.3.12.1.1 – आपो भद्रा{33} आदित्पश्यामि{34}

आपो भद्रा घृतमिदाप आसुरग्नी–षोमौ बिभ्रत्याप इत् ताः ।
तीव्रो रसो मधुपृचा मरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गन्न् ॥ {33}

आदित् पश्याम्युत वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति वाङ्न आसां ।
मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्.हि हिरण्यवर्णा अतृपं यँदा वः ॥ {34}

(Both {33} and {34} appearing in T.S.5.6.1.3 and 5.6.1.4)

T.B.3.12.1.1 – तुभ्यं भरन्ति{35] यो देह्यः{36}

तुभ्यं भरन्ति क्षितयो यविष्ठ । बलिमग्ने अन्ति त ओत दूरात् ।
आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि । बृहत्ते अग्ने महि शर्म भद्रम् ॥ {35}

यो देह्यो अनमयद्वधस्नैः । यो अर्यपत्नी–रुषसश्चकार ।
स निरुध्या नहुषो यह्वो अग्निः । विशश्चक्रे बलिहृतः सहोभिः ॥ {36}

(Both {35} and {36} appearing in T.B.2.4.7.9)

T.B.3.12.1.1 - पूर्वं देवा अपरेण{37} प्राणापानौ{38}

पूर्वं देवा अपरेणा–नुपश्यञ्जन्मभिः । जन्मान्यवरैः पराणि ।
वेदानि देवा अयमस्मीति माम् । अहꣳ हित्वा शरीरं जरसः
परस्तात् ॥ {37}

प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रम् । वाचं मनसि संभृताम् ।
हित्वा शरीरं जरसः परस्तात् । आ भूतिं भूतिं वयमश्ञवामहै ॥ {38}

(Both {37} and {38} appearing in T.B.2.5.6.5)

T.B.3.12.1.1 – हव्यवाह{39} स्विष्टं{40}

हव्यवाह–मभिमातिषाऽहम् । रक्षोहणं पृतनासु जिष्णुम् ।
ज्योतिष्मन्तं दीद्यतं पुरन्धिम् । अग्निꣳ स्विष्टकृतमा हुवेम ॥ {39}

स्विष्टमग्ने अभि तत् पृणाहि । विश्वा देव पृतना अभिष्य ।
उरुं नः पन्थां प्रदिशन्विभाहि । ज्योतिष्मद्धेह्यजरं न आयुः ॥ {40}

(Both {39} and {40} appearing in T.B.2.4.1.4)

T.B.3.12.3.4 – अग्निर्मूर्धा{41} भुवः{42}

अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् पतिः पृथिव्या अयं ।
अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति ॥ {41}

भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः ।
दिवि मूर्धानं दधिषे सुवर्.षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहं ॥ {42}

(Both {41} and {42} appearing in T.S.4.4.4.1)

T.B.3.12.3.4 – अनु नोऽद्यानुमति{43} रन्विदनुमतेत्वं{44}

Same as {25} and {26} above

T.B.3.12.3.4 – हव्यवाह{45} स्विष्टं{46}

Same as {39} and {40} above

Anuvakam 6

in the entire 6th Anuvakam " सर्वास्ताः" apperaing 16 times in short form which are highlighted by us in the text for identification. The expansion is as follows and is common for the all the 16 appearances.

सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा । उप कामदुघा दधे ।
तेनर्.षिणा तेन ब्रह्मणा । तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥

(Appearing in T.B.3.12.6.1)

Anuvakam 7

in the entire 7th Anuvakam " सर्वास्ताः" apperaing 13 times in short form which are highlighted by us in the text for identification.
The expansion is as follows and is common for the all the 13 appearances.

सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा । उप कामदुघा दधे ।
तेनर्.षिणा तेन ब्रह्मणा । तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्-ध्रुवा सीद ॥

(Appearing in T.B.3.12.7.1)

Anuvakam 8

in the entire 8th Anuvakam " सर्वास्ताः" apperaing 7 times in short form which are highlighted by us in the text for identification. The expansion is as follows and is common for the all the 7 appearances.

सर्वा॒स्ता इष्ट॑काः कृ॒त्वा । उप॑ कामदु॒घा॑ दधे ।

तेनर्.षि॑णा॒ तेन॒ ब्रह्म॑णा । तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वा सी॑द ॥

(Appearing in T.B.3.12.8.1)

--

3.12 For Kaatakam - 3 (TB 3.12)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam 1	1	10
Anuvakam 2	9	161
Anuvakam 3	4	44
Anuvakam 4	7	121
Anuvakam 5	13	129
Anuvakam 6	6	60
Anuvakam 7	5	51
Anuvakam 8	3	33
Anuvakam 9	8	88
Total →	56	697

For Kaatakam - 1, 2 and 3

	Anuvaakam	Dasini	Vaakyams
Prapaatakam1	11	49	526
Prapaatakam2	10	62	593
Prapaatakam3	9	56	697
Total →	30	167	1816

Summary for entire Braahmanam

	Prapaatakam	Anuvakam	Dasini	Vaakyam
Ashtakam 1	8	78	500	5232
Ashtakam 2	8	96	547	5795
Ashtakam 3	9	134	619	6530
Kaatakam	3	30	167	1816
Total	28	338	1833	19373